

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Nové impulzy do spolupráce

EU – NATO?

Francie, Velká Británie a vztahy EU – NATO

HANA KONÍŘOVÁ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

PRAHA 2012

Autor rigorózní práce
Vedoucí rigorózní práce
Datum obhajoby

Mgr. Hana Konířová
Tomáš Weiss, Ph.D.
Březen/Duben 2012

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem svou rigorózní práci na téma „*Nové impulzy do spolupráce EU-NATO? Francie, Velká Británie a vztahy EU-NATO*“ vypracovala samostatně, všechny použité zdroje jsem řádně označila a uvedla v seznamu literatury.

Dále souhlasím, aby tato má práce byla zpřístupněna v knihovně Univerzity Karlovy, stejně jako v elektronické databázi UK a byla používána ke studijním účelům. To vše v souladu s autorským právem (ve smyslu § 60 Zákona č.121/2000 Sb., autorský zákon).

V Praze dne 12. února 2012

Hana Konířová

Bibliografický záznam

Konířová, Hana. *Nové impulzy do spolupráce EU-NATO? Francie, Velká Británie a vztahy EU-NATO*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta Sociálních věd, Institut politologických studií, 2012. Vedoucí práce: Tomáš Weiss, Ph.D.

Anotace

Fungující a blízké vztahy EU – NATO jsou dlouhodobým přáním mnoha členských států obou organizací. Vznik Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) v rámci Unie na konci 90. let neměl za cíl vybudování konkurenční platformy k NATO, přesto se setkal s odporem některých členů Aliance, kteří vnímali SBOP jako oslabení NATO. Postupně se do role překážky užší spolupráce vyprofilovalo Turecko, jeho pozice v této roli posílila především po přijetí jižní řecké části rozděleného Kypru do Evropské unie. Unijní protiváhu donedávna tvořila Francie, která vnímala SBOP a NATO jako „hru s nulovým součtem“. Spolupráce mezi oběma organizacemi tak byla navazována v omezené míře. Impulzy pro změnu vztahů Unie a Aliance by mohly tvořit opětovné francouzské začlenění do vojenských struktur NATO a francouzsko-britská spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti.

Základní hypotézou práce je, že návrat Francie do vojenských struktur NATO stejně jako obranná a bezpečnostní spolupráce Spojeného království a Francie budou novými pozitivními impulzy do vztahů EU – NATO, které mohou vyústit v jejich těsnější spolupráci.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy bylo zvoleno empiricko-analytické zpracování změn kontextu vztahu Evropské unie a Organizace Severoatlantické smlouvy po návratu Francie do vojenských struktur a po uzavření francouzsko-britské spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti. Na nové impulzy bylo nahlíženo prizmatem dvou klíčových hráčů na poli evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. Vliv nových impulzů na vztahy EU-NATO byl zkoumán i v souvislosti se dvěma klíčovými překážkami ve vztazích Unie a Aliance, kterými jsou nevyřešený turecko-kyperský spor a otázka stálého operačního velitelství EU.

Annotation

Working and close relations between EU and NATO have been desired for a long time. Common Security and Defence Policy (CSDP, created in late 90') was not meant to be a rival to NATO. Despite this fact this European policy had and still has opponents among NATO members, who perceived CSDP as a mean to weaken NATO. Turkey has become „an obstacle“, especially after the accession of the southern part of divided Cyprus into the EU in 2004. On the Union side formed France the Turkey's counterpart, considering CSDP and NATO as a „zero-sum game“. Limited cooperation has been achieved to some extent, however. The possible positive impulses in EU-NATO relations could be the reintegration of France into the NATO military structure and Franco-British cooperation on defence and security.

The main thesis is that the French reintegration into the NATO military structure and cooperation in defence and security signed by United Kingdom and France might result in a new beginning of closer EU – NATO relations.

To confirm or falsify this thesis, the focus of the study is an empirical analyse of the changed context in relations between European Union and North Atlantic Treaty Organisation after the French reintegration into the NATO military structure and after signing the Franco-British defence and security cooperation treaties. These new impulses were viewed by two main actors in European defence – France and the United Kingdom. The influence of these new impulses on EU-NATO relations was explored in connection with two main obstacles in EU-NATO relations. These obstacles are the unsolved Turkey-Cyprus dispute and the issue of the permanent military headquarter of the EU.

Klíčová slova

Evropská unie, Společná bezpečnostní a obranná politika, NATO, francouzská reintegrace, Francie, Velká Británie, francouzsko-britská spolupráce o obraně a bezpečnosti, turecko-kyperský spor, evropské stálé operační velitelství.

Key words

European Union, Common Security and Defence Policy, NATO, French reintegration, France, United Kingdom, Franco-British cooperation on defence and security, Turkey-Cyprus dispute, permanent European operational headquarter.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Tomáši Valáškoví, řediteli sekce zahraniční politiky a obrany londýnského think-tanku *Centre for European Reform*, Vítu Stříteckému z Ústavu mezinárodních vztahů a odborníkům z Ministerstva obrany České republiky, zejména Janu Havránkovi, zástupci ředitele Sekce obranné politiky a strategie za poskytnutí rozhovorů.

V neposlední řadě děkuji Tomáši Weissovi, Ph.D., vedoucímu mé rigorózní práce, za jeho erudici a cenné připomínky, dále za vstřícnost, trpělivost a odbornost s jakou se ujal vedení práce.

Seznam zkratk

CFSP	Common Foreign and Security Policy
CJEF	Combined Joint Expeditionary Force / Společný kombinovaný expediční sbor
CJTF	Common Joint Task Force / Společné síly zvláštního určení
COPS	Politický a bezpečnostní výbor (francouzská zkratka) ¹
CSDP	Common Security and Defence Policy
DSACEUR	Deputy Supreme Allied Commander Europe / Zástupce nejvyššího velitele spojeneckých sil v Evropě
EBOI	Evropská bezpečnostní a obranná identita
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EBOU	Evropská bezpečnostní a obranná unie
EBS	Evropská bezpečnostní strategie
EC	European Communities
ECSC	European Coal and Steel Community
EDA	European Defence Agency / Evropská obranná agentura
EEAS	European External Action Service
EP	European Parliament / Evropský parlament
ES	Evropská společenství
ESDI	European Security nad Defence Identity
ESDP	European Security and Defence Policy
ESDU	European Security and Defence Union
ESS	European Security Strategy
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVA	Evropská služba pro vnější činnost ²
EU	European Union / Evropská unie
EU BG	European Union Battlegroup / Bojová skupina EU
EUMS	European Union Military Staff / Vojenský výbor EU

¹ Anglická zkratka je PSC – Political Security Committee.

² Zkratka ESVA odpovídá původnímu českému překladu EEAS, tedy Evropská služba vnější akce, a je používána z praktických důvodů.

EURATOM	European Atomic Energy Community / Evropské společenství pro atomovou energii
GS NATO	General Secretary of NATO
GT NATO	Generální tajemník NATO
HR/VP	High Representative for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission / Vysoký představitel EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku/místopředseda Evropské komise
IS NATO	International Staff of the North Atlantic Treaty Organisation
MS NATO	Mezinárodní sekretariát Organizace Severoatlantické smlouvy
NAC	North Atlantic Council / Severoatlantická rada
NAT	North Atlantic Treaty / Severoatlantická smlouva
NATO	North Atlantic Treaty Organisation / Organizace severoatlantické smlouvy (Severoatlantická aliance)
NEEA	Non-EU European Allies / neunijní člen Aliance
NRF	NATO Response Force / Síly rychlého nasazení NATO
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSCE	Organization of Security and Cooperation in Europe
PfP	Partnership for Peace / Partnerství pro mír
PSC	Political Security Committee / Politický a bezpečnostní výbor (COPS – francouzská zkratka)
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe / Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
UN SC	United Nations Security Council
WEU	Western European Union
ZEU	Západoevropská unie

Obsah

Seznam zkratk	7
Obsah	9
1. Úvod	10
2. NATO a EBOP/SBOP v rámci evropské bezpečnosti	18
2.1. EU a NATO - vztahy	19
2.1.1. Prvopočátky EBOP/SBOP	21
2.1.2. Důvody pro vznik EBOP/SBOP	23
2.2. Nové směřování EU a NATO	25
2.2.1. Změny po Lisabonu	25
2.2.2. NATO a nový Strategický koncept	27
2.3. Vzájemná spolupráce EBOP/SBOP a NATO	28
2.4. Problémy vzájemné spolupráce EBOP/SBOP a NATO	35
2.4.1. Problém participace – reflexe institucionálního zázemí vztahů EU-NATO na pozadí turecko-kyperského sporu	41
2.4.2. Praktický problém – příklad Stálého operačního velitelství EU	48
3. Francie a Velká Británie na poli evropské bezpečnosti	54
3.1. Jednání Francie a Velké Británie na poli evropské bezpečnosti	55
3.2. Přístup Francie a Velké Británie k NATO a EU/EBOP/SBOP	57
4. Nové impulzy do vztahu EU - NATO	69
4.1. Návrat Francie do integrované vojenské struktury NATO	70
4.1.1. Francouzská reintegrace do vojenských struktur NATO – důvody	72
4.2. Spolupráce Francie a Velké Británie ve vojenské a bezpečnostní oblasti	74
4.2.1. Deklarace spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti	74
4.2.2. Hlavní východiska a principy	77
4.2.3. Motivy užší spolupráce pro Francii a Velkou Británii	79
5. Dopady na evropskou bezpečnost a vztahy EU – NATO	84
5.1. EU a nové impulzy	84
5.2. NATO a nové impulzy	88
5.3. Dopady na vztahy EU- NATO	89
5.3.1. Vliv na problém participace – posun v turecko-kyperském sporu?	94
5.3.2. Vliv na praktický problém – otázka stálého operačního velitelství v rámci EU – změna?	97
6. Závěr	102
Summary	109
Zdroje a literatura:	111
Primární	111
Sekundární	114

1. Úvod

Tato rigorózní práce vychází z práce diplomové: *Odstranění překážek ve spolupráci EU – NATO? Vliv francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO na evropskou bezpečnost a vztah Velké Británie k ní*, obhájené v červnu 2010, kterou rozšiřuje a doplňuje. Práce je rozšířena o událost, která úzce souvisí s původní diplomovou prací, avšak nemohla být do ní zahrnuta, neboť se uskutečnila až v listopadu 2010, tedy téměř půl roku od obhajoby magisterských tezí. Diplomová práce byla zaměřena na odblokování a posílení spolupráce Evropské unie a Organizace Severoatlantické smlouvy³, a to ve světle návratu Francie do integrované struktury NATO. Práce rigorózní rozšiřuje tuto výzkumnou otázku o další paralelně se odehrávající událost, a sice o uzavření britsko-francouzské smlouvy o obraně a bezpečnosti a její vliv na vztahy EU a NATO. První dvě kapitoly jsou téměř celé převzaty z práce diplomové, prošly pouze dílčími úpravami. Druhá část práce, která je tvořena dalšími dvěma kapitolami, čerpá do určité míry z práce diplomové, některé pasáže jsou převzaty, nicméně většinu tvoří přepracovaný či nový text. Návaznost jednotlivých kapitol na diplomovou práci je podrobněji uvedena ve struktuře práce.

Téma, cíle a struktura práce

Spolupráce mezi Evropskou unií a Organizací Severoatlantické smlouvy se v posledních letech příliš nerozvíjela. Navzdory tomu, že právě spolupráce těchto dvou organizací je důležitá pro komplexní pokrytí evropské bezpečnosti, k přílišné intenzitě nikdy nedocházelo. Důvodem bylo zejména ochromení oficiálního rámce spolupráce. Odblokování a posílení vzájemných vztahů obou organizací je tak stále tématem agendy mezinárodních vztahů. Na jaře 2009 a sklonku 2010 došlo ke dvěma impulzům, které by mohly mít pozitivní vliv na budoucí směřování vztahů Unie a Aliance. K vývoji, který vyústil těmito dvěma impulzy, došlo paralelně. Prvním impulzem je opětovné začlenění Francie do vojenských velitelských struktur NATO, ze kterých odešla před více jak čtyřmi desítkami let. Druhým impulzem je spolupráce Francie a Velké Británie v oblasti obrany a bezpečnosti.

³ V celé práci budou synonymně používány tyto pojmy: Evropská unie, EU, Unie; a Severoatlantická aliance, NATO, Organizace Severoatlantické smlouvy, Aliance.

Meritem práce je otázka nových impulzů do vztahů EU a NATO, kterými dvě výše zmíněné události nepochybně jsou a které by mohly vyústit ve výraznější spolupráci Unie a Aliance. Nové impulzy jsou velmi úzce spjaty se změnou francouzského postoje vůči Organizaci Severoatlantické smlouvy a s následnou proměnou atmosféry mezi EU a NATO, stejně jako s ekonomickou krizí, škrty v obranných rozpočtech a snahou o zachování si prestiže. Na nové impulzy je nahlíženo prizmatem dvou předních aktérů evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. Práce se tedy zaměřuje na oblast evropské bezpečnosti, předmětem jejího zájmu není transatlantická vazba, která je často zkoumána ve vztazích EU-NATO, práce zmiňuje pouze některé důležité souvislosti.

Konec studené války a s ním spjatá proměna bezpečnostní situace přinesly s mnoha otazníky i potřebu reflexe Severoatlantické aliance, vymezení její případné budoucí role. Další směřování NATO bylo nastíněno již v roce 1991 v nové bezpečnostní strategii. Evropané současně chtěli zaujmout významnější úlohu v oblasti evropské bezpečnosti, tato jejich vize byla promítnuta do budování Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI, ESDI) jakožto evropského pilíře NATO.

Vazbu a z ní plynoucí důležitou úlohu mezi Unií a Aliancí sehrála Západoevropská unie (ZEU, WEU). Zastávala současně roli bezpečnostního prvku EU a Organizace Severoatlantické smlouvy ji vnímala jako posílení evropského pilíře NATO. Vlivem vnějších činitelů se však tato Evropská bezpečnostní a obranná identita rozvinula pouze ve velmi omezené míře.

Konec 90. let se nesl ve znamení několika zásadních událostí, které přímo či nepřímo vedly Francii a Velkou Británii k položení základů Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP), nové politiky EU. Krátce po tomto počínu byly částečně včleněny struktury, kompetence a povinnosti Západoevropské unie do EU. Důsledkem tohoto částečného začlenění bylo položení základů vztahu mezi Unií a Aliancí, neboť ZEU sloužila jako jakýsi komunikační prostředek mezi EU a NATO. Skutečné a četné problémy s sebou přineslo založení Evropské bezpečnostní a obranné politiky, negativní emoce provázely již samotné její ustavení, především ze strany Spojených států amerických, které v EBOP viděly hrozbu oslabení Severoatlantické aliance. S nedůvěrou byla tato iniciativa na poli evropské bezpečnosti nahlížena i neunijními evropskými členy Aliance (NEEA, Non-EU European Allies).

Negativní vnímání EBOP se z části podařilo odstranit, avšak některé problematické aspekty zůstaly a postupně přerostly v zásadní omezení těsnější spolupráce Unie a Aliance. Ilustrativním příkladem omezování vztahů EU a NATO je role Turecka, neunijního člena Aliance, který trval na striktní interpretaci strategických dokumentů, které spolu obě organizace uzavřely. Důsledkem tohoto striktního postoje bylo výrazné omezení až zastavení oficiálních kontaktů mezi Unií a Aliancí po rozšíření EU v roce 2004. V tehdejší vlně rozšíření se členem Unie stal Kypr, respektive pouze jeho jižní řecká část. Nový členský stát EU má s Tureckem dodnes nevyřešené spory, rozdělený ostrov dále nesplňuje některé podmínky oficiální spolupráce obou organizací, jeho integrací do EU tedy došlo k paralyzování vztahů Unie a Aliance.

Spor Turecka a Kypru je sice zásadní překážkou těsnější spolupráce Unie a Aliance, avšak není překážkou jedinou. Omezení strategické spolupráce obou organizací přišlo vhod také některým členským státům EU, které upřednostňovaly EBOP na úkor NATO. Hlavním nositelem této strategie byla Francie, spatřovala v Unií a Alianci soupeře a jejich roli na poli evropské bezpečnosti nahlížela jako „hru kdo z koho“.

Zlomovým momentem se stal nástup nové administrativy ve Francii, v jejímž čele stanul Nicolas Sarkozy. Francouzský prezident Sarkozy naznal, že stavem nekooperace EU a NATO trpí všichni zúčastnění a že i Francie je jím oslabována. Těsnější kooperace Aliance a EBOP je kýžena i z hlediska škrťů v obranných rozpočtech členů obou organizací, přičemž překryv členské základny je 21 států při 27 členech EU a 28 členech NATO. Z těchto čísel vyplývá, že existence dvou seznamů priorit v oblasti budování kapacit je nelogická.

Nadějí na prolomení této obtížně řešitelné situace vztahu Unie a Aliance byl právě francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Rozvoj EBOP byl vždy Francií upřednostňován před rozvojem NATO, nicméně jednotná, silná a bezpečná Evropa může být výsledkem pouze užší spolupráce Unie a Aliance. Francie svým vstřícným krokem směrem k Organizaci Severoatlantické smlouvy také jistě sleduje možnost snazší realizace některých svých dlouhodobých strategických záměrů v rámci EBOP, například vznik stálého operačního velitelství Unie. Tento záměr je neustále oponován především Spojeným královstvím.

Velká Británie je dalším zásadním hráčem v rámci evropské bezpečnosti a také od jejího přístupu se bude odvíjet budoucí vývoj mezi Unií a Aliancí. Změny ve vládě Spojeného království znamenaly nástup konzervativní a proti unijně laděné reprezentace do čela státu.

Představiteli Francie a Velké Británie, klíčových států v oblasti evropské bezpečnosti, jsou pragmatičtí lídři a právě ekonomická krize provázená dalšími faktory změn ve světové politice, orientaci USA a rozložení sil, přivádí tyto dvě evropské vojenské mocnosti blíže k sobě. Výsledkem je dohoda o spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti, kterou obě země podepsaly na konci roku 2010.

Základní hypotézou práce je, že opětovná reintegrace Francie do vojenské struktury NATO a podpis smlouvy o obraně a bezpečnosti mezi Francií a Velkou Británií bude mít za následek nové impulzy do vztahů těchto dvou organizací, který by mohly vyústit v těsnější spolupráci Unie a Aliance.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy je vybráno empiricko – analytické zpracování změn kontextu vztahu Unie a Aliance po Sarkozyho iniciativě, tedy reintegraci Francie do vojenských velitelských struktur NATO, a po uzavření bilaterálních obranných smluv mezi Francií a Velkou Británií. Na novou situaci, která je výsledkem těchto dvou významných událostí, bude zčásti nahlíženo prizmatem dvou hlavních aktérů na poli evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. V popředí zájmu je i otázka, zda tyto dva impulzy - návrat Francie do aliančních vojenských velících struktur a užší francouzsko-britská obranná spolupráce - měly vliv na dva zásadní problémy komplikující spolupráci EU a NATO, turecko-kyperský spor a stále unijní operační velitelství.

První kapitola práce, která je převzata z práce diplomové, se stručně zabývá proměnou bezpečnostního prostředí po skončení studené války, jak tato proměna ovlivnila pozvolný začátek vztahů Unie a Aliance. Dále se zabývá důvody vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Na konci této části je stručně shrnut poslední vývoj v oblasti Společné bezpečnostní a obranné politiky, ve kterou změnila EBOP Lisabonská smlouva. Další podčást první kapitoly tvoří spolupráce EU/EBOP/SBOP s Organizací Severoatlantické smlouvy. Z tohoto zmapování vyplynou i problematické

aspekty vztahu těchto dvou organizací. Dvě nejzásadnější překážky ve spolupráci EU a NATO budou analyzovány podrobněji.

Skutečnost, že práce je empiricko-analytickým zpracováním změn vztahu Unie a Aliance, na který bude zčásti nahlíženo prizmatem Velké Británie a Francie, je nezbytné v následující kapitole práce odůvodnit právě výběr těchto dvou předních aktérů na poli evropské bezpečnosti. Kapitola je s malými úpravami převzata z práce diplomové. Druhá kapitola je uzavřena přístupem obou států k EU a NATO, neboť představují hlavní antagonistické přístupy, které budou ve světle nových impulzů na postojích Francie a Velké Británie dále zkoumány.

Po této kapitole následuje klíčová část práce rozdělená do dvou kapitol. Polovina této kapitoly je zčásti převzata z diplomové práce, zčásti přepracována, druhá polovina je zcela novým textem. Nejprve budou analyzovány dva nové impulzy na poli evropské bezpečnosti - znovuzачlenění Francie do integrované vojenské struktury NATO a smlouva Spojeného království a Francie v oblasti bezpečnosti a obrany, dále jejich vliv na Unii, Alianci a vztahy EU-NATO. Následovat bude analýza důvodů francouzského plného návratu do NATO, očekávání a reakce na tento krok. Poté bude stručně zmíněn obsah smluv o spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti uzavřených Francií a Velkou Británií, důvody a hlavní motivy k uzavření spolupráce obou smluvních stran. Popis těchto dvou impulzů povede ke zkoumání jejich vlivu na Evropskou unii, na Organizaci Severoatlantické smlouvy a v neposlední řadě na vztahy EU a NATO. Součástí poslední podkapitoly práce bude analýza vlivu nových impulzů na dvě hlavní překážky užší spolupráci Unie a Aliance, tedy zda měly vliv na turecko-kyperský spor a stále operační velitelství EU. Tato poslední část omezeně a do malé míry čerpá z práce diplomové, většinou je však tvořena novým textem.

Výsledky analýzy, které vyplynou z potvrzení či vyvrácení hypotézy práce, jsou shrnuty v závěrečné části, jejíž součástí je také stručný výhled vztahů Unie a Aliance.

Cílem práce je potvrdit či vyvrátit tezi o kladném vlivu nových impulzů na vztahy Severoatlantické aliance a Evropské Unie. Analýz vztahů EU a NATO je mnoho, nicméně nastavení této práce je jiné a snaží se najít souvislost mezi nedávným vývojem na poli evropské bezpečnosti a případným zkvalitněním vztahů mezi těmito

organizacemi. Téma je stále poměrně aktuální, což může také tvořit přidanou hodnotu práce, jejíž přínos by mohl rovněž být spatřován v rozšíření současné diskuse.

Metodologie

Studie je empiricko – analytickým zpracováním změn kontextu vztahu EU a NATO po dvou událostech na poli evropské bezpečnosti. Po opětovném začlenění Francie do vojenské integrované struktury Aliance, dále a po uzavření bilaterálních obranných smluv mezi Francií a Spojeným královstvím. Důsledky těchto dvou nových impulzů budou zčásti zkoumány z pohledu dvou předních aktérů evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. Analyzován bude i vliv nových impulzů na dva hlavní problémy ve spolupráci EU a NATO, turecko-kyperský spor a stálé unijní operační velitelství.

Závislou proměnou tvoří zkvalitnění spolupráce EU a NATO. Nezávislé proměnné jsou dvě – znovuzачlenění Francie do NATO a francouzsko-britská smlouva v oblasti bezpečnosti a obrany. Zprostředkující proměnné tvoří dvě hlavní překážky spolupráci Unie a Aliance – turecko-kyperský spor a stálé unijní operační velitelství. Analýza je provedena na pozadí postojů Francie a Velké Británie. Dopady na evropskou bezpečnost budou analyzovány zvlášť, tedy dopady na Evropskou Unii, dopady na Organizaci Severoatlantické smlouvy, a dopady na vztah EU – NATO, ze kterých budou vyvozeny potenciální možnosti na jejich zkvalitnění. V práci je rovněž zohledněna hlavní výtku oponenta k diplomové práci směřující k nadbytečnosti teoretického ukotvení v empirické analýze, teoretická pasáž byla z práce rigorózní zcela odstraněna.

Zvolený postup jde od obecného ke konkrétnímu. Na základě literatury a dalších zdrojů budou nejprve stručně analyzovány vztahy Evropské unie a Severoatlantické aliance, ze kterých vyplynou zásadní překážky jejich těsnější kooperaci v rámci evropské bezpečnosti. Těmi jsou participativní problém, který je zastoupen turecko-kyperským sporem, a praktický problém v podobě stálého operačního velitelství. Tato analýza povede k definování předních aktérů na poli evropské bezpečnosti, Francii a Velkou Británií. Vztahy obou zemí k oběma organizacím budou následně také analyzovány, neboť reprezentují dva hlavní přístupy k EU a NATO. Tato první část práce je pouze s malými úpravami převzata z práce diplomové.

Předcházející části připravily argumentaci a odůvodnění pro stanovení hlavní hypotézy práce, která vyplývá z nových impulzů do oblasti evropské bezpečnosti. Obě nové situace, jak k nim došlo, jejich odůvodnění, význam a hodnocení bude definováno na základě dokumentů, výroků předních zainteresovaných aktérů a odborných statí zabývajících se touto problematikou. Jeden z nových impulzů byl již zkoumán v rámci diplomové práce, a proto byl z velké části převzat. Druhý impulz je zcela nový a tvoří důvod rozšíření původní absolventské práce.

V poslední části práce budou zkoumány dopady nových impulzů na vztahy EU a NATO a dojde k potvrzení či vyvrácení hypotézy práce.

Literatura

V práci je použito více typů zdrojů. Literatura bude opět vycházet z práce diplomové a bude rozdělena na primární a sekundární zdroje. Mezi primárními zdroji mají zvláštní místo rozhovory, které byly uskutečněny v srpnu a září 2011 na Ministerstvu obrany ČR a Ústavu mezinárodních vztahů, dále emailová korespondence s Britským ministerstvem obrany ze srpna 2011. V neposlední řadě byl velkým informačním přínosem telefonický rozhovor s předním odborníkem na vztahy EU – NATO z londýnského think-tanku *Centre for European Reform*, Tomášem Valáškem ředitelem sekce zahraniční politiky a obrany, z ledna 2012. Dalšími zdroji budou studie a analýzy předních think-tanků, které se danou problematikou zabývají.

První dvě části práce jsou zmapovány především prostřednictvím dokumentů jako je *EU-NATO declaration on ESDP*, sekundární neperiodické literatury, která se touto problematikou zabývá, například Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. Mezi dalšími zdroji figurují i příručky jako *NATO Handbook*, Brusel, 2006. Dále je čerpáno ze studií, analýz a článků z odborných časopisů a médií, například Sturm, Paul. (2010) *NATO and the EU: Cooperation?* *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010. Nebo Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. Významnou část tvoří též internetové zdroje. Kooperací či rivalitou EU – NATO se například zabývá *Centre for European Reform* se sídlem ve Velké Británii, z jejichž četných analýz bylo v rámci této práce čerpáno. Opět bylo čerpáno z rozhovorů a zdrojů shromážděných na jaře 2010 v rámci studijní cesty

do Bruselu podniknuté v rámci zpracovávání diplomové práce. Rozhovory byly uskutečněny na Stálých delegacích a zastoupeních Francie, Velké Británie a České republiky. V rámci bruselské cesty byly rovněž realizovány rozhovory v Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka NATO a v předních think-tankcích. Zdroje byly rovněž hojně čerpány z Knihovny Evropské komise a knihovny Severoatlantické aliance. Informace byly dobře doplněny telefonickým rozhovorem s ředitelem oxfordského Institutu státnictví a vládnutí.

2. NATO a EBOP/SBOP v rámci evropské bezpečnosti

Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) byla založena v dubnu 1949 v hlavním městě Spojených států amerických podpisem Washingtonské smlouvy. Severoatlantická aliance byla vytvořena především v reakci na vznikající bipolární systém a po celou dobu studené války byla bezpečnostním garantem západní Evropy. Transatlantické vazbě, stejně jako trvalé propojenosti bezpečnosti Severní Ameriky a Evropy, byl přikládán zásadní význam.⁴ Po konci studené války se při zásadní proměně mezinárodní situace změnilo i prostředí evropské bezpečnosti, kterému byl postupně dán nový rozměr.

V rámci Evropské unie došlo v podobě Maastrichtské smlouvy (smlouvy zakládající EU) z počátku 90. let minulého století k položení základů Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). O pár let později, v roce 1998, relativně dlouho po pádu železné opony, byla v rámci SZBP ustanovena Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP, po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost Společná bezpečnostní a obranná politika, SBOP). Nicméně fakt jejího založení až na konci 90. let 20. století měl za následek převedení dvou původních slabin EBOP v její přednosti. Tím, že tato evropská politika vznikla až po konci studené války, tedy v novém mezinárodním bezpečnostním prostředí, mohla lépe reagovat na proměnu potřeb tohoto prostředí. Již od samého počátku se vyznačovala projekcí síly a postupně disponovala expedičními sbory, zatímco NATO, původně určeno k obraně území, muselo projít zásadní transformací. Druhým výrazným faktorem, který přispěl k charakteru EBOP/SBOP, byla skutečnost nedostatku vojenských kapacit. Ta vedla k vytvoření sil krizového civilního řízení a kapacit, které jsou dnes zcela zásadním předpokladem pro úspěch operací EBOP/SBOP.⁵

Na poli evropské bezpečnosti se po zániku bipolárního světa významněji konsolidovaly právě Evropská unie a její Evropská bezpečnostní a obranná politika

⁴ *Příručka NATO*. Brusel, 2001. s. 29-32.

⁵ D'Argenson, Pierre-Henri. (2009) The future of European Defence Policy. *Survival*. V. 51, n.5, October-November. s. 150-151.

v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Severoatlantická aliance.⁶ Jejich těsné vztahy byly sice žádoucí, avšak zároveň problematické.

2.1. EU a NATO - vztahy

S pádem železné opony docházelo k významným proměnám mezinárodního a evropského prostředí, a právě v této době je také možné hledat prvopočátek vztahů EU a NATO. K prvním kontaktům nejprve docházelo prostřednictvím Západoevropské unie (ZEU), která měla tvořit spoj mezi EU a NATO, a měla být součástí vznikající Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI).⁷

Zásadním způsobem se změnila pozice Spojených států amerických, což mělo výrazný vliv i na evropskou bezpečnost. USA se ocitly v roli jediného hegemonu a na rozdíl od svých evropských partnerů se začaly více orientovat na neevropské regiony a hrozby. Postupně bylo více a více žádoucí, aby se Evropané začali výrazněji angažovat v zajišťování bezpečnosti svého kontinentu. Zcela zásadním impulzem (ačkoliv ne jediným) pro vznik evropských obranných kapacit pro zvládání krizí byly války na Balkáně, respektive neschopnost evropských spojenců na ně patřičně zareagovat, a nutnost požádat USA o pomoc. Po balkánské zkušenosti přestala Velká Británie⁸ oponovat vzniku evropských kapacit mimo NATO, proti čemuž se tradičně stavěla. Tyto kapacity však měly být použity pouze tam, kde se síly Aliance nebudou angažovat.⁹ Britští představitelé se sešli se svými francouzskými protějšky na konci roku 1998 v St. Malo, a tato jejich schůzka dala vzniknout Evropské (později Společné) bezpečnostní a obranné politice (EBOP/SBOP). Od samého počátku byl kladen velký důraz na skutečnost, že EBOP není myšlena jako konkurent NATO, nemá poškodit transatlantickou vazbu a musí být projektem celé EU.¹⁰

Zanedlouho došlo k částečnému včlenění ZEU do EU, což s sebou přineslo změnu pozice nečlenů Unie, kteří byly přidruženými členy ZEU v rámci evropské bezpečnosti. To znamenalo částečné zbrzdění vývoje vztahů Unie a Aliance. Především

⁶ NATO a EU nebyly jedinými bezpečnostními organizacemi na poli evropské bezpečnosti, avšak byly těmi neaktivnějšími s nejvýraznějšími konkrétními dopady. Kromě nich můžeme jmenovat například i Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

⁷ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244.

⁸ Toto nebyl faktor jediný, avšak jeden z nedůležitějších. Další budou zmíněny později.

⁹ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 7.

¹⁰ Pachta, Lukáš. (2005) *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů*.

EUROPEUM, Červenec 2005. Dostupné na [www](http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf)

<http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf> (staženo listopad 2007)

aliančnímu Turecku se jeho nová a méně výhodná pozice v rámci evropské bezpečnostní architektury nelíbila a blokovalo jako člen NATO dohodu Aliance s EU. Nakonec přeci jen došlo k dohodě a zdálo se, že cesta k uzavření těsnější spolupráce je volná. Na konci roku 2002 bylo mezi těmito dvěma organizacemi uzavřeno strategické partnerství, které bylo i základem praktické spolupráce v rámci režimu *Berlín Plus*, kdy EU získala přístup ke kapacitám NATO.¹¹

Avšak odlišná interpretace dohody oběma organizacemi, stejně jako opětovná turecká neústupnost projevující se důrazem na doslovné dodržování těchto dohod, měla za následek po květnu 2004 ochromení spolupráce EU a NATO. Příčinou bylo rozšíření EU, kdy se jejím členem stal Kypr, tedy stát, který není ani členem NATO, ani PfP¹², a nemá uzavřenou bezpečnostní smlouvu s NATO. V důsledku těchto skutečností nemůže docházet k výměně informací mezi oběma organizacemi, neboť striktní interpretace strategického partnerství právě výše zmíněné podmínky, které Kypr nesplňuje, uvádí jako zcela klíčové. Turecko zároveň brání uzavření bezpečnostní smlouvy Aliance s Kyprem. Vztahy EU a NATO jsou tak *de facto* paralyzovány nevyřešeným bilaterálním turecko-kyperským sporem.

„Ve světle kypersko-tureckých sporů se ostatní problémy současných vztahů EU a NATO mohou zdát nedůležité, představovaly však také překážky účinnější spolupráci.“¹³

Ze strany některých členských států docházelo k podemílání autority Organizace severoatlantické smlouvy. Především Francie, která od 2. poloviny 60. let nebyla součástí integrální vojenské struktury Aliance, z níž dobrovolně vystoupila, vnímala vztahy EU a NATO jako soupeřící. Svou ostentativní podporou EBOP na úkor Aliance vzbuzovala nedůvěru především Spojených států amerických. Změna francouzského přístupu k NATO a návrat Francie do vojenských struktur určitě vysílá pozitivní signál, na který je nezbytné navázat. V této souvislosti bylo možné se domnívat, že Francie se bude „na oplátku“ tohoto svého vstřícného gesta snažit prosadit svůj dlouholetý záměr, a sice vznik stálého operačního velitelství EU.¹⁴

¹¹ Bude vysvětleno podrobněji později. *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.247-249.

¹² Partnerství pro mír (Partnership for Peace). Jedná se o iniciativa z ledna 1994 mající za cíl posílit stabilitu a bezpečnost v Evropě. In: *Příručka NATO*. (2001) Brusel, s. 65.

¹³ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 9.

¹⁴ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s. 2-3.

2.1.1. Prvopočátky EBOP/SBOP

Ačkoliv jsou Evropská unie a Organizace Severoatlantické smlouvy skoro stejně staré¹⁵ a prostor jejich působnosti, jakož i členská základna, se částečně překrývá, nemá bohužel jejich kooperace příliš dlouhou tradici. Během studené války se NATO a EU (tehdy ES) vyvíjely vedle sebe se striktně oddělenými rolami a pravomocemi, a to i přes mnohé společné zájmy. Mezi těmito dvěma organizacemi nedocházelo k žádné spolupráci jak na formální úrovni, tak i na té neformální.¹⁶

Částečný zlom nastal po konci studené války, kdy bylo nezbytné přizpůsobit se nové bezpečnostní situaci, která mimo jiné vyžadovala větší participaci evropských států na bezpečnosti a obraně Evropy. Zcela zásadním způsobem se proměnila role USA jak z pohledu samotných Spojených států amerických, tak i z pohledu evropských spojenců, z nichž někteří (především Francie) žádali větší autonomii Evropy v oblasti bezpečnosti. USA rovněž začaly silně tlačit na Evropu, aby převzala větší odpovědnost za bezpečnost na svém vlastním území, neboť dle amerického vnímání již nebylo nezbytné věnovat Evropě tolik pozornosti. Naopak klíčovými oblastmi zájmu USA se staly Perský záliv a Tichomoří.¹⁷ Zásadní argument byl vznesen na základě nátlaku amerických daňových poplatníků, kterým se nelíbilo, že by měli pokračovat v zajišťování bezpečnosti „*politické entity s větší populací než USA a se srovnatelným HDP – obzvláště když už zde nadále nebyla žádná evidentní hrozba.*“¹⁸ Dalším významným faktorem tedy byly důvody ekonomické (zejména snaha o větší finanční zapojení do permanentní obrany Evropy). Nutné však bylo i zohlednit sílící politickou a bezpečnostní identitu Evropy (nejen její aspirace na mezinárodní scéně). Nezbytné bylo zdůraznění její významnější role na poli obrany a bezpečnosti (kdy začalo být žádoucí, aby EU měla své vlastní obranné kapacity, zejména pokud by nebylo NATO v Evropě vojensky angažováno). Paralelně s problematizováním dalšího vývoje

¹⁵ Myšleno co do doby vzniku, tedy především předchůdce Evropské unie (EU) v podobě Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) a posléze Evropských společenství (ES). Západoevropská unie (ZEU), jakožto obranné společenství studené války západní Evropy, byla projektem nepříliš aktivním. K jejímu opětovnému „probuzení“ došlo po konci studené války, v 90. letech pak k jejímu částečnému začlenění do EU.

¹⁶ Sice existovala od roku 1948 ZEU jakožto organizace mající na starost evropskou bezpečnostní a obrannou agendu, avšak prakticky tuto agendu obstarávalo NATO. In: *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244.

¹⁷ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basinsgtoke, New York. s. 136.

¹⁸ *Ibid.*, s. 53.

EU v této oblasti docházelo k podobným debatám o změně udržování evropské bezpečnosti i na půdě NATO. Organizace Severoatlantické smlouvy byla po konci studené války taktéž postavena před řešením zcela zásadních existenciálních podmínek svého dalšího fungování. Její další směřování bylo nastíněno ve zlomové bezpečnostní strategii z roku 1991.¹⁹ Evropské členské státy NATO zatoužily po výraznější roli na poli evropské bezpečnosti. V 90. letech proto začalo docházet ke spolupráci Západoevropské unie (ZEU) a NATO, a objevila se zde myšlenka Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI) jakožto evropského bezpečnostního pilíře v rámci NATO. Tato iniciativa též oficiálně zazněla v roce 1994 na summitu NATO v Bruselu.²⁰ Výraznou úlohu v rámci EBOI sehrála ZEU, neboť ta sloužila jako významná vazba mezi NATO a EU. V EU měla funkci bezpečnostního prvku Unie a v rámci NATO byla vnímána jako posílení evropského pilíře Aliance. Spolupráce NATO – ZEU mezi lety 1991 a 2000 se později stala základem pro vzájemný vztah EU – NATO.²¹

V červnu 1996 byla v Berlíně vyjednána dohoda, která podporovala dosažení evropských vojenských kapacit prostřednictvím NATO Combined Joint Task Force (CJTF)²². Umožnila přístup v rámci EBOI k plánovacím schopnostem NATO. Toto rozhodnutí zahrnovalo i přidružené členy k ZEU, ke kterým bylo prakticky přistupováno jako k plnohodnotným členům.²³ K dalším upřesněním týkající se EBOI došlo během setkání v Bruselu rovněž v roce 1996, dále na summitu Aliance v Madridu v roce 1997.²⁴

Avšak EBOI se přes slibné začátky příliš nerozvíjela. Velice silným impulzem pro změnu byly konflikty na Balkáně v 90. letech, kdy se prokázala neschopnost evropských spojenců vhodně a včas zareagovat. Neadekvátní reakce Evropanů byla

¹⁹ Alliance's New Strategic Concept, listopad 1991. Dostupné na [www](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm):

<http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm> (staženo 7. 2. 2010)

²⁰ Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*.

In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. s. 8.

²¹ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244

²² Víceúčelové a vícenárodní síly. Papacosma, Victor S., Kay, Sean., Rubin, Mark R. (eds) (2001) *NATO after fifty years*. Scholarly Resources Inc., Wilmington, United States of America.

²³ Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. s. 143

²⁴ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245.

vnímána některými představiteli EU jako její naprosté selhání a slabost.²⁵ Zásadní roli v posunu směrem k větší autonomii a obranyschopnosti Evropy hrála kromě evropského selhání i změna ve vedení britské vlády v osobě nově zvoleného Tonyho Blaira.²⁶ Evropští spojenci si uvědomili, že nestačí pouze diplomatický a politický nátlak na vyřešení sporu, ale že je nezbytné začít pracovat na budování vlastních evropských vojenských kapacit. Zanedlouho se proto objevil návrh na integraci ZEU do EU v podobě Smlouvy z Amsterdamu (k podpisu došlo v roce 1997, v platnost vešla v květnu 1999). O znění Amsterdamské smlouvy se začalo vyjednávat ještě za předchozí britské vlády, ale právě nový premiér Spojeného království, mimo jiné i na základě jasných zpráv z Washingtonu, překročil příslovečný Rubikon a učinil tak krok směrem k větší evropské autonomii.²⁷ Tato smlouva v sobě zahrnovala tzv. *Petersberské úkoly* (*Petersburg tasks*).²⁸, které vymezovaly působení jednotek ZEU.

2.1.2. Důvody pro vznik EBOP/SBOP

Na důvodech vedoucích ke vzniku EBOP/SBOP panuje shoda, avšak jejich vysvětlení bývají různá. Jak důvody, tak jejich interpretace bývají velmi úzce navázány na teoretický rámec, ze kterého vychází.

Důvody vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky podle interpretace Ingo Peterse spadají do rámce tzv. „tří logik“²⁹. Jedná se o *globální logiku*, kdy je vně EU prosazována spravedlnost na základě očekávání, avšak zároveň tato role slouží Unii k zviditelnění sebe sama na mezinárodní scéně. Druhou je *logika integrace*, tedy že k EBOP došlo v důsledku prohlubování integrace, kdy se tradiční témata vysoké politiky jako obrana a bezpečnost stávají předmětem integrace 21. století. Posledním rámcem je *logika transatlantická*, která má dvě konfliktní linie vysvětlení. Jejím

²⁵ Tony Blair označil situaci jako „neakceptovatelnou“ spojenou se „slabostí a zmatkem“. In: Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

²⁶ Tony Blair byl na britské poměry eurooptimistou a zejména po kosovské kampani byl zastáncem budování evropských obranných kapacit. Změna postojů Velké Británie bude podrobněji rozebrána v následující kapitole.

²⁷ Evropská angažovanost v bezpečnosti na vlastním území byla nyní vnímána jako záchrana Aliance: „unless Europe got its security act together, NATO was dead in the water“. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 53.

²⁸ Humanitární a záchranné mise, peacekeepingové mise, krizový management, ochrana životního prostředí – byly základem pro operační vývoj společné evropské bezpečnostní politiky. In: *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245.

²⁹ Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004. s. 395.

společným cílem je posílení bezpečnosti a obrany EU, avšak důvody pro to mohou být vždy dvojí. Buď USA potěšit, stát se jejich rovnocenným partnerem a posílit evropské síly a příspěvky ku prospěchu Aliance; či naopak USA rozhněvat, stát se jim soupeřem a získat vůči nim větší samostatnost. Právě poslední transatlantický rámec je (či donedávna byl) dělicí čarou v rámci EBOP/SBOP, kdy na jedné straně stojí Spojené království, na straně druhé Francie.³⁰

Vyjma předchozích vysvětlení vzniku EBOP bývají uváděny ještě dvě. Prvním z nich je praktická potřeba zvládnání krizí plynoucí ze vzniku nových hrozeb, tedy především nezdar Evropanů zasáhnout při konfliktu na Balkáně. Sdílení národních zdrojů se tak stalo nevyhnutelným. Druhým důvodem byla skutečnost změny v britské politice v důsledku voleb a změny vlády.³¹

Žádné z těchto vysvětlení neplatí samo o sobě, naopak všechna se do určité míry doplňují.³²

Evropská bezpečnostní a obranná politika budila mnoho pozornosti již od svého vzniku. Zejména proto, že na rozdíl od jiných evropských politik byla ustavena neočekávaně a vyvíjela se velice rychle. Objevovaly se mnohé interpretace důvodů jejího vzniku.³³ Avšak teoretická analýza do empirického textu nepatří, a proto se jimi nebudu zabývat.

Nicméně platí, že čím větší jsou potenciální zisky ze spolupráce, tím menší je riziko, že k dohodě nedojde. V této souvislosti jsou také využívány různé vyjednávací taktiky. Patří mezi ně možnost jednostranné politiky (hrozba, že nedojde k dohodě),

³⁰ Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004. s. 395.

³¹ Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 10-13.

³² Ibid., s. 20.

³³ Kenneth Waltz a John Mearsheimer přímo předpověděli, že EU bude poměrně nevýznamným hráčem na světové scéně a že důsledkem balancování evropských států bude koalice okolo Německa.

In: Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 7.

Dále Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 4.

Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

alternativní koalice (hrozba vyloučení nebo nezahrnutí) a potenciál pro kompromisní řešení.³⁴

Vzájemná závislost a závazky z ní plynoucí jsou patrné třeba na příkladu schvalování a realizací misí EBOP/SBOP. Na nich je nezbytná shoda konsenzem mezi vládami EU. Vzhledem k metodě schvalování by měly sloužit zájmům všech zúčastněných či alespoň jejich zájmy nepoškozovat. Z tohoto důvodu se nabízí vysvětlení, že výsledně schválené mise jsou odrazem „největšího společného jmenovatele“, což však neodpovídá realitě.³⁵ Naopak, jsou to právě vzájemné závazky států, které vedou k větší „ochotě“ vlád vynaložit prostředky a angažovat se. Státy se dokonce účastní misí navzdory svým nevyhovujícím kapacitám.³⁶

2.2. Nové směřování EU a NATO

Na konci roku 2009 a 2010 přijala EU a NATO novinky v podobě strategických dokumentů a smluv, které mají vliv nejen na jejich vnitřní transformaci a směřování, ale i působení navenek. Nejzásadnější body, které souvisí s touto prací, budou shrnuty v následující kapitole.

2.2.1. Změny po Lisabonu

Lisabonská smlouva nově upravuje pravomoci, působení a strukturu EU. Smlouva vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Ačkoliv nepřinesla změnu v mezivládním charakteru SBOP, některé zásadní změny, které mohou mít dopad na spolupráci EU a NATO, SBOP jsou ve smlouvě zavedeny.³⁷

V první řadě se jedná o vytvoření pozice *Vysokého představitele Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku*, jenž současně zastává funkci *místopředsedy Evropské komise (High Representative for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission, HR/VP)*. Do této funkce byla vybrána Britka Catherine Ashton. Principem rozhodování v oblasti bezpečnostní a obranné politiky je i nadále jednomyslnost. Nová HR/VP může za asistence evropské

³⁴ Moravcsik, Andrew. (1993) Preferences and power politics in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach. *Journal of Common market studies*, 1993, 31/04. s. 499.

³⁵ Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 17. Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

³⁶ Moravcsik, Andrew. (1997) Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, s. 524.

³⁷ Lisbon Treaty. Lisbon, 13 December 2007. Dostupné na [www <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>](http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML) (staženo dne 27. 2. 2010).

diplomacie, tzv. *Evropské služby pro vnější činnost*³⁸ (ESVA, *European External Action Service, EEAS*) vyvíjet dlouhodobé strategie i v oblasti současné *Společné bezpečnostní a obranné politiky* (SBOP, *Common Security and Defence Policy, CSDP*), ve kterou se Lisabonskou smlouvou změnila EBOP. Také dochází k rozšíření působnosti SBOP na základě Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003, kdy k Petersberským úkolům přibýly i mise odzbrojovací nebo poradní.³⁹

Jednou z nejzásadnějších změn v oblasti nové SBOP je nástroj *Stálé strukturované spolupráce v oblasti obrany* (*Permanent Structured Cooperation*). Ta „může být vytvořena členskými státy EU, jejichž vojenské schopnosti splňují vyšší nároky a které vzájemně učinily hlubší závazky v oblasti nejnáročnějších operačních aktivit.“⁴⁰

Otázka Stálé strukturované spolupráce je stále otevřená a není jasné, zda bude jedna či více nebo zda bude jedna s více podmínkami či zda se bude uplatňovat v jedné či více oblastech. Ke konkretizaci mělo dojít (a částečně došlo) po rozpracování podoby ESVA.⁴¹ Je důležité zmínit některé její aspekty. Tato spolupráce nemá operační dimenzi, není tedy možné jít za hranice Petersberských úkolů a ani nemění kontrolu nad EU operacemi. Jsou stanoveny dvě podmínky účasti, obě jsou poměrně vágní a mírné. Jejich účelem není bránit účasti, ale naopak aktivovat státy k většímu úsilí a snaze. První podmínkou účasti je přispět k rozvoji vlastních obranných schopností a zapojit se do evropských programů (např. v rámci EDA). Druhá podmínka je zaměřena na schopnosti, tedy že účastník musí být schopen zásobovat jednu z Bojových skupin EU nebo alespoň její část. Pokud přestane účastník této spolupráce podmínky plnit, může z ní být vyloučen.⁴²

³⁸ Evropská služba pro vnější činnost si z praktických důvodů ponechala zkratku svého doslovného českého ekvivalentu anglické podoby, tedy Evropské služby vnější akce – ESVA.

³⁹ Poradní mise mají být zaměřeny na podporu třetích zemí. Jedná se o pomoc s reformou bezpečnostního sektoru či v boji proti terorismu. Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast vnějších vztahů EU – kontinuita, flexibilita a inovace*. Analýza. Natoaktual. 23. 11. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02) (staženo 13. 3. 2010).

⁴⁰ Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky – možnost lepší integrace*. Analýza. Natoaktual. 14. 12. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010).

⁴¹ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU a Stálém zastoupení UK při EU v Bruselu z března 2010.

⁴² Von Kielmansegg, S.G.: A Permanent Structured Cooperation: A New Mechanisms of Flexibility. s. 555-560 (In: Blanke, H. J., Mangiameli, S.: *The European Union after Lisbon: Constitutional Basis*

V odborné veřejnosti se však objevují i názory, že tato Stálá strukturovaná spolupráce nebude mít žádnou přidanou hodnotu z toho důvodu, že klíčem k jejímu naplňování budou členské státy, které již teď nemají prostředky k naplňování svých kapacitních závazků. Tato iniciativa byla přirovnána k „bankovnímu účtu, na který nebudou vloženy žádné peníze“.⁴³

2.2.2. NATO a nový Strategický koncept

V listopadu roku 2010 byla na summitu Aliance v Lisabonu představena nová strategická koncepce NATO. Zadání pro vypracování nové strategické koncepce Aliance vzešlo ze summitu ve Štrasburku / Kehl v roce 2009, když došlo k opětovné reintegraci Francie do velitelských struktur NATO.

Nová Strategická koncepce⁴⁴, je poměrně krátkým a úderným textem, který rozděluje agendu aliance do tří klíčových oblastí: kolektivní obrany, krizového řízení a kooperativní bezpečnosti. Kolektivní obrana opětovně potvrzuje důležitost článku 5 Washingtonské smlouvy. Zásadní je správný poměr konvenčních a jaderných sil pro veškeré dílčí strategie NATO. V rámci krizového řízení, NATO disponuje širokou škálou politických a vojenských schopností, kterými je Aliance schopna reagovat před konfliktem, v jeho průběhu i po jeho ukončení. Kooperativní bezpečnost je charakterizována spoluprací s relevantními zeměmi a mezinárodními organizacemi, a to především v oblasti kontroly zbrojení, nešíření zbraní a odzbrojování. NATO nechává otevřené dveře pro členství všem evropským demokraciím, které splní alianční standardy. V rámci partnerství je kladen velký důraz na vztahy s Ruskem. Dále také s EU.

V nové Strategické koncepci NATO je vztah k EU vymezen poměrně jasně. *„NATO a EU by se měly vzájemně doplňovat a posilovat v otázce podpory mezinárodního míru a bezpečnosti. Aliance je odhodlána přispět k vytvoření příznivějších okolností, které povedou k:*

Economic Order and External Action. Springer, 2012) <http://books.google.cz/books?id=WIS-rx2jDBUC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>

⁴³ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

⁴⁴ Strategic Concept for Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Dostupné na [www <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>](http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf)

- *Posílení strategického partnerství s EU (vzájemná otevřenost, transparentnost, komplementarita a vzájemný respekt k autonomii a integritě obou organizací)*
- *Zlepšení praktické spolupráce v otázkách krizového řízení (od plánování po podporu v poli)*
- *Rozšíření politických konzultací na všechna společná zájmová témata za účelem sdílení hodnocení a perspektiv*
- *Plné spolupráci v rozvoji kapacit (minimalizace duplikace a maximalizace efektivity nákladů)*

2.3. Vzájemná spolupráce EBOP/SBOP a NATO

Na Amsterdamskou smlouvu, která znamenala částečné propojení ZEU a EU, byla úzce navázána iniciativa Francie a Velké Británie vzešlá z jejich vzájemného setkání v prosinci 1998 v St. Malo. Výstupem této bilaterální schůzky byla deklarace vedoucí ke vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP). Oba státy se zde oficiálně shodly, že je důležité, aby EU měla vlastní obranné a akceschopné kapacity a v případě nutnosti tak mohla reagovat na mezinárodní krize. Součástí deklarace byla i shoda na nutnosti vybudování kapacit pro případ rozhodování EU v otázkách operací, kde NATO jako celek není angažováno, nicméně však „bez zbytečných duplikací“.⁴⁵

V této souvislosti je zajímavé zmínit, že v obou těchto státech byl vznik EBOP prezentován zcela jinak. Velká Británie jej vnímala pouze jako velmi omezené opatření, které bude naplněno jen v nezbytných případech, ve kterých se Spojené státy americké nebudou chtít angažovat. Naproti tomu ve Francii byla EBOP prezentována jako politika rozvíjející a „násobící“ francouzskou moc a vliv.⁴⁶ Tato rozdílná interpretace EBOP neustále doprovází a ovlivňuje rozvoj této evropské politiky.

Vznik EBOP výrazně ovlivnil transatlantické vztahy, neboť Spojené státy americké se této iniciativy částečně zalekly a slovy své tehdejší ministryně zahraničních

⁴⁵ „Without unnecessary duplication“ In: *Joint Declaration on European Defense*. Franco-British Summit, Sain-Malo, 4 December 1998.

⁴⁶ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 58.

věcí Madeleine Albright projekt sice podpořily, avšak zároveň s varováním před *oddělením, zdvojnásobením a diskriminací* („3-D“).⁴⁷

Tehdejší Generální tajemník NATO Robertson tato negativní 3D přeformuloval do pozitivních „3-I“: „*Zlepšení evropských obranných kapacit, zahrnutí a transparentnost pro všechny spojence NATO, a nedělitelnost transatlantické bezpečnosti založené na společně sdílených hodnotách.*“⁴⁸

Na obou stranách Atlantiku tak bylo možné pozorovat určitou dualitu až „schizofrenii“ postojů: „*Spojené státy americké formálně přivítaly posun Evropy k větší soběstačnosti, avšak zalekly se potenciálního problematizování svého vůdcovství na evropském kontinentě. Evropská unie se sice radovala ze své nové potence, avšak zároveň se obávala, že se od ní USA odvrátí.*“⁴⁹

Formální počátek EBOP byl ustaven na summitu NATO v Helsinkách v roce 1999, kde byl rovněž vytknut *Helsinský Hlavní cíl*⁵⁰, tedy vytvoření evropských ozbrojených kapacit pro humanitární operace, krizový management a částečně i vynucení míru. Do prosince 2003 mělo dojít k vytvoření kapacit, které by čítaly šedesát tisíc vojáků, byly schopny rychlého nasazení během šedesáti dnů a byly by udržitelné po dobu minimálně jednoho roku.⁵¹

Dalším silným impulzem se zdál být summit NATO ve Washingtonu v dubnu 1999, kdy byla Evropa ujištěna o zájmu NATO pokračovat v zajišťování její bezpečnosti (především kapacitami Spojených států amerických). Na summitu byla vyslovena i podpora vývoji „*oddělitelných, ale neoddělených schopností*“⁵². Stejně tak i závazek další podpory a rozvoje „partnerství, spolupráce a dialogu“ s dalšími subjekty

⁴⁷ Slavná „3-D“: *decoupling, duplication, discrimination*. In: Albright, Madeleine K. „The Right Balance will Secure NATO's Future“, *Financial Times*. December 7, 1998. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 150.

⁴⁸ „3-I“: *improvement, inclusiveness, indivisibility*. Speech by G. Robertson at the Annual Session of the NATO Parliamentary Assembly, Amsterdam, 15 Nov. 1999, NATO Speeches. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 151.

⁴⁹ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 137.

⁵⁰ *Helsinki Headline Goal*

⁵¹ Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. s. 11. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S.: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁵² „Separable but not separate capabilities.“ *Alliance's Strategic Concept*, 1999. Dostupné na [www: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm>](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm) (staženo 7. 2. 2010)

(třeba i s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, OBSE), jakož i shoda členských států NATO na angažování se za hranicemi Aliance. O tom však má být rozhodováno individuálně v každém jednotlivém případě⁵³.

EBOP neměla znamenat konkurenční platformu k NATO, naopak od samého počátku byl kladen důraz na úzké vazby na NATO. Nicméně realita byla a je mnohdy jiná. Otázkou je, zda by se i nyní (po více než deseti letech od vzniku EBOP, od ledna 2011 SBOP) vzájemný vztah EU a NATO dal definovat slovem spolupráce nebo soupeření.⁵⁴

Zlomovým bodem především pro evropské členské země NATO, které však nejsou členy EU (neunijní evropské spojence, Non-EU European Allies, NEEA⁵⁵) se stal summit NATO v Kolíně v červnu v roce 1999. Na tomto summitu bylo rozhodnuto, že nedojde k začlenění ZEU do EU, neboť si EU vytvoří své vlastní struktury, dojde pouze k částečnému přesunu pravomocí a zodpovědnosti. EU se tak rozhodla zejména proto, aby se vyvarovala přejímání i některých nepříliš transparentních aspektů uspořádání ZEU, například právě jejich vazeb a závazků k přidruženým členům.⁵⁶

Tímto nejvíce trpěly Norsko a Turecko, neboť perspektiva jejich začlenění do EU (z různých příčin⁵⁷) byla poměrně malá. Turecko se navíc obávalo, že by mohla jeho absence v EBOP/SBOP být zneužita Řeckem, které by se mohlo pokusit zapojit Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku do jejich nevyřešeného sporu.⁵⁸

⁵³ „Partnership, cooperation and dialogue“, „out-of-area operations“, „case-by-cyse basis“. Ibid.

⁵⁴ Cornish, Paul. (2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, September 2006.

⁵⁵ Jednalo se o těchto 6 zemí – Česká republika, Island, Maďarsko, Norsko, Polsko a Turecko. ČR, Maďarsko a Polsko byly před vstupem do EU, jejich pozice tudíž nebyla tak tíživá. Vzhledem k faktu, že Island nemá armádu, nebyla ani jeho pozice příliš ovlivněna. Nejhůře na to doplatily Norsko a Turecko.

⁵⁶ Tofte, Sunniva. (2003) *Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination*. s. 144. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S.: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.

⁵⁷ Norsko odmítlo vstup do EU dvakrát v referendu, Turecko má zájem do EU vstoupit, avšak zatím neplní příslušné podmínky a není ani jisté, zda se v budoucnu členem Unie stane.

⁵⁸ V návaznosti na tento svůj strach se Turecko později striktně drželo znění Strategického konceptu NATO z roku 1999 týkajícího se garance přístupu k aliančním silám. A sice, že o těchto garancích bude rozhodnuto u každého jednotlivého případu jednomyslně v Severoatlantické radě NATO (NAC). Turecko tedy trvalo na svém právu účastnit se plně operací EBOP, a to i těch, kde by nebylo zapotřebí sil NATO, avšak měly by se uskutečnit v geografické blízkosti Turecka nebo by se měly týkat tureckých životních zájmů. Turecko chtělo od EBOP garance, že nastane-li takováto situace, bude moci příslušnou operaci vetovat. Především chtělo záruky, že síly EU nebudou použity v oblastech nevyřešených bilaterálních

Společné největší obavy a argumenty směřovaly do oblasti možnosti realizování operací EU bez zapojení NATO především v klíčovém regionu pro neunijní členy aliance. Budou-li užity kapacity NATO, alianční členové, kteří nejsou v EU, se mohou těchto operací rovněž účastnit a budou se těšit stejným právům jako členové EU. Avšak v momentě, kdy NATO nebude zapojeno, může dojít ke spolupráci s nečlenskými zeměmi pouze na základě pozvání těchto zemí z EU. Obě tyto země se snažily o co nejtěsnější vazby na EBOP, i když každá měla jinou taktiku jak toho dosáhnout.⁵⁹

Turecko, jakožto NEEA stát, dále nespokojeně poukázalo na skutečnost, že dojde-li k rozhodnutí EU angažovat se v nějaké situaci, která vyústí v eskalaci a následnou aktivaci článku V. Washingtonské smlouvy⁶⁰, NEEA země se automaticky zapojí do řešení krize, zatímco neutrální státy EU nebudou mít povinnost se obranné akce účastnit, neboť nejsou zavázány touto solidaritou.⁶¹

Vyjednávání o pozici NEEA států a jejich začlenění a roli v rámci EBOP zdrželo vývoj této evropské politiky na dva roky zejména kvůli tureckým obstrukcím, kterým ze strany EU „sekundovalo“ Řecko. Řekové nakonec ustoupili na summitu Evropské rady v Bruselu v říjnu 2002 ze své pozice a cesta k dohodě ohledně přístupu ke kapacitám NATO byla otevřená. Mohlo dojít a vzápětí došlo k dohodě mezi EU a NATO.⁶²

sporů s Řeckem, tedy především v jejich sporu o Kypr. In: Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomité and University of Bath. s. 21. Dostupné na www:

<<http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>> (z 19. ledna 2010)

⁵⁹ Norsko si bylo vědomo důležitosti „nezůstat mimo“, a proto po roce 2000 a změně ve vládě nabídlo EBOP významné vojenské síly. Turecko oproti tomu argumentovalo, že EU nesplnila jeho „oprávněná očekávání“ a vydalo se cestou obstrukcí spolupráce EU a NATO. In: Tofte, Sunniva. (2003) *Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination*. s. 145-152. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁶⁰ Jedná se o článek kolektivní obrany, kdy útok na jednoho či více členů NATO je považován za útok na Alianci jako celek a každý její člen má povinnost podniknout taková opatření směřující k nápravě, která bude považovat za nutná. In: *The North Atlantic Treaty*. Washington D.C., 4 April, 1949. Dostupné na <[www: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm)> (staženo 8. 5. 2019)

⁶¹ Tofte, Sunniva. (2003) *Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination*. s. 144. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁶² Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.) (2006) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington. s. 50.

Na základě společné deklarace EU a NATO k EBOP⁶³ byl v roce 2002 jejich vzájemný vztah formálně postaven na následujících principech:

- partnerství, přičemž aktivity těchto dvou povahově odlišných organizací v oblasti krizového managementu jsou vzájemně posilující;
- efektivní vzájemné konzultace, dialogu, spolupráce a transparentnosti;
- rovnosti v samostatném rozhodování týkající se zájmů jednotlivých organizací;
- respektování zájmů členských států obou organizací;
- respektování principů Charty Organizace spojených národů.

Posledním předstupněm společné deklarace obou organizací k EBOP se stala Dohoda z Kodaně⁶⁴ z prosince 2002. Ta byla odrazem vstřícného kroku k jednomu aliančnímu nečlenskému státu EU – Turecku. Jejím obsahem je omezení týkající se budoucí spolupráce Unie a Aliance pouze na unijní nečlenské státy NATO, které se účastní programu Partnerství pro mír (PfP) a mají s Aliancí uzavřenou bilaterální bezpečnostní dohodu.

Přelomovou byla dohoda *Berlín Plus*⁶⁵ z března 2003, která úzce navázala na deklaraci obou organizací k EBOP, stejně jako na Dohodu z Kodaně. Jejím obsahem jsou tyto body:

- zaručený přístup EU k plánovacím kapacitám NATO, které budou moci přispět k vojenskému plánování operací vedených EU;
- předpoklad dostupnosti předem specifikovaných kapacit NATO pro operace vedené EU;
- vymezení rozsahu evropských velitelských možností pro operace vedené EU, dále posílení role Zástupce vrchního velitele spojeneckých sil NATO pro Evropu (NATO's Deputy Supreme Allied Commander Europe, DSACEUR), aby mohl své evropské povinnosti zastávat plně a efektivně;

⁶³ *EU-NATO declaration on ESDP*. December 16, 2002, Brussels.

⁶⁴ Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

⁶⁵ Tato dohoda byla vystavěna na základě dohody z Berlína z roku 1996 mezi NATO a ZEU o vzájemné spolupráci. ZEU se podle ní měla stát nejen obranným prvkem EU, ale zároveň měla být evropským pilířem NATO. V rámci této dohody nemělo docházet ke zbytečnému zdvojování struktur, stejně jako plánovacích a vojenských kapacit, které již byly dostupné v NATO. *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245, 249.

- přiblížení obranného plánovacího systému NATO, aby mohlo dojít k začlenění a dostupnosti sil pro operace vedené EU;
- dohoda mezi EU a NATO zahrnuje výměnu tajných informací na základě pravidel o ochraně a bezpečnosti těchto informací;
- procedura vypuštění, monitorování, návratu a odvolání jednotek a sil NATO;
- konzultace NATO a EU v kontextu krizového managementu operací vedených EU, kde budou využívány síly a prostředky NATO.

Dohoda z Kodaně v souvislosti s omezením spolupráce EU a NATO v režimu *Berlín Plus* však dále upozorňuje, že toto omezení v žádném případě nemá negativně ovlivnit ty členské státy EU, které výše zmíněné podmínky nespĺňují, v budování jejich kapacit. Dále vybízí všechny členské státy EU, aby se plně účastnily Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Aby tedy Malta a Kypr, jako tehdy budoucí členové Unie, kteří právě tyto podmínky nebudou splňovat, i přesto vysílaly své zástupce do všech bezpečnostních orgánů Unie, nebudou-li probíhat jednání ve formátu *Berlín Plus*.⁶⁶

Setkáváme se zde však s lehce odlišnou interpretací téhož, tedy formátu pro oficiální spolupráci mezi těmito dvěma organizacemi, což má za následek ochromení kooperace těchto dvou organizací na oficiální úrovni. Z hlediska Unie platí omezení pouze pro *Berlín Plus*, avšak z hlediska Aliance jsou tato omezení aplikována na celou strategickou spolupráci. Výsledkem je tedy paradoxní situace, kdy je oficiální mechanismus pro strategický dialog sice schválený ve formě pravidelných setkávání Severoatlantické rady (North Atlantic Council, NAC) a Politického a bezpečnostního výboru (Political and Security Committee, PCS⁶⁷), avšak není kvůli různým interpretacím naplňován. A tak k němu na oficiální úrovni prakticky nedochází.⁶⁸

Dohoda *Berlín Plus* se zdála být přelomovou v pozitivním slova smyslu, avšak vzhledem k její rozdílné interpretaci oběma organizacemi a z ní plynoucí použitelnosti rámce *Berlín Plus* za velmi specifických podmínek došlo po rozšíření EU v roce 2004 (kvůli Maltě a Kypru) k ustrnutí vzájemné spolupráce EU a NATO. V této souvislosti

⁶⁶ Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

⁶⁷ Používá se i francouzská zkratka COPS.

⁶⁸ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

se tedy stále častěji objevují hlasy o nutnosti „obejít“ *Berlín Plus*, respektive jej použít až jako poslední východisko, a to právě paradoxně za účelem zefektivnění spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi.⁶⁹

Podle slov vysoce postaveného diplomata tedy nastala paradoxní situace, kdy „*EU a NATO jsou dvě bezpečnostní instituce pracující v rámci Bruselu, ale mohly by taktéž být na dvou jiných planetách!*“⁷⁰

K částečnému obcházení *Berlína Plus* dochází od roku 2005 na neformálních setkáváních poměrně vysoce postavených představitelů obou organizací při obědech a večeřích, kterým se říká „transatlantické události.“ Tato setkání jsou mnohými pozorovateli sice chápána pozitivně, avšak (i vzhledem k jejich neformální povaze) na nich nebylo mnoho dosaženo.⁷¹

V lednu 2007 ve svém slavném proslovu v Berlíně označil tehdejší Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer situaci ve vztazích EU a NATO za „zamrzlý konflikt“.⁷² Prohlásil:

„*Když se podíváme na dnešní diverzitu a komplexnost výzev naší bezpečnosti je s podivem, jak ve velmi omezeném rozsahu zůstala spolupráce NATO a EU. Navzdory mnoha pokusům o sblížení obou institucí je mezi nimi značná vzdálenost.*“⁷³

V souvislosti se zaměřením EU a NATO na typově jiný druh operací (EU se zaměřuje spíše na civilní mise a na krizový management, zatímco NATO je odborníkem na mise vojenské) a s nastavením rámce *Berlín Plus* se rovněž objevily návrhy na uplatňování „Berlin Plus in reverse“ nebo „Berlin Plus-Plus“. Tedy že by tentokrát EU poskytla NATO přístup ke svým civilním kapacitám. Tato myšlenka se však nedočkala přílišné podpory. Některým aktérům se nelíbilo, že by NATO mohlo

⁶⁹ „...“work around“ the *Berlín Plus* arrangements in the interest of effective NATO-EU cooperation in the field.“ In: Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím, 2007. s. 90.

⁷⁰ Výrok zazněl v létě roku 2005. Van Ham, Peter. (2006) *EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation*. s. 23 In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

⁷¹ „Transatlantic events“. Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 97.

⁷² Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. s. 5.

⁷³ Jaap de Hoop Scheffer. (2007) *NATO and the EU: Time for a New Chapter*“, projev v Berlíně, 29. ledna 2007. (www.nato.int)

na EU získat určitou závislost, což by mohlo vést až ke zdržování operací. Ani na straně EU nevzbudila přílišné nadšení.⁷⁴

Je však nutné dodat, že pokud by mělo dojít k doslovnému zrcadlovému převrácení *Berlína Plus*, v konečném důsledku by to znamenalo, „že by NATO velelo civilním silám EU, což je absurdní.“⁷⁵

2.4. Problémy vzájemné spolupráce EBOP/SBOP a NATO

Velmi brzy po oficiálním navázání spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi se objevily větší či menší překážky bránící naplňování této spolupráce či jejímu dalšímu rozvoji. A to nejen s ohledem na rozdílná očekávání hloubky, rozsahu a formy této spolupráce, ale i vzhledem k formálním překážkám bránícím těsnější kooperaci. Rovněž členská základna obou organizací se nikdy (ani dnes) úplně nepřekrývala, což se postupně ukázalo být větším problémem, než se na první pohled zdálo.

Problémů ve spolupráci EU a NATO není málo. Některé jsou výraznější a jejich vliv na blokování vzájemných vztahů je významnější, jiné jsou spíše marginálního rázu. Konkrétní překážky spolupráce však velmi často nestojí samostatně, nýbrž jsou vzájemně propojené. Jedním z nejzásadnějších obecných problémů Aliance je skutečnost, že je její vývoj poháněn více vnějšími událostmi než společným zájmem.⁷⁶

Překážky ve spolupráci EU a NATO mají především charakter buď institucionálního a národního soupeření, nebo se jedná o „problém participace“⁷⁷. V neposlední řadě jde o neshody ohledně konkrétního rozsahu a účelu spolupráce EU a NATO.⁷⁸

Spolupráce mezi EU a NATO je zásadně bržděna především na oficiální úrovni, tedy na úrovni diplomatické, která je paralyzována právě participačním problémem.

⁷⁴ Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 89.

⁷⁵ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.

⁷⁶ Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava. s.12.

⁷⁷ Členská základna EU a NATO se nepřekrývá. Aby mohlo docházet k naplňování strategické spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi, je nezbytné, aby byly nečlenské státy NATO v PfP a měly s Aliancí uzavřenou bezpečnostní smlouvu.

⁷⁸ Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 81.

Konkrétně skutečností, kdy členský stát EU a nečlen NATO Kypr není uznáván aliančním Tureckem, které zase není v EU. To má za následek velice omezené oficiální kontakty mezi oběma organizacemi.⁷⁹

Tento zásadní institucionální problém vztahů EU a NATO brání rozvoji těsnějších vztahů a vůbec možnosti diskutovat o zásadních bezpečnostních tématech. Formální diskuse na oficiální úrovni mezi EU a NATO týkající se strategických otázek, ať už jsou to například otázky terorismu, či Blízkého východu, tedy neprobíhají, neboť Kypr není ani členem Partnerství pro mír a ani nemá s NATO uzavřenou bezpečnostní smlouvu.⁸⁰

Problém turecko-kyperského sporu jakožto zásadní překážky ve spolupráci se objevuje nejen v akademických pracích a politických analýzách, ale i v názorech a vyjádřeních úředníků a diplomatů ze struktur NATO i EU, stejně jako dalších odborníků z praxe.⁸¹

Vyřešením turecko-kyperského sporu samozřejmě nedojde k překlenutí všech problematických bodů spolupráce EU a NATO, zůstanou zde některé dílčí neshody mapující strategické rozdíly obou organizací, avšak na jejich řešení by se mohlo začít pracovat až po odstranění této hlavní institucionální překážky.⁸²

Nicméně podle profesora Svena Biscopa⁸³ je téma turecko-kyperského sporu pro budoucnost EU a SBOP spíše méně důležité, neboť mnohem zásadnější je upřesnit, jak moc chce být EU autonomní a kam by měla směřovat.

Další komplexnější překážku vztahů EU a NATO tvoří „problém rozsahu“⁸⁴, tedy postoj jednotlivých států, který zaujímají ke spolupráci těchto dvou organizací, respektive důležitost a role, jaké jim přisuzují. Zde se nám střetávají dvě konfliktní pozice a pohledy na důležitost a relevanci SBOP v evropské bezpečnosti. Zatímco tzv. „europeisté“ (státy reprezentované Francií) v ní vidí velký potenciál a mají zájem

⁷⁹ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan. Basingstone. s. 61.

⁸⁰ Archick, Kristin; Gallis, Paul. (2008) *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>](http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf) (staženo 4.4.2010)

⁸¹ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení České republiky při EU, na Stále delegaci České republiky při NATO, na Stálém zastoupení Spojeného království při EU, na Stále delegaci Spojeného království při NATO, na Stále delegaci Francie při NATO, v IS NATO v březnu 2010.

⁸² Rozhovor autorky na Stále delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

⁸³ Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.

⁸⁴ „Scope problem“. Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 98-103.

na jejím posílení, rozvíjení a co největší autonomii při současných co nejmenších zásazích a vlivech ze strany NATO (tedy Spojených států amerických), protipólem jsou „atlantisté“ (státy v čele s Velkou Británií), které vnímají roli NATO v evropské bezpečnosti jako *primus inter pares* a současně vnímají roli EU v této oblasti jako marginální.⁸⁵ Ze stejného soudku jsou i neshody těchto dvou hlavních linií v otázkách stálého operačního velitelství EU pro plánování operací, což je úzce spojeno s obavou, aby nedocházelo ke zbytečnému zdvojování struktur.⁸⁶

Zásadní roli zde zpočátku hrála podezíravost a malá důvěra Spojených států amerických o záměrech francouzských iniciativ v oblasti evropské bezpečnosti, ačkoliv ta byla poměrně brzy rozptýlena.⁸⁷ Nicméně faktem zůstává, že každá vláda USA po konci studené války operovala s premisou, že NATO má přednost a že tvoří pevný základ evropské bezpečnosti. Budování armády EU, která by měla k dispozici veškeré potřebné struktury a kapacity jednat samostatně a nezávisle na NATO, by v očích USA znamenalo zmenšení vlivu Spojených států amerických, stejně jako by vedlo k duplikacím.⁸⁸

Do tohoto komplexu neshod a odlišné percepce rolí obou organizací různými jejími členy spadá i fakt omezených kapacit, které mají jednotlivé země obou organizací k dispozici. Kapacity jsou tvořeny reálně jedněmi silami. Jak Síly rychlého nasazení NATO (NATO Response Force, NRF), tak i Bojové skupiny EU (EU Battle Groups, EUBG)⁸⁹ jsou sestaveny z týchž jednotek, proto i z praktického hlediska není

⁸⁵ Van Ham, Peter. (2006) EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation. s. 24
In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot
a Burlington.

⁸⁶ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union
Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22,31.

⁸⁷ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*.
3, 2009. s. 9.

⁸⁸ Jones, Seth G. (2007) *The rise of European security cooperation*. Cambridge University Press,
Cambridge. s. 238.

⁸⁹ Rozhodnutí o vytvoření Sil rychlého nasazení (NRF) padlo na summitu NATO v Praze na podzim
2002 v souvislosti s teroristickými útoky na USA z 11. září 2001. Síly mohou být nasazeny během pěti
dní a setrvat bez doplnění zásob po dobu třiceti dní. In: *NATO Handbook* (2006). Brusel. s. 167, 177,
251. Rozhodnutí o vytvoření evropských sil rychlé reakce, které jsou sestaveny z Bojových skupin (EU
BG), padlo v únoru 2004. Skupiny měly být plně operativní do roku 2007. Měly být nasazeny během 5
až 10 dnů, setrvat minimálně po dobu 30 dnů s možným prodloužením na 120 dnů. Dostupné na [www
<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf>](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf) (staženo 10. 5.
2010).

možné, aby EU a NATO v této oblasti nespolupracovaly.⁹⁰ A to zejména i z toho důvodu, že výhrady k používání jednotek⁹¹ mohou velice negativně ovlivnit (do jisté míry již ovlivňují) efektivní průběh případných společných operací NRF a EUBG, kdy nebude možné se na vzájemné „vykrytí“ v případě potřeby spolehnout.⁹²

Tyto otázky jsou úzce spjaty nejen s vojensko-civilním plánováním a lepší koordinací v oblasti krizového managementu, ale i s hrozbou zbytečných duplikací již tak nedostatečných kapacit.⁹³

Podle Paula Sturma z předního Bruselského think-tanku je v návaznosti nutné současnou debatu o zlepšení vztahů EU-NATO vidět především ze tří stran: Z politického úhlu pohledu, z úhlu pohledu probíhajících misí ve společném operačním prostoru a v neposlední řadě ve vývoji vojenských či jiných schopností. Což nás zpátky přivádí k faktu, že členské státy EU a NATO mají k dispozici stále jedny a tytéž jednotky, a proto není udržitelné a efektivní žádat po členských státech, aby své schopnosti v rámci jednotlivých organizací rozvíjely v jiném směru a s jiným zaměřením. Takováto praxe může mít za následek, že státy na budování dvojích sil nebudou mít (nemají) prostředky, a proto budou postaveny před volbu, které organizaci vyhoví a poskytnou jí své schopnosti. Tomu se mají snažit předejít společná setkávání „Skupiny EU – NATO ke schopnostem“ (EU – NATO Capability Group), ke kterým dochází za každé čtyři až šest týdnů. I fungování těchto setkání jsou omezena nejen neexistencí bezpečnostní dohody mezi EDA (Evropská obranná agentura, European Defence Agency) a NATO, ale i neexistencí administrativních dohod mezi Tureckem a EDA. Vzhledem k politickým a institucionálním problémům, budou prozatím snahy o stejné směřování vývoje vojenských schopností pocházet zejména ze zájmu a tedy iniciativy národních států.⁹⁴

⁹⁰ Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. s. 14.

⁹¹ Tzv. „national caveats“ nebo také „red cards“.

⁹² Cornish, Paul. (2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, Serptember 2006. s.15

⁹³ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to better EU-NATO relations*. Centre for European reform, briefing paper. London, prosinec 2007.

⁹⁴ Sturm, Paul. (2010) *NATO and the EU: Cooperation?* *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010.

Vztah EU a NATO dále komplikuje skutečnost, že se v otázkách bezpečnosti již nejedná o „americké přispění evropské bezpečnosti, ale o evropské přispění americké globální strategii.“⁹⁵

Vztahy EU a NATO mohou být také do jisté míry obtížně definovatelné vzhledem k jiným povahám obou organizací či jejich směřováním. „Zatímco logika integrace EU znamená eventuální supranacionalizaci obrany, logika NATO je tradičně mezivládní.“⁹⁶ Toto konkrétní vymezení rozdílnosti má na poli evropské bezpečnosti i své hlavní představitele, Francii a Velkou Británii.

Budoucnost směřování vztahů EU a NATO, zda povedou ke „vzájemné irelevanci prostřednictvím soutěžení či ke vzájemné relevanci prostřednictvím spolupráce“⁹⁷ bude podle Simona Dukea záviset zejména na třech aspektech. Především na úspěchu reintegrace Francie do vojenských struktur NATO a s tím úzce souvisejícím směřováním transatlantického vztahu, tedy role USA na poli evropské bezpečnosti. Dále problém nedostatku kapacit, který trápí obě organizace. V neposlední řadě je pro zkvalitnění vztahů na oficiální úrovni nezbytné vyřešení turecko-kyperského sporu. Je však třeba mít na paměti, že tato patová situace do jisté míry některým státům vyhovuje.⁹⁸

I Tomáš Valášek z londýnského think-tanku vyzdvihuje jako tři nejaktuálnější problémy ve vztazích EU a NATO, kterým je potřeba se věnovat nejdříve, tyto: francouzskou plnou reintegraci do NATO, britskou opozici vůči operačnímu centru EU a turecké obstrukce užší spolupráci EU a NATO.⁹⁹

EU a NATO by měly v budoucnu více spolupracovat. Především by měly budovat společné institucionální schopnosti, které by jim umožnily rychlou koordinaci

⁹⁵ Howorth, Jolyon. (2005) European security in the coming decade: transatlantic and global perspectives. *Romanian journal of international affairs*, v.10, n. 1-2, s. 180.

⁹⁶ Ojanen, Hanna. (2006) The EU and NATO: two competing models for a common defence policy. *Journal of Common Market Studies*. V. 44, n.1, March, s. 69.

⁹⁷ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1. s. 42.

⁹⁸ Dříve se jednalo zejména o Francii, ale do jisté míry se jedná i o Belgii a Řecko. Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1. s. 39.

⁹⁹ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to better EU-NATO relations*. Centre for European reform, briefing paper. London, prosinec 2007. s. 6.

odpovědí na krizi. Důležité je i společné plánování a vzájemná kompatibilita schopností.¹⁰⁰

Vztahy EU a NATO byly blokovány zejména neshodami Francie se Spojenými státy americkými, stejně tak jako turecko-kyperským sporem. S francouzskou reintegrací do NATO je zde naděje, že první překážka užší spolupráce obou organizací je překonána. Avšak ta druhá prozatím zůstává nevyřešena a například v Afghánistánu, kde mají obě organizace své mise (NATO vojenské a EU civilní jednotky), je velmi vidět negativní dopad tohoto nevyřešeného sporu.¹⁰¹

Nesporným faktem však zůstává, že i když formálně není možné v Afghánistánu spolupracovat, což poměrně zbytečně vede k neefektivnímu vyčerpávání lidských, finančních i kapacitních zdrojů, neformální spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi v poli funguje relativně dobře. (Nic jiného jim ani nezbyvá.)¹⁰²

Jak vyplývá z výše nastíněné debaty, problémů je více, avšak mnoho studií a autorů zabývajících se touto problematikou se vždy shodne na třech neuralgických bodech vztahů EU a NATO. V první řadě se jedná o nevyřešený turecko-kyperský spor, který zásadně paralyzuje oficiální spolupráci. Dále pak je to problém nedůvěry mezi jednotlivými předními aktéry, který by právě s francouzskou opětovnou reintegrací mohl být alespoň částečně odstraněn. Do poslední kategorie spadají otázky praktické jako neshoda ohledně vzniku stálého operačního centra EU a budování kapacit. Právě těmito problémům – turecko-kyperskému sporu a stálému operačnímu velitelství EU – se budeme věnovat, neboť jsou klíčové pro zkvalitnění spolupráce EU a NATO. Také na nich lze ukázat dva nejzásadnější přístupy k evropské bezpečnosti.

¹⁰⁰ Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, 2009, Bratislava. s.17.

¹⁰¹ Podle současného nastavení není, a ani v blízké budoucnosti nejspíš nebude, EU schopna poskytnout více pomoci Afghánistánu, i když by byla ochotna. Tato situace je samozřejmě špatná pro transatlantické vztahy, pro Turecko a hlavně pro Afghánistán. Zaborowski, Marcin. (2009) Organizing a strategic EU-US partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, 2009, Bratislava.s.27.

¹⁰² Je naprosto nezbytné i z bezpečnostního hlediska, aby tato spolupráce na praktické úrovni fungovala. Tento fakt je však zpětným argumentem pro Turecko, které tak zastává názor, že je možné komunikovat i bez vyřešení turecko-kyperského sporu, a tedy že neoficiální spolupráce nevyřešeným sporem není nijak zásadně ovlivněna. Rozhovory autorky na Stálé delegaci České republiky při NATO, na Stálém zastoupení Spojeného království při EU, na Stálé delegaci Spojeného království při NATO, na Stálé delegaci Francie při NATO, v IS NATO v březnu 2010.

2.4.1. Problém participace – reflexe institucionálního zázemí vztahů EU-NATO na pozadí turecko-kyperského sporu

V této části uvedeme základní parametry turecko-kyperského sporu, které jsou relevantní pro naše zkoumání. Především jak a proč se tato původně bilaterální záležitost dostala na agendu obou mezinárodních organizací a stala se hlavní institucionální překážkou v rozvoji vztahů EU-NATO.

Potenciální počátek problému turecko-kyperského sporu z hlediska vztahů EU a NATO bychom mohli vidět na začátku 90. let s podpisem Maastrichtské smlouvy. Deklarace, která byla k této smlouvě přiřazená, přizvala neunijní evropské spojence (země NEEA) k tomu, aby se staly přidruženými členy k Západoevropské unii. Této skutečnosti se tehdy nepřikládala příliš velký význam¹⁰³, současně ani nikoho nenapadlo, že tento status nebude mít příliš dlouhého trvání a je pouze dočasný.¹⁰⁴ V roce 1995 nabraly vztahy EU a Turecka nový politický a bezpečnostní rozměr, neboť se zde na nátlak Řecka, se kterým má Turecko dodnes nevyřešené spory, poprvé objevila otázka Kypru.¹⁰⁵ A to v jakési výměně navržené Řeckem vůči turecko-unijnímu jednání o ustavení vzájemné celní unie, neboť Řecko pohrozilo vetem této dohody, nebudou-li členské státy EU souhlasit s otevřením přístupových jednání s Kyprem o jeho vstupu do EU. A tak se téma považované tureckou stranou za naprosto zásadní objevilo jako součást agendy členských států EU.¹⁰⁶ Nejen, že z ní již nezmizelo, ale stalo se postupně významnou institucionální překážkou dalšímu rozvíjení vztahů EU a NATO.

¹⁰³ Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). S.52

¹⁰⁴ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹⁰⁵ Jedná se o největší ostrov Středomoří s řeckou a tureckou populací. Ostrov získal nezávislost v roce 1960 v tzv. London-Zurich Accords, které byly kompromisním řešením a zajišťovaly partnerství obou komunit na ostrově. V roce 1974 byl na Kypru proveden kyperskými Řeky převrat (Sampson coup), který byl následován tureckou intervencí na ostrov. V severní části ostrova byla později vytvořena Severokyperská turecká republika pod tureckým protektorátem, kterou uznalo pouze Turecko. Spor mezi Řeckem a Tureckem ovlivňoval nejen jejich bilaterální vztahy, ale postupně začal mít silný vliv i na vztahy Turecka a EU, stejně jako se stal jednou ze zásadních překážek užší spolupráce EU – NATO. Bude-li dále v práci zmíněn Kypr, bude se vždy jednat o jeho řeckou jižní část, která vstoupila v roce 2004 do EU.

¹⁰⁶ Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). s.52

V roce 1997 byl Kypru udělen status kandidátské země, což bylo Tureckem vnímáno jako nelegální krok¹⁰⁷. Turecku bylo přiznání stejného statusu uděleno až v roce 1999 na zasedání Evropské rady v Helsinkách, přestože již v roce 1963 podepsalo asociační dohodu s Evropským společenstvím. Nicméně následkem kosovské krize došlo k poměrně silnému impulzu vývoje vlastních evropských obranných kapacit EU, což vyústilo v roce 1998 v položení základů Evropské bezpečnostní a obranné politiky. To mělo přímý dopad na změnu postavení šesti zemí NEEA.¹⁰⁸ Všechny tyto země předpokládaly, že se jim dostane prominentního postavení v rámci EBOP z titulu jejich členství v NATO. To se však nestalo. A tak od samého počátku docházelo k rozdílným očekáváním ze strany členů EU a NEEA, která zejména kvůli přístupu a specifické pozici Turecka postupně narůstala v zásadní překážku ve spolupráci EU – NATO.¹⁰⁹

Pozice evropských států NATO, které nepatřily mezi členy EU, byla již od samého ustavení EBOP poněkud problematická, obzvláště delikátní se stala pozice Turecka. Během studené války hrálo Turecko roli klíčového spojence západní Evropy a Spojených států amerických především kvůli své strategické geopolitické poloze.

¹⁰⁷ Někteří odborníci z řad akademických i diplomatických (především Prof. Maurice Mendelson) v této souvislosti odkazují zejména na nelegální existenci Kyperské republiky zahrnující pouze jižní část ostrova s poukazem především na existenci *the Treaty of Guarantee* a na její stálou platnost. V této smlouvě se smluvní strany reprezentované na jedné straně Kyperskou republikou (zahrnující celý ostrov) a na straně druhé třemi státy, tj. Řeckem, Tureckem a Velkou Británií, zavázaly k respektování nezávislosti, teritoriální integrity a bezpečnosti Kyperské republiky, jak je nastavena v Základních člancích (*Basic Articles*) Ústavy. Avšak ostrov byl rozdělen, a to bez odezvy garančních států. (Důvody a příčiny jsou stručně zmíněny v poznámce č. 111, více se k nim zde nebudeme vyjadřovat.) Výše zmíněný Prof. Mendelson se zejména odvolává na článek 50 (1) (a), který říká: „The President and the Vice-President of the Republic, the President was supposed to be a Greek Cypriot and the Vice-President was supposed to be a Turkish Cypriot, „...separately or conjointly, shall have the right of final veto on any law or decision of the House of Representatives or any part thereof concerning – (a) foreign affairs, except the participation of the Republic in international organisation and parts of alliances in which Greece and Turkey both participate.“ Podle profesora se tedy jedná o každou organizaci, jejímž členem nejsou oba státy, což EU není. (In: Why Cyprus entry into European Union would be illegal. Proceedings of a panel discussion held at the Turkish Embassy in London 8 November 2001. The Turkish Embassy, London, 2002, s.6)

¹⁰⁸ Jednalo se o ČR, Polsko, Maďarsko, Island, Norsko a Turecko.

¹⁰⁹ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. s. 15. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

I pro Turecko znamenalo členství v NATO spojením s euroatlantickou civilizací a především vztah k USA se stal zásadním pilířem turecké bezpečnosti.¹¹⁰

Turecko je geograficky součástí Eurasie, nábožensky patří k islámskému civilizačnímu okruhu, ačkoliv je oficiálně sekulárním státem, a politicky, společensky a ekonomicky míří do Evropy.¹¹¹

Po pádu železné opony začala v Evropě vznikat nová bezpečnostní architektura díky níž se Turecko postupně ocitlo ve třech různých pozicích a rolích. Jako plnohodnotný člen NATO, zcela mimo EBOP a na půli cesty vůči ZEU. Ta byla do vzniku EBOP vnímána jako bezpečnostní pilíř Evropy, a Turecko (které mělo zároveň podanou přihlášku do EU) k ní poutalo přidružené členství.¹¹²

Podpis deklarace ze St. Malo znamenal nejen počátek Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ale zároveň v podstatě i konec samostatné existence Západoevropské unie.¹¹³ Všechny nečlenské země EU, které byly členy NATO a měly status přidružených členů k ZEU, sice tento status neztratily, avšak ani jim nebyl převeden pod EU, tedy k EBOP. Turecko tak ztratilo poměrně ukotvenou a těžce vydanou pozici v rámci evropské bezpečnostní architektury, neboť nemělo být začleněno do rozhodovacích procesů EBOP.¹¹⁴ Byla by mu přiřknuta pouze role „konzultanta“, přičemž jeho připomínky nemusely být vyslyšeny. To vše bez ohledu na jeho kapacity a vojenské schopnosti.¹¹⁵

¹¹⁰ Khol, Radek. (2002) Turecko – problematičnost nebo oprávněná citlivost? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.* s. 151-152.

¹¹¹ Park, Bill. (2007) The EU and Turkey: bridge or barrier? In: Brown, David; Shepherd, Alistair J.K. *The security dimension of EU enlargement: wider Europe, weaker Europe?* Manchester University Press, Manchester. s. 159.

¹¹² V roli plnohodnotného člena NATO bylo Turecko vnímáno (vzhledem ke své geografické poloze a sociokulturnímu složení) jako prostředník a modelová země pro spolupráci NATO se zeměmi bývalého sovětského prostoru. Turecko naopak vnímalo NATO nejen jako svůj stabilizační a bezpečnostní prvek, ale především i jako svou politicko-bezpečnostní identitu v mezinárodní politice. In: Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 29-42. (pozn. autorky – postavení Turecka vůči EBOP se změnilo v roce 2003 se schválením rámce *Berlin Plus*)

¹¹³ ZEU byla na summitu EU v Kolíně v červnu 1999 zahrnuta pod ESDP (tedy pod II. pilíř EU, včetně tzv. *Petersbergských úkolů*).

¹¹⁴ Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1. s. 73.

¹¹⁵ Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 57-68.

A tak nebylo spokojeno s rozhodnutím Evropské rady z Nice, které jej spolu s ostatními NEEA¹¹⁶ státy postavilo do mnohem méně výhodné pozice, než jakou jim slibovala Washingtonská deklarace z roku 1999. Deklarace z Nice totiž umožňovala automatický přístup k vojenským schopnostem NATO, oproti tomu Washingtonský summit prosazoval rozhodnutí o přístupu EU k vojenským schopnostem NATO na základě každého jednotlivého případu.¹¹⁷

Největší obava Turecka týkající se jeho absence u rozhodovacího procesu EBOP pramenila z neshod s Řeckem ohledně Kypru. Tehdejší komisař EU pro rozšíření Günter Verheugen dal vícekrát najevo, že se EU v otázce případného členství Kypru v EU nenechá ovlivnit Tureckem a jeho nevyřešeným sporem s Kyprem. Tedy že Kypr nebude tureckým „rukojmím“.¹¹⁸ V této souvislosti se Turecko obávalo především možného veta členským státem EU (zejména Řecka a v budoucnu Kypru) turecké účasti na operacích prováděných v oblasti spadající do jeho bezprostředního bezpečnostního okolí. V krajním případě se Turecko obávalo intervence Evropské unie na kyperském ostrově bez předešlé konzultace.¹¹⁹

Turecko se tedy striktně drželo znění Strategického konceptu NATO, týkajícího se garance přístupu k aliančním silám. V něm je stanoveno, že o těchto garancích bude rozhodnuto u každého jednotlivého případu jednomyslně v Severoatlantické radě NATO (NAC).¹²⁰ Jednání s Tureckem byla složitá a v otázce přístupu EU k jednotkám NATO trvala dva roky. Turecko prosazovalo své právo na plnou účast na operacích EBOP, i v případech, kde by nebylo zapotřebí sil NATO, avšak operace by se měly uskutečnit v geografické blízkosti Turecka či se týkat tureckých životních zájmů. Turecko chtělo od EBOP garance, že nastane-li takováto situace, bude moci příslušnou

¹¹⁶ Pozice Turecka byla od jiných NEEA států jiná - Norsko a Island nechtěly být členy EU a Polsko, ČR a Maďarsko se jimi brzy staly. Turecko by se rádo stalo plnohodnotným členem EU, nebylo však zatím připraveno. In: Ibid., s. 95.

¹¹⁷ Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1. s. 73.

¹¹⁸ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomitee and University of Bath. p. 20. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹¹⁹ Udum, Sebnem. (2006) Turkey's Role in Post-Cold War European Security Policy. In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington. s. 165.

¹²⁰ „The guaranteed access to pre-identified assets can be made only on a case-by-case basis by a consensus in the NAC“. In: Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 81, 93-94.

operaci vetovat. Především chtělo záruky, že síly EU nebudou použity v oblastech nevyřešených bilaterálních sporů s Řeckem, tedy především v jejich sporu o Kypr.¹²¹

Turecko na druhé straně kladlo velký důraz na to, aby unijní nečlenské státy Aliance byly alespoň přidruženými státy NATO a aby spolupracovaly v rámci platformy Partnerství pro mír (PřP). Mezi lety 2001 a 2002 byl nalezen kompromis vyjednaný mezi Velkou Británií, Spojenými státy americkými a Tureckem, kde se Turecku poměrně vyšlo vstříc¹²², avšak tato dohoda byla zablokována Řeckem. Proto do summitu v Kodani, kdy byl nalezen kompromis, byla spolupráce EU a NATO blokována ze strany EU Řeckem a ze strany NATO Tureckem.¹²³

Deklarace Evropské rady z Kodaně z prosince 2002¹²⁴ částečně poskytla Turecku záruky, o jaké žádalo. Týkaly se specifikace užití dohody *Berlín plus*. „...*Kypr a Malta se po jejich začlenění do EU nebudou účastnit vojenských operací EU, kde budou použity kapacity NATO.*“¹²⁵

Turecko svým souhlasem s unijní dohodou z Kodaně vystavilo Řecko velkému tlaku. A to přesto, že „*Turecko mohlo ztratit mnohem více svým vyřazením než Řecko jeho nezačleněním.*“¹²⁶

Kyperský problém má své kořeny hluboko v minulosti, nicméně zlomovým okamžikem (především i pro vztahy EU – NATO) bylo rozhodnutí Unie přijmout do svých řad Kypr pod řeckým vedením, aniž by předtím došlo k vyřešení turecko-kyperského sporu. To bylo Tureckem viděno jako velice problematické, neboť tak v podstatě v tureckých očích dochází k *enosis*, tedy dlouho očekávanému spojení

¹²¹ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. p. 21. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹²² Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s.119-122.

¹²³ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. p. 20. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹²⁴ Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

¹²⁵ Jedná se o operace v režimu *Berlín Plus*.

¹²⁶ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. p. 32. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

s Řeckem. V této souvislosti je nezbytné zmínit, že Řecko pohrozilo vetem celému rozšíření, nebude-li Kypr přijat do EU.¹²⁷

K oběma sporným zemím nebylo přistupováno stejně, neboť zatímco vyřešení turecko-kyperského sporu nebylo podmínkou členství jižní části Kypru v EU, Turecku byl na summitu v Helsinkách v roce 1999 udělen status kandidátské země právě s touto podmínkou. Tedy že musí dojít k vyřešení sporu ohledně Kypru před tureckým vstupem do EU.¹²⁸

Rozšíření EU z 1. 5. 2004 z 15 na 25 členů s sebou mimo jiné přineslo zásadní institucionální problém ve vztazích EU – NATO, neboť do EU vstoupila pouze jižní řecká část ostrova. Před vstupem Kypru do Unie byl sice vypracován plán na sjednocení ostrova a vyřešení sporu, tzv. Annanův plán, avšak ten byl řeckými Kypřany v referendu odmítnut. V letech 2003 a 2004 oba turečtí lídři (Turecka a tureckých Kypřanů) velice silně podporovali tento plán OSN, avšak řečtí Kypřané věřili, že čas je na jejich straně, tedy že se mohou stát členy EU bez vyřešení sporu. Odmítli tedy Annanův plán velkou většinou (75.83 %), zatímco turečtí Kypřané jej, vzhledem k možnosti stát se rovněž členy EU, s převážnou většinou (64.91%) přijali. Vzhledem k výsledkům referenda v jižní řecké části ostrova, a odmítnutí Annanova plánu, vstoupil 1. 5. 2004 do EU pouze jižní Kypr. Tento fakt měl velmi negativní dopady nejen na vztahy EU a Turecka, ale i na vztahy EU a NATO. Ze strany EU šlo o „double-standards“, neboť země, která řekla „ne“ Annanovu plánu v referendu se stala členskou zemí EU a má právo vetovat turecká přístupová jednání.¹²⁹

¹²⁷ Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 107-108.

¹²⁸ Eralp, Atila. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship* Discussion Paper Series – 2009/02. July 2009. EDAM.

¹²⁹ Tehdejší komisař EU pro rozšíření Günter Verheugen zareagoval v souvislosti s referendem na Kypru poměrně ostře: „*I am going to be very undiplomatic now; I feel cheated by the Greek Cypriot. We had a clear agreement on this point. Mr. Papadopoulos must respect his part of the deal, which was under no circumstances was a resolution of the conflict to fail as a result of opposition from the Greek Cypriot authorities.*“ Cyprus Mail, April 22, 2004 In: Eralp, Atila. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship* Discussion Paper Series – 2009/02. July 2009. EDAM.

Ačkoliv jsou Řecko i Turecko, tedy obě země sporu o Kypr, členskými zeměmi NATO a tudíž spojenci, tento fakt jim nebrání v zásadním blokování užší spolupráce EU a NATO.¹³⁰

Kypr nikdy neaspiroval na členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy, ačkoliv bylo toto téma vzneseno již krátce po získání nezávislosti. Tehdy však bylo odmítnuto kyperskými Řeky, kteří se obávali toho, že by organizace přikládala větší váhu a důležitost tureckému pohledu na úkor pohledu řeckého. Ze stejného důvodu byla odmítnuta možnost účasti peacekeepingových sil NATO na ostrově po vypuknutí nepokojů. Místo NATO byl vyvíjen silný tlak na ustavení mise pod vedením OSN.¹³¹

Ochromení spolupráce EU a NATO je dobře patrné zejména v souvislosti s odlišnou interpretací působení vzájemné dohody o spolupráci *Berlin Plus*, kdy přes nastavení oficiálního mechanismu není strategický dialog naplňován. Širší interpretace Aliance se nelíbí EU, které vadí vyloučení jejích dvou členů ze strategického dialogu s NATO. V této souvislosti apeluje na jakousi vnitřní vzájemnou solidaritu, a tedy že se EU bez přítomnosti zástupců všech svých členských států strategického dialogu s NATO také účastnit nebude. Ačkoliv je oficiální mechanismus strategického dialogu nastaven, pro rozdílné interpretace k němu téměř nedochází.¹³²

Na počátku roku 2005 vetoval Kypr tureckou žádost o přidružení k unijní Evropské obranné agentuře (European Defence Agency, EDA) s odvoláním na turecké blokování Kypru v rámci politického dialogu mezi EU a NATO.¹³³ Kypr dále vetoval i podpis bezpečnostní dohody mezi EU a Tureckem. Zejména vzhledem k vetu týkající se Evropské obranné agentury (European Defence Agency, EDA) vzniká další paradoxní situace, neboť Turecko je nejaktivnějším přispěvatelem do misí SBOP ze všech třetích zemí a současně předčí mnohé členské země EU. Zároveň účelem EDA je pomáhat členským státům vytvořit obranné kapacity pro operace SBOP a krizový

¹³⁰ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹³¹ Ker-Lindsay, James. (2008) *The Security Dimensions of Cyprus Solution*. GreeSE Paper No.19. Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe. October 2008. s. 25-26.

¹³² Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹³³ Melakopides, Costas; Kentas, Giorgos. (2005) *CFSP WWATCH 2005 – Cyprus*. Cyprus Institute for Mediterranean and International Studies (KIMEDE). s. 5.

management. Neúčast Turecka na práci EDA tak vzhledem k jeho aktivnímu působení v misích SBOP může být vnímána jako handicap. Neboť turecká armáda je jedna z největších v rámci evropských členů NATO a s největším obranným rozpočtem.¹³⁴

Důležité diskuse mezi EU a NATO se přeci jen odehrávají, a to na neformální úrovni. Formální úroveň zůstává zatím zablokována.¹³⁵

Turecko-kyperský spor bude nadále paralyzovat spolupráci EU-NATO, neboť obě strany sporu se vzájemně „drží v šachu.“ Vláda na Kypru se pokusí využít přístupových unijních jednání s Tureckem k tomu, aby přiměla tureckou vládu k souhlasu s politickým uspořádáním na Kypru. Pro Turecko tak zůstává jejich „alianční karta“ naprosto zásadním prvkem vyvažování tohoto poměrně asymetrického vztahu.¹³⁶

Dále by zajisté velmi pomohlo, kdyby Kypr vstoupil do Partnerství pro mír (PfP). Jedním z možných řešení, jak omezit vliv Turecka na SBOP a překonat jeho blokování k přístupu států EU k plánovacím kapacitám NATO by bylo vybudování vlastního unijního nezávislého plánovacího a operačního velitelství.¹³⁷

2.4.2. Praktický problém – příklad Stálého operačního velitelství EU

Téma, zda by Evropská unie měla mít své stálé operační velitelství, které by plánovalo a řídilo její autonomní operace, se poprvé oficiálně objevilo v roce 2002. Nicméně rok 2003 a zejména gradace irácké krize z tohoto tématu posléze vytvořila jeden ze stálých neuralgických bodů agendy EU, a to nejen v rámci SBOP, ale i v rámci

¹³⁴ Turecko je šestým největším přispěvatelem v rámci operace Althea. Dále by se mělo stát přispěvatelem do EU battlegroup vedené Itálií, která by měla být akceschopná ve druhé polovině roku 2010. In: Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹³⁵ Keohane, Daniel. (2006) *Unblocking EU-NATO Co-operation*. CER Bulletin, Issue 48, June/July 2006.

¹³⁶ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹³⁷ Téma evropského operačního velitelství (EOHQ) je podrobněji rozpracováno v následující části. In: Billion, Didier; Liberti, Fabio. (2009) *NATO's 60th Birthday: What does the Future Hold for the Transatlantic Military Alliance? The Relationship between NATO and the European Security Defence Policy (ESDP): The Cypriot/Turkish Disruption*. IRIS, 9 april 2009.

vztahů EU a NATO.¹³⁸ Nápad na vybudování stálého operačního velitelství EU poprvé veřejně přednesl v červnu 2002 (tehdejší) belgický premiér Guy Verhofstadt, a to dopisem adresovaným Tonyemu Blairovi a Jacquesu Chiracovi.¹³⁹ Část vysvětlení či zdůvodnění bylo možné hledat v tureckých obstrukcích směrem k dohodě *Berlín plus*. Obstrukce byly právě oním hlavním impulzem vedoucím k zamyšlení některých evropských leaderů, jak tuto situaci vyřešit, zejména pokud by k dohodě přeci jen nedošlo. Iniciativa zbudování stálého evropského operačního velitelství již nezmizela z evropské agendy i přes uzavření dohody vedoucí k *Berlín plus* na konci roku 2002.¹⁴⁰

Některé členské státy EU si uvědomovaly praktické limity strategické spolupráce v rámci *Berlín Plus* a hledaly způsob, jak tyto limity odstranit. Dokud totiž bude použití operačního centra Aliance jedinou možností, jak může Unie vést operace velkého rozsahu, nebude EU autonomním hráčem, nýbrž bude pod kontrolou Spojených států amerických. Severoatlantická rada (NAC) musí vždy schválit použití schopností NATO v každém jednotlivém případě a není proto ani jisté, že tyto budou k dispozici vždy, když o ně EU požádá.¹⁴¹

Na konci dubna 2003 byl na základě popudu (tehdejšího) belgického premiéra Guye Verhofstadta uspořádán „Pralinkový summit“¹⁴², kam byly kromě zástupců Belgie pozváni i představitelé Francie, Německa a Lucemburska.

Společná deklarace těchto čtyř zemí vybízela k vybudování „Evropské bezpečnostní a obranné unie“ (EBOU, ESDU). Její součástí byla i myšlenka možnosti vedení operací čistě pod hlavičkou EU, kde nebude NATO zaangażováno. Tyto státy proto navrhly vytvoření společného jádra pro plánování a vedení operací („nucleus collective capability for planning and conducting operations for the European Union“),

¹³⁸ Toje, Asle. (2008) The EU, NATO and European Defence – A slow train coming. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

¹³⁹ Reichard, Martin. (2006) The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 82.

¹⁴⁰ Ibid, s. 82-83.

¹⁴¹ Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 69.

¹⁴² Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? s. 33. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

Jiní autoři tento summit nazývají jako „čokoládový“ – Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 69.

Či „mini summit“ – Larrabee, Stephen F. (2004) ESDP and NATO: assuring complementarity. *The International Spectator*. 2004, v. 39, n. 1, January-March, s. 52.

kteřé by se nacházelo na bruselském předměstí Tervuren.¹⁴³ Odpůrci této iniciativy v čele s Velkou Británií velmi kritizovali načasování tohoto summitu především s odkazem na iráckou krizi. Celá iniciativa navíc byla vnímána jako útok na NATO.¹⁴⁴

Nakonec se Velké Británii podařilo¹⁴⁵ vyjednat kompromis, který dával EU tři možnosti, tedy jakési tři možné scénáře. První možností je využití schopností NATO v rámci *Berlín Plus*, a právě pro tento účel byla ustavena buňka EU v SHAPE (Vrchní velitelství spojeneckých sil NATO pro Evropu, Supreme Headquarter Allied Powers Europe).¹⁴⁶ Druhou možností je využít některého z národních operačních center členských států, tedy Velké Británie, Francie, Německa, Itálie a Řecka, které bude k dispozici. V případě, že by nebylo k dispozici žádné z národních operačních center a ani by nebylo možné využít schopností NATO v rámci dohody *Berlín Plus*, přichází na řadu nově vybudovaná Civilně-vojenská buňka (Civilian-Military Cell), která byla začleněna pod Vojenský štáb EU (EUMS, EU Military Staff).¹⁴⁷

Avšak samotné znění dohody mezi EU a NATO z prosince 2003 o vojenských plánovacích schopnostech EU bylo kontroverzní.

Dohodu¹⁴⁸ tvoří tři části:

- Ustavení plánovací buňky EU přímo ve velitelství NATO (SHAPE), která by pomáhala koordinovat mise v rámci *Berlín Plus*, tedy těch, v nichž bude EU používat schopnosti NATO;
- k EUMS (který má na starosti včasné varování a strategické plánování) byla přidružena malá buňka na operační plánování pro případ vedení misí bez použití zdrojů NATO;

¹⁴³ Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, 2006 Aldershot UK, Burlington USA. s. 83.

¹⁴⁴ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? s. 33. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

¹⁴⁵ Pro Tonyho Blaira toto jeho rozhodnutí znamenalo obrovský ústupek a zároveň velké riziko kritiky na domácí scéně ze strany konzervativců. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 84.

¹⁴⁶ Což by bylo vzhledem k nastavení více, než umožňoval Berlín plus, neboť by se jednalo o evropské plánovače plánující operace EU v SHAPEu a ne plánovače NATO plánující operace pro EU. („*Planning would be conducted by EU personnel at SHAPE themselves, not by NATO personnel for the EU.*“) In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 84.

¹⁴⁷ Více a podrobněji viz: Petrov, Petar. (2007) The ESDP in motion: opportunities and constraints for the application of an integrated civil-military operational scenario. s. 161-174. In: Giegerich, Bastian; Deni, John R.; Petrov, Petar. NATO and ESDP. *Studia diplomatica*, 2007, v. 60, n. 3, s. 123-182.

¹⁴⁸ Archick, Kristin; Gallis, Paul. (2008) *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>](http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf) (staženo 4.4.2010).

- pozvání pro Alianci, aby do EUMS umístila svého styčného důstojníka, aby tak byla zajištěna transparentnost a úzká koordinace mezi NATO a EU.

Civilně-vojenská buňka zřízená u EUMS a mající v kompetenci společné civilně-vojenské operace představovala spíše jen jakousi kostru operačního centra. Důvodem bylo, že měla být použita k plánování misí většího rozsahu pouze za předpokladu, že by nebylo k dispozici žádné alianční ani národní operační centrum, což je poměrně nepravděpodobné.¹⁴⁹

Nicméně v této souvislosti je zásadní poukázat na symboliku vzniku takovéto buňky. Neboť všem hráčům bylo zřejmé, že právě samotný fakt vzniku plánovací buňky v rámci EU, byť prozatím malé a kapacitně omezené, může a bude mít za následek vývoj vlastních vojenských schopností a zájmů EU. „*Politicky se tak toto téma rychle stalo jakousi proxy válkou o obecných otázkách vojenské autonomie EU vůči NATO.*“¹⁵⁰

Negativní reakce Spojených států amerických na sebe nenechala dlouho čekat. USA svolaly mimořádné zasedání Severoatlantické rady (NAC) ještě před uzavřením dohody, na kterém oficiálně označily plány EU za „*nejvýznamnější hrozbu pro budoucnost NATO*“.¹⁵¹ „Tervurenské vlády“¹⁵² však ujistovaly své americké partnery, že veškeré jejich iniciativy pouze NATO doplňují a nemají Alianci ohrožovat. Britové v reakci na postoj USA odmítli vznik „čehokoliv“ mimo velitelství NATO. Až listopadový summit (v roce 2003) v Neapoli znamenal konečný kompromis. Británie upustila od odporu proti vybudování plánovací buňky mimo struktury NATO, tedy té v rámci EUMS. Nicméně prosadila právě tu podmínku, že plánovací buňka bude mít pouze velice omezené operační kapacity a rovněž že bude uplatněna až po vyčerpání všech jiných možností, přičemž mise podporované NATO

¹⁴⁹ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

¹⁵⁰ Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 80-81.

¹⁵¹ Setkání se uskutečnilo 20. října 2003. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 85.

¹⁵² Vlády Belgie, Francie, Německa a Lucemburska, které se účastnily „pralinkového summitu“ byly takto souhrnně pojmenovány podle původního belgického návrhu na umístění operačního centra EU na Bruselském předměstí jménem Tervuren. In: Van Ham, Peter. (2006) *EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation*. s. 26. In: Hauser, Gunter; Kernic, Franz. *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA.

(organizované buňkou EU v SHAPE) budou mít jasnou přednost.¹⁵³ Protože si tento kompromis vyžádal mnoho ústupků z britské strany, byl naopak „vykoupen“ ústupky některým britským iniciativám.¹⁵⁴

Obě buňky – unijní v SHAPE a alianční při EUMS – měly vzájemně spolupracovat a koordinovat svou činnost. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že jsou tyto buňky předmětem rozdílného vnímání a především pnutí, které nabralo na intenzitě s rozšířením EU o Maltu a Kypr, kteří nejsou členy NATO ani PfP, nemůže být o spolupráci a koordinaci mezi těmito buňkami řeč. Přítomnost těchto dvou států vedla k oficiálnímu zablokování předávání dokumentů mezi NATO a EU. K tomu dochází pouze na neoficiální a čistě administrativní úrovni. Opět se zde setkáváme s velice omezeným působením rámce *Berlin Plus* a blokováním oficiálních vztahů EU-NATO kvůli nevyřešenému turecko-kyperskému sporu.¹⁵⁵

Podle Svena Biscopa by nejefektivnějším řešením, jak zajistit EU velící a kontrolní kapacity, bylo posílení permanentních prvků Civilně-vojenské buňky. Výhod plnohodnotného operačního centra Evropské unie je více. Například by tak byla umožněna účast všem členským státům, včetně těch, které nemají kapacity na vybudování svého národního operačního centra, což by vedlo k celkové harmonizaci a posílení evropského ducha. Také by došlo k vyhnutí se dalším duplikacím uvnitř EU. Toto řešení v sobě skrývá duplikaci NATO (konkrétně SHAPEu), ale vzhledem ke směřování EU, k cíli evropské autonomie, se tedy podle Svena Biscopa o zbytečné zdvojení v konečném důsledku nejedná.¹⁵⁶

¹⁵³ Tento kompromis je možné nalézt v dokumentu: *European defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations*. (Dále byl znovu přetištěn v Chailiot Paper č. 67, pp. 283-4.) Navzdory názvu tohoto dokumentu se však nejedná o společný dokument EU a NATO. To nebylo zapojeno do jeho vytváření. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 86-87, 91.

¹⁵⁴ Oslabení povinnosti vzájemné obrany, tak jak byla navržena v Ústavě pro EU a posílení odkazů na stávající povinnosti vůči NATO. Dále došlo ke splnění dvou britských požadavků týkajících se „bojových skupin“ (EUBG), a sice jednomyslné přijetí této iniciativy a žádný minimální počet států, které se chtějí této iniciativy účastnit. In: *Ibid.*, s. 87.

¹⁵⁵ Duke, Simon. (2008) *The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition?* s. 34. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. *The future of European foreign policy. Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

¹⁵⁶ Sven Biscop ještě navrhuje jiná řešení vedoucí k překonání zbytečných duplikací mezi EU a NATO. Například postoupení SHAPEu EU, která jej potřebuje více než USA, či sloučením kapacit EU a NATO do „EU-NATO Operational Planning and Command Centre.“ Biscop, Sven. (2006) *NATO, ESDP and*

Opětovná reintegrace Francie do vojenských struktur NATO a následné naplnění či nenaplnění možnosti zlepšení vztahů Unie a Aliance může záviset na kompromisu ohledně otázky operačních velitelství.¹⁵⁷

A to zejména na dohodě a postoji hlavních evropských rivalů v této otázce, a sice Francie, která o zřízení stálého unijního operačního velitelství usiluje již několik let, a Velké Británie, která prozatím vždy byla jako jeho zásadní odpůrce striktně proti.

Porovnání jejich postojů a argumentů těchto dvou unijních a aliančních států z pozice předních evropských obranných mocností je nejen zajímavé, ale i ilustrativní.

the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 70.

¹⁵⁷ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

3. Francie a Velká Británie na poli evropské bezpečnosti

Velká Británie a Francie tvoří nesporné jádro evropské obrany. Jejich výdaje na obranné rozpočty jsou v rámci států EU zdaleka největší.¹⁵⁸ Oba tyto státy jsou hlavními poskytovateli vojenských jednotek, dále jsou nejen největšími výrobci, ale i odběrateli vojenského vybavení. Zároveň představují jediné dvě evropské země, které mají opravdu globální strategické vojenské zájmy a disponují částečnými vojenskými kapacitami k jejich naplňování a uskutečňování. Právě tyto dva státy stály u zrodu EBOP roku 1998 v St. Malo. „*Pokud tyto dva nesouhlasí, málo se toho v Evropě z hlediska obrany uskuteční.*“¹⁵⁹

Hlavní dynamika v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky a nyní Společné bezpečnostní a obranné politiky je bilaterální, a to právě francouzsko-britská. Vzájemná spolupráce těchto dvou států se promítá do všech klíčových rozhodnutí v rámci SBOP (dříve EBOP). Tito přední aktéři se vždy snažili zahrnout Německo do svých plánů a aktivit, a to především kvůli zajištění podpory ze strany tohoto mocného státu EU, který je ovšem vojensky méně významný.¹⁶⁰

„*Když se díváme po indiciích dalšího vývoje EU v této oblasti, měli bychom se zejména a především soustředit na tyto dva státy.*“¹⁶¹

Nicméně ačkoliv jsou Francie a Velká Británie hlavními iniciátory pokroku SBOP a motivují v tomto směru i ostatní evropské státy, stojí (či do nedávna¹⁶² stály) právě tyto dvě země ve vztahu k NATO proti sobě.¹⁶³ Francie vždy upřednostňovala EU, respektive EBOP/SBOP a její samostatnost, zatímco Velká Británie viděla v EBOP/SBOP ohrožení a oslabení pozice NATO v Evropě, a tak neměla zájem na jejím výrazném rozvoji. Vždy viděla NATO jako svou zástitu, zatímco na EBOP/SBOP

¹⁵⁸ SIPRI Yearbook. (2009) In: Oxford University Press, Oxford, tables of Military Expenditure, Appendix. Dostupné na [www <http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A>](http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A) (staženo 15. 5. 2010)

¹⁵⁹ „*If these two disagree, little happens in Europe on defence.*“ In: Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European reform, briefing note. December 2007.

¹⁶⁰ Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 69.

¹⁶¹ V originálním textu jsou slova „na tyto dva státy“ zdůrazněna. In: Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 69.

¹⁶² Do francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO.

¹⁶³ Závěšický, Jan. (2006) *Východiska a perspektivy Evropské bezpečnostní a obranné politiky*. s. 113. In: Závěšický, Jan (ed.): *Evropská unie a její bezpečnost – Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. International Institute of Political Science of Masaryk University, Brno, 2006.

se dívala spíše skepticky a s nedůvěrou. Francie pod vedením Nicolase Sarkozyho však již nevidí vztah EU a NATO jako hru s nulovým součtem.¹⁶⁴

Důkazem změny pozice Francie je fakt jejího návratu do vojenských struktur NATO. Tato reintegrace by měla mít významný vliv na zkvalitnění vztahů EU a NATO. Mnozí tento krok vidí především jako posílení SBOP, což tentokrát nemusí nutně mít negativní dopady na vztahy EU a NATO.¹⁶⁵ Naopak opětovné zapojení Francie do aliančních vojenských struktur v sobě skrývá potenciál hlubšího rozvoje vztahů EU a NATO.¹⁶⁶

„Nejprve se musí Británie a Francie chopit Sarkozyho iniciativy, jinak se naděje na lepší vztahy EU a NATO vypaří.“¹⁶⁷

3.1. Jednání Francie a Velké Británie na poli evropské bezpečnosti

V případě Francie a Velké Británie směřují indicie k vysvětlení jejich chování k národním zájmům. Ty jsou úzce navázané na nové bezpečnostní prostředí a souvisí s multilaterálním uspořádáním, se zdrojem legitimacy a sdílením vojenských schopností.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s.1.

¹⁶⁵ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 21.

¹⁶⁶ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 9.

¹⁶⁷ „*First, Britain and France must seize on Sarkozy's initiatives, or else the hopes for better EU – NATO relations will evaporate.*“ Sarkozyho iniciativou je myšlen francouzský návrat do integrované vojenské struktury NATO. In: Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s.2.

¹⁶⁸ Obecné důvody pro nové vymezení národních zájmů na pozadí multilaterální bezpečnosti jsou poměrně zajímavě shrnuté v práci Janne Haaland Matlary *European Union security dynamics*. A jsou následující. V první řadě se jedná o *multilaterální sdílení rizik*, neboť s méně nebezpečnými hrozbami, které nejsou rizikem samotné existence státu, jsou demokracie ochotny snášet stále menší ztráty. *Multilaterální spolupráce* je naprosto klíčová i z finančního hlediska, neboť státy mají poměrně malé obranné rozpočty a není, ani pro ty s největším vojenským potenciálem, finančně únosné být soběstačnými v oblasti obstarání, udržení a nasazení svých jednotek. *Ukotvení zahraniční politiky v mezinárodním rámci* je rovněž poměrně výhodné, neboť v momentě neúspěchu je možné obvinit koalici jako celek. Dalším nesporným faktem zůstává skutečnost, že vlády v dnešním světě mají, pokud vůbec, velmi málo pouze vlastních bezpečnostních hrozeb. Mnoho hrozeb je naopak společných a tak *multilaterální bezpečnostní akce jsou v jejich národním zájmu*. V dnešním světě není schůdné ani žádoucí bojovat bez mezinárodní legitimacy. *Pouze ty vojenské akce, na kterých se podílí více států, a to pod hlavičkou OSN, NATO či EU, jsou vnímány jako legitimní*. Navíc EU je dnes *nositelem obecného směřování zahraniční politiky svých členů*. Konkrétně role Velké Británie a Francie, jakožto předních vojenských aktérů, přímo vybízí k jejich vůdčí roli v rámci EBOP. Oba státy si navíc uvědomují, že *vojenský příspěvek má značný vliv na postavení státu v rámci EU*. Poslední důvod se týká bezpečnostní architektury Evropy, zejména účasti a možnosti ovlivňovat směřování zevnitř, nejen v rámci EU a

Francii a Velkou Británií spojují některé strategické zájmy, jiné je naopak rozdělují. Avšak jejich vzájemná interakce nevyhnutelně vede ke vzájemné závislosti. A to i v situaci, kdy se ani jeden z těchto dvou států nechce vzdát své tradiční politiky obrany území. Obě země si zároveň ponechávají veto v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů (RB OSN) a také svůj jaderný deterent. Na druhou stranu jsou ale z důvodu změny bezpečnostního prostředí nuceny více spolupracovat a jsou tak k sobě těsněji přivázány.

Oba tyto státy jsou příkladem silných evropských vlád, kde obrana a bezpečnost je stále málo ovlivňovaná domácími restrikcemi. Obě země se tedy stále těší tradičním privilegiiím v zahraniční politice, i když válka v Iráku tuto pozici Velké Británie značně oslabila. Nadále však oblast zahraniční politiky, tedy i politiky vůči EU a NATO, zůstává především v kompetenci národních vlád a jejich strategických zájmů.¹⁶⁹

Francie a Velká Británie stály nejen u zrodu Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ale i nadále mají zásadní vliv na vývoj Společné bezpečnostní a obranné politiky. A to i přes to, že obě země jejím posilováním a v jejím směřování sledují jiný strategický cíl. Francie se zaměřuje na vybudování skutečné vojenské moci, která by mohla vyvážit Spojené státy americké a byla schopna podniknout autonomní vojenské mise. Oproti tomu Velká Británie se snaží směřovat SBOP jako doplnění Severoatlantické aliance, přičemž zde platí jasná přednost pro Alianci. Obě země však spolupracují, neboť mají zájem na vývoji větších vojenských schopností v rámci Evropy.¹⁷⁰ Oba aktéři tak prostřednictvím zásadních rozhodnutí v SBOP jsou schopni tuto evropskou politiku formovat a mít vliv na její směřování, které odpovídá jejich strategickým záměrům. V době silného tlaku na mezinárodní legitimitu zejména ve vojenské oblasti je toto důležité.¹⁷¹

NATO, ale především i jejich vzájemné vztahy. *Protože vliv se rovná účasti a ve vojenské oblasti se rovná přispění.* I když některé z těchto důvodů hrají pro Francii a Velkou Británií důležitější roli než jiné, obecným faktem zůstává, že každá větší mocnost v dnešní světě do určité míry závisí na multilateralismu. In: Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest.* Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 7, 11.

¹⁶⁹ *Foreign policy privilege (FPP).* In: Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest.* Palgrave Macmillan, Basingstoke. s.74, 210

¹⁷⁰ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest.* Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 72-73.

¹⁷¹ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest.* Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 91.

Francie i Velká Británie sdílí hlavní společné zájmy, liší se však ve svých strategiích, jak těchto zájmů dosáhnout. A právě tyto rozdílné vize charakterizují dosavadní kompromisní výstupy v rámci EBOP/SBOP.¹⁷²

„Velká strategická hra je mezi francouzskými zájmy o evropskou vojenskou sílu a britským atlantismem, a tato hra je nyní hrána oběma hráči u dvou stolů – v EU a v NATO.“¹⁷³

3.2. Přístup Francie a Velké Británie k NATO a EU/EBOP/SBOP

Obě země byly v dubnu 1949 zakládajícími členy NATO. Francie stála i u zrodu ESUO a EHS (předchůdců ES, respektive EU), v roce 1952, respektive 1957. Naproti tomu Velká Británie rozšířila řady ES spolu s Dánskem a Irskem až v roce 1973¹⁷⁴, nikdy nebyla zastáncem přílišné integrace a upřednostňovala raději zónu volného obchodu. Velká Británie je tradičně považována za největšího „atlantistu“ z hlavních evropských států a je obecně vnímána jako stát nejvíce zapojený do NATO a nejvíce se k NATO upínající.¹⁷⁵

Francie tradičně zdůrazňovala svou nezávislost v zahraniční a obranné politice, opírající se především o své jaderné zbraně. (Tuto pozici si Francie mohla dovolit, neboť byla díky zárukám Spojených států amerických jejím sousedu, západnímu Německu, rovněž chráněna.) Svým vystoupením z integrovaných vojenských struktur NATO v roce 1966 pod vedením generála Charlese de Gaulle dala Francie najevo svou vojenskou soběstačnost, přičemž zdůraznila, že její jaderné zbraně slouží výhradně k ochraně francouzského území.¹⁷⁶

Pozice obou zemí zejména za studené války byly diametrálně odlišné, ale s pádem Berlínské zdi a železné opony se mezinárodní situace velmi proměnila.

¹⁷² Ke všem hlavním iniciativám bylo vždy později přizváno i Německo. Později z toho důvodu, že v oblasti obrany a bezpečnosti je poměrně slabým hráčem. Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 118-120.

¹⁷³ Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 137.

¹⁷⁴ Po dvojnásobném vetu ze strany Francie, po odstoupení de Gaulle byla již Velká Británie do ES přijata.

¹⁷⁵ „The most engaged in a committed to NATO.“ In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 147.

¹⁷⁶ Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 19.

S rozpadem Sovětského svazu a rozpuštěním Varšavské smlouvy ztratilo NATO svého referenčního nepřítele. Bylo tedy nezbytné provést rozsáhlou transformaci Aliance, najít pro ni nový smysl existence a odůvodnit tak její setrvání na mezinárodním poli. Evropa jako celek procházela velice zásadní proměnou a dynamickým vývojem. Došlo ke sjednocení Německa, evropské státy bývalého východního bloku měly velký zájem dostat se „zpátky do Evropy“, a mnohé si podaly přihlášky jak do EU, tak do NATO. Pozice USA se rovněž změnila. Spojené státy se v této souvislosti začaly věnovat i jiným regionům, které vnímaly jako problematické a jejich pozornost se tak částečně od Evropy odvrátila. Všechny tyto faktory (a nejen ty) měly zásadní vliv na Francii i Velkou Británii, zejména na přehodnocení jejich strategií a postojů v oblasti bezpečnosti a obrany Evropy, ne však jejich zásad a tradičního přístupu.

Tradiční pro Velkou Británii vždy byla velmi silná vazba na Spojené státy americké. Spojené království věřilo, že obrana a bezpečnost Evropy je v rukou USA a je vykonávána prostřednictvím NATO. A právě i proto vždy tradičně oponovala všem evropským návrhům, které by mohly vést k budování čistě evropské bezpečnostní či obranné entity. Tyto návrhy¹⁷⁷ pocházely většinou z dílny Francie. Velká Británie se obávala nejen ztráty své vůdčí role v atlantickém bezpečnostním rámci, ale i případného stažení USA z Evropy v důsledku evropských iniciativ.¹⁷⁸

Negativní postoj Spojeného království vůči možnosti splnutí Západoevropské unie a Evropské unie a vzniku jistého potenciálu vedoucího případně k vytvoření silné Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU byl mnohaletou stálíci debat o evropské bezpečnosti.¹⁷⁹

Tato zarputilost Británie pramenila z obav, že silná evropská obranná politika mimo struktury NATO by znamenala podkopání autority NATO a rovněž ohrožení evropské bezpečnosti. Ke změně tohoto tradičního postoje došlo s výměnou

¹⁷⁷ V 50. letech 20. století Evropské obranné společenství, v 60. letech 20. století Fouchetův plán, v 70. letech opětovná aktivace ZEU a v polovině 90. let návrh na sloučení ZEU a EU. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 147.

¹⁷⁸ V tomto svém postoji byla Velká Británie podporována některými evropskými státy jako Nizozemí, Dánsko, Norsko či Portugalsko. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 147-148.

¹⁷⁹ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.*

konzervativní vlády za vládu labouristickou pod vedením Tonyho Blaira. Britové si začali více uvědomovat provázanost evropské bezpečnosti a také fakt, že prohloubení evropské bezpečnosti v podobě budování obranných kapacit posílí v konečném důsledku i Alianci. Ba co víc, po mnohých indiciích z Washingtonu bylo jasné, že větší angažovanost Evropanů je pro setrvání a relevanci NATO zcela klíčová.¹⁸⁰ Velice důležitou roli zde hrála i skutečnost, že se Velká Británie nechtěla dostat do izolace v rámci integračních procesů probíhajících na kontinentální Evropě a zároveň plánovala neparticipovat na dvou zásadních evropských projektech, tedy na měnové unii¹⁸¹ a na „Schengenu“. Vzhledem ke své neúčasti ani v jedné z těchto dvou zón, které dnes formují jádro EU, začala Velká Británie hledat oblast možné spolupráce, kde by naopak mohla hrát klíčovou roli.¹⁸²

S koncem studené války se velmi proměnila rovněž role a pozice Francie na mezinárodní scéně, došlo totiž k poklesu jejího významu. Důvodem bylo nejen nové prostředí v Evropě, ale i nárůst důležitosti ekonomické síly, dále pak pokles významu zbraní, zejména jaderných. Bývalé státy spadající do sféry vlivu SSSR, především ty ze střední a východní Evropy, se z hlediska obrany začaly orientovat na NATO, respektive na Spojené státy americké. Jejich cílem bylo členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy nebo později v Partnerství pro mír (PřP)¹⁸³.

Francie si na počátku 90. let, po úspěšné transformaci NATO, začínala stále více uvědomovat nevýhody svého neúplného začlenění do Aliance, kdy vzhledem ke své absenci ve vojenské integrované struktuře nemohla ovlivnit některá klíčová rozhodnutí.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 148.

¹⁸¹ Státy, které platí eurem. (Z 27 členských států EU jich je 16 v eurozóně.)

¹⁸² Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha. s. 19.

¹⁸³ PřP vzniklo v lednu 1994, rozhodnutí padlo v říjnu 1993.

¹⁸⁴ V květnu 1991 bylo ve Výboru pro obranné plánování NATO k velké nelibosti Francie rozhodnuto, že budou vytvořeny Síly rychlé reakce (Rapid Reaction Force, RRF). In: Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 24.

Plně si tedy začínala uvědomovat, že její „*národní nezávislost se stává národní izolací*“.¹⁸⁵

Francie se pokusila v polovině 90. let, kdy byl jejím prezidentem Jacques Chirac, o návrat do vojenských struktur NATO, avšak neúspěšně. Důvodem byla neshoda na transformaci NATO, kdy si Francie přála, aby byla některá spojenecká velitelství převedena pod pravomoc generálů a admirálů z evropských zemí. Role Francie by byla velmi posílena, proti čemuž se postavily Spojené státy americké.¹⁸⁶

V roce 1994 byla vydána nová Bílá kniha o obraně (dále Kniha)¹⁸⁷, která měla symbolizovat nové francouzské preference. V Knize byl kladen důraz na nutnost budování evropské obranné politiky jakožto jedné z francouzských priorit a celá SZBP se stala jádrem francouzské obranné strategie. V důsledku vojenské reformy rovněž došlo ke vzniku profesionální francouzské armády mezi lety 1997-2002.¹⁸⁸

Porovnáme-li postoje obou zemí k obranným strukturám NATO a EU, mohli bychom zjednodušeně říci, že tvořily v 90. letech protipól. Francie vždy kladla důraz na samostatnost a na rozvoj autonomních evropských sil nezávislých na USA, zatímco Velká Británie vždy prosazovala evropský pilíř NATO a na snahy v rámci EU ve vojenské a obranné oblasti se dívala s nedůvěrou a obavami, že by tyto mohly vést k oslabení NATO.

Velice zásadním zlomem a jakýmsi katalyzátorem událostí vedoucích k posílení spolupráce v rámci evropské obrany a bezpečnosti s cílem vybudování větších vojenských schopností bylo selhání evropských spojenců adekvátně zareagovat na krize v Bosně a Kosovu.¹⁸⁹ Kosovská válka byla pro Evropu válkou zcela klíčovou, protože zde si pasivní evropští spojenci NATO uvědomili, že je třeba změnit svůj „pohodlný“ přístup nechat za sebe v bezpečnostních otázkách jednat Spojené státy americké, na což si během studené války až příliš zvykli.¹⁹⁰ Výrazný vliv na změnu měl rovněž

¹⁸⁵ Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 25.

¹⁸⁶ Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.*

¹⁸⁷ Ta předchozí pocházela z roku 1972.

¹⁸⁸ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 6.

¹⁸⁹ Khol (2002), Mathias Jopp (1999), NATO Handbook (2006), Stephen J. Blank (2001), aj.

¹⁹⁰ Pond, Elizabeth. (1999) Kosovo: Catalyst for Europe. *Washington Quarterly*. Washington, DC. Vol. 22 No. 4. 1999, s. 77.

již zmíněný nástup nové labouristické vlády ve Velké Británii po volbách v roce 1997. Ta zastávala názor, že větší evropské schopnosti by znamenaly výraznou bezpečnostní a obrannou posilu i pro NATO.¹⁹¹

Francie se tradičně obávala velmocenského chování a postavení Spojených států amerických v Evropě, avšak po událostech v Bosně se začala naopak obávat sníženého zájmu USA o Evropu a s ním i oslabení ochrany Evropy, spojeného s přesunem pozornosti USA k bezpečnostním výzvám mimo evropský kontinent.¹⁹²

Velká Británie a Francie, jakožto dvě přední evropské vojenské mocnosti, se v důsledku kosovské krize staly nejpřirozenějšími partnery. Je to dáno i tím, že obě tyto evropské země mají podobný mezinárodní profil. Nejen ve smyslu rozlohy, velikosti a bohatství své populace, ale především obě země vzhledem ke své koloniální a mocenské historii kladou velký důraz na vojenskou tradici a na obrannou a bezpečnostní politiku.¹⁹³ Obě země jsou navíc srovnatelné vlivem, silou ekonomiky a tradicí ve vojenství. Co je však rozděluje, je bezpečnostní kultura.¹⁹⁴

Rozdíly v bezpečnostní kultuře jsou opravdu značné. „*Patří sem témata jako stát versus občanská společnost; teritoriální obrana versus projekce sil; povinná vojenská služba versus profesionální armáda; integrace versus spolupráce; prohlubování versus rozšiřování; upřednostňování budování institucí versus budování schopností; strategie versus taktika; politická vůle versus pragmatismus; a především europeismus versus atlanticismus.*“¹⁹⁵

Dalším poměrně významným rozdílem bylo výjimečné mocenské postavení Velké Británie, která jako jediná evropská země byla současně nejen stálým členem

¹⁹¹ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.*

¹⁹² Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May, s. 79.

¹⁹³ Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. V. 76, n. 4, s.734.

¹⁹⁴ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.*

¹⁹⁵ Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. V.76, n. 4, s.734. (pozn. autorky: Tyto rozdíly pochází především z historie obou států a jejich vnitřního vývoje, stejně jako jejich geografické polohy. Francie se jakožto kontinentální stát musela vždy více vymezovat vůči svým sousedům, zejména po sjednocení Německa. V důsledku jejich četných konfliktů a střetů v 19. a 20. století se Francie snažila Německo co nejvíce oslabit, popřípadě později jej co nejtěsněji připoutat. Zatímco Velká Británie jakožto ostrovní stát prosazovala politiku „skvělé izolace“ a o dění na evropském kontinentě se příliš nezajímala.)

Rady bezpečnosti OSN, ale i ústředním státem v integrované vojenské struktuře NATO.¹⁹⁶

Z výše uvedeného výčtu by se mohlo zdát, že státy s tak principiálně rozdílnými přístupy jako Francie a Velká Británie jen stěží najdou společnou řeč, avšak shodou více faktorů a událostí na mezinárodní scéně byly tyto dva státy „nuceny“ úzce spolupracovat a chopit se iniciativy.¹⁹⁷

Britští komentátoři v souvislosti se změnou postoje Velké Británie k silnější roli Evropy v obranné politice dokonce mluvili o „pádu čínské zdi“, jak uvedl německý výzkumník.¹⁹⁸

Kromě již výše zmíněných důvodů vedoucích ke změně postoje Spojeného království v oblasti evropské bezpečnosti, hrály důležitou roli především signály z USA o nutnosti větší participace Evropanů. „*EBOP tedy pro Tonyho Blaira byla především strategií zacílenou na uchování NATO.*“¹⁹⁹ Významnou roli sehrál i fakt zbytečné složitosti, nepřehlednosti a komplexnosti rozhodovacích procesů v evropském krizovém řízení, které probíhalo v institucionálním trojúhelníku EU-ZEU-NATO. Podle Britů bylo potřeba tyto nevyhovující procesy zjednodušit a zefektivnit.²⁰⁰ Británie problematiku evropské bezpečnosti vnímala více jako otázku „politické vůle a vojenské síly“ než budování institucí.²⁰¹

Obě země se tedy shodly na nutnosti vybudování Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ačkoliv důvody, které je k tomu vedly, byly diametrálně odlišné. Británie v EBOP viděla záchranu NATO, zatímco Francie považovala EBOP

¹⁹⁶ Francie je rovněž stálým členem RB OSN, ale do integrované vojenské struktury NATO se oficiálně vrátila až na summitu NATO ve Strasbourgu/Kehlu v dubnu 2009.

¹⁹⁷ Některé tyto klíčové události již byly zmíněny, dílčí ještě zmíníme.

¹⁹⁸ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

¹⁹⁹ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingsstoke, New York, 2007. s. 148.

²⁰⁰ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

²⁰¹ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingsstoke, New York, 2007. s. 89.

za výsledek neschopnosti Aliance efektivně reagovat na potřeby Evropanů. Tato rozdílnost jejich pozic však neohrozila vybudování EBOP jako takové.²⁰²

V prosinci (3. a 4.) 1998 byly na bilaterálním summitu Francie a Velké Británie položeny základy EBOP ve společné deklaraci (*Joint Declaration on European Defence*). Není náhoda, že se představiteli této iniciativy staly právě Francie a Velká Británie. Jsou to jediné evropské země s vysokou kvalitou a dlouholetou tradicí strategického myšlení. Dále jako jediné evropské země mají své zájmy i mimo region a zároveň vojenské schopnosti tyto své zájmy podpořit.²⁰³

Ačkoliv se obě země shodly na společném znění deklarace, každá z nich zdůrazňovala její jinou část. Pro Francouze bylo naprosto esenciální, že „*Unie musí mít kapacity pro autonomní akce*“²⁰⁴, tedy že i přes stále platný pátý článek Washingtonské smlouvy (NAT, NATO) a pátý článek Bruselské smlouvy (ZEU) bude EU schopna využít síly mimo rámec NATO. Tehdejší prezident Francie Jacques Chirac k tomuto tématu prohlásil:

„*Obrana Evropy by samozřejmě měla spočívat v koordinaci s Aliancí, ale pokud jde o její rozpracování a realizaci, pak musí být nezávislá na velení NATO.*“²⁰⁵

Britové naopak kladli velký důraz na posílení vazeb EU a NATO.²⁰⁶ Jejich pozice se od té francouzské značně odlišovala i formou a obsahem. Britové se chtěli vyvarovat velkolepých plánů a pevnému časovému rámci a upřednostňovali pragmatická jednání na nižší úrovni bez nadsazených cílů.²⁰⁷

²⁰² Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4, s.733.

²⁰³ Mathiopoulos, Margarita; Gyarmati, István. (1999) Saint Malo and Beyond: Towards European Defense. *Washington Quarterly*, Washington DC. Vol. 22. No. 4. 1999, s. 68.

²⁰⁴ „Union must have the capacity for autonomous action“. In: *St. Malo Joint Declaration on European Defence*.

²⁰⁵ Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 36

²⁰⁶ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 5.

²⁰⁷ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

V čem se však obě vlády jednoznačně shodly, byl mezivládní charakter této nové evropské politiky, ke které společně v St. Malo položily základy.²⁰⁸

Na nejvyšší úrovni bylo bilaterálně dohodnuto nezanedbatelné množství základních principů vymezujících obrannou a bezpečnostní oblast EU.²⁰⁹

- *„EU by měla nabýt komplexních schopností v oblasti vojenských akcí, a to na celé jejich škále (včetně prevence, krizového managementu a prosazování míru);*
- *EU by měla být za určitých podmínek schopna rozhodnout a provést operaci nezávisle, nebude-li se NATO chtít zapojit, tedy operaci bez účasti jednotek USA;*
- *Evropské státy by se měly řídit výsledky auditů NATO a ZEU a restrukturalizovat své vojenské prostředky, aby nedocházelo ke zbytečným duplikacím;*
- *Je více než žádoucí stanovit obecné směřování a společná kritéria v oblasti obrany, aby tak bylo usnadněno obranné plánování;*
- *Pro lepší propojení SZBP a EBOP je žádoucí vybudování institucionální infrastruktury ze strany EU;*
- *Naprosto zásadní je účast států NEEA a neutrálních zemí EU;*
- *Pozvolna by mělo dojít k částečnému splynutí ZEU a EU;*
- *EU by se měla více zapojit do smluv ohledně mezinárodní spolupráce ve vojenské oblasti, především výzbroje a výstroje;*
- *Je nezbytné dospět k dohodě s USA – uvnitř Aliance – o operační strukturu CJFT pro operace EU;*
- *Všechny výše zmíněné principy jsou v souladu s posílením Severoatlantické aliance a slouží k jejímu doplnění.“*

Přes společné proklamace principů spolupráce, bylo možné v jednotlivých přístupech těchto dvou států vidět značné rozdíly. Například v oblasti vojenských

²⁰⁸ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 5.

²⁰⁹ Khol, Radek. (2002) *Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany?* In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.* s. 20.

kapacit Britové upřednostňovali především možnost rychlého nasazení většího počtu jednotek, které by zároveň bylo možné po nějakou významnější dobu v dané operaci udržet. Naproti tomu Francouzi kladli veliký důraz na vlastní autonomní kapacity a nutnost zaplnit mezeru v zaostávání za USA. Další zásadní neshoda se týkala operací pod vedením EU. Velká Británie prosazovala „právo prvního posouzení“ pro NATO, zatímco Francie pokládala autonomní akce vedené EU za cíl jako takový.²¹⁰

Francouzská očekávání vzhledem k EBOP byla dobře patrná ve formulaci priorit pro francouzské předsednictví EU z 2. poloviny roku 2000. Tři základní cíle vytknuté Francouzi – institucionální rozvoj EBOP, konkretizování sboru sil rychlé reakce EU (který měl být vytvořen) a rozvoj nástrojů pro krizový management – se podařilo naplnit.²¹¹

Nicméně z dlouhodobého hlediska si oba partneři byli vědomi rozdílnosti očekávání, která vkládali do EBOP, stejně jako rozdílnosti cílů a iniciativ. Ačkoliv byly jejich cíle zcela opačné, „*konečné posílení NATO versus konečné nahrazení NATO*“²¹², oba státy si nemohly projekt EBOP/SBOP dovolit opustit.

Dalším významným rokem se stal rok 2003, kde obě země přišly s iniciativou vytvoření Evropské obranné agentury (EDA), tedy agentury, která by se zabývala vývojem a nákupem vojenských technologií. EDA by umožnila snížit náklady jednotlivých členských států v oblasti vojenství a navíc by zabránila zbytečné duplikaci. Nenahradila by ovšem finanční prostředky, které chybí. Návrh na vytvoření agentury padl na únorovém bilaterálním summitu v Le Touquet.²¹³ Velká Británie a Francie dále apelovaly na stanovení minimální úrovně evropských výdajů, stejně jako na stanovení kvantitativních a kvalitativních kritérií, podle kterých by byly hodnoceny vojenské schopnosti. Důležitost rozhodnutí přijatých na summitu spočívá především ve faktu, že Velká Británie přestala tak striktně lpět na odmítání vývoje a budování evropských

²¹⁰ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha. s. 20.

²¹¹ Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha.

²¹² Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4, s.735.

²¹³ Summitu nebyla věnována dostatečná mediální pozornost, neboť v té době vrcholila „irácká krize“ a schylovalo se k vojenské intervenci. Karásek, Tomáš. (2003) *Evropská armáda: realita, projekt, fikce?* Mezinárodní politika 8/2003. s. 26.

autonomních vojenských kapacit, evropské kapacity se již neměly vyvíjet čistě v intencích NATO.²¹⁴

Evropská obranná agentura pak byla oficiálně založena společným rozhodnutím 2004/551/CFSP z 12. července 2004.²¹⁵ Velká Británie i Francie doufaly, že se jim v rámci této iniciativy povede přesvědčit vlády členských států EU, aby efektivněji spolupracovaly v oblasti zbrojení. Opíraly se o fakt, že EU například na rozdíl od NATO, má větší politický potenciál. EDA tedy má být jakýmsi zastřešujícím politickým rámcem evropské spolupráce na různých zbrojních projektech, včetně těch existujících. V této souvislosti byl kladen velký důraz zejména na spolupráci s NATO. I proto stála Velká Británie u zrodu této iniciativy.²¹⁶

Je však třeba mít na paměti, že cílem britské atlantické strategie bylo dosažení maximální flexibility za současného uchování vlivu na obranu. Tedy aby nedošlo ani k marginalizaci role Spojeného království v rámci evropské obrany, ani k přílišnému provázání s kontinentálními partnery.²¹⁷

Velká Británie si nechtěla vybírat mezi EU a NATO a vzhledem k její strategii to ani nebylo a není nutné. Zásadním bodem britské strategie zůstává, že pro spolupráci na poli evropské obrany musí i nadále zůstat Severoatlantická aliance základním kamenem.²¹⁸ Avšak zejména po roce 2003 si spolu se svým pro atlantickým spojencem Nizozemím uvědomila, že EBOP může znamenat značnou úlevu pro armádu USA. A bylo to právě Spojené království, které přesvědčovalo nově přistoupení členy do EU, aby se účastnily konceptu bojových skupin. Je tedy možné říci, že Velká Británie zpočátku přistupovala k EBOP jako ke způsobu jak zachránit NATO, avšak postupem času začala vnímat tento projekt i sám o sobě. I když NATO pro ni vždy zůstane základním referenčním rámcem a veškeré své kroky podnikne s hlavním motivem

²¹⁴ Penksa, Susan E., Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003. s. 273

²¹⁵ Hozlářová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 10.

²¹⁶ Keohane, Daniel. (2004) *Europe's new defence agency*. Centre for European Policy Reform. London. Policy Brief, June 2004. s. 2-3. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf)
<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf> (staženo 6. 3. 2010.).

²¹⁷ Penksa, Susan E., Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003. s. 272

²¹⁸ CER fringe meeting at the Labour Party Conference speech by the Secretary of State for Defence Geoff Hoon, *EU Defence or NATO: Must Britain Choose?* 28 September 2004. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/articles/speech_hoon28sep04.html)
<http://www.cer.org.uk/articles/speech_hoon28sep04.html> (staženo 20. 1. 2010).

uchování Organizace Severoatlantické smlouvy co nejrelevantnější, vidí v EBOP/SBOP i jistá pozitiva, která nemají přímo vliv na NATO.²¹⁹

Nicméně od roku 2004, tedy od velkého rozšíření EU, nebyla Velká Británie v rámci EBOP/SBOP příliš aktivní. Významnou výjimku tvoří operace Atalanta, která je pod britským vedením a byla spuštěna v prosinci 2008.²²⁰

Z hlediska definování francouzských cílů v rámci EBOP byla zcela zásadní deklarace z Tervuren, která byla přijata na tzv. „čokoládovém summitu“ v dubnu 2003. Nastínila totiž hlavní směřování Francie v oblasti EBOP, přičemž valná část deklarovaných cílů je dnes již uvedena do praxe.²²¹

Postoj Francie bylo vždy nutné chápat na pozadí jakési dvojakosti, a sice balancováním mezi podporou užší integrace a zároveň snahou uchovat si co největší suverenitu. Evropa tvořila v tradičním francouzském myšlení jakýsi protipól anglosaské dominanci v NATO a Francie se v jejím rámci vždy snažila prosazovat své zájmy.²²²

Vztah Francie k NATO a USA byl vždy zvláštní. Sice se jedná o dlouholetého spojence, avšak s poměrně vlažným přístupem, který častokrát byl pro Spojené státy americké zdrojem značného rozhořčení. Jako příklad tohoto zvláštního vztahu by mohlo posloužit období irácké krize, kdy byl postoj Francie naprosto odmítavý k pozici USA vůči Iráku, avšak současně se Francie chovala jako pevný článek Aliance a do vojenské mise v Afghánistánu vedené Spojenými státy americkými poslala více nových jednotek než jakýkoliv jiný spojenec. Současně se Francie snažila po celou poválečnou dobu budovat nezávislou evropskou bezpečnostní entitu. Z výše uvedených

²¹⁹ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basinsgtoke, New York. s. 148-149.

²²⁰ Spuštění operace Atalanta je ve VB vnímáno jako zcela klíčová událost pro Spojené království z hlediska jeho působení v rámci EBOP. In: Rozhovor autorky na Stálém zastoupení Spojeného království při EU v Bruselu v březnu 2010.

²²¹ Francie prosadila vznik stálých struktur EBOP v rámci Rady (původně deklarováno již na summitu v Nice v roce 2000). Dále docílila spolu s Velkou Británií jasného rozdělení části civilní a vojenské. Dále měla zájem na vybudování postu evropského ministra zahraničních věcí, stejně jako prosazovala institut stálé strukturované spolupráce. In: Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava, 2008. s. 12.

²²² Balme, Richard. Woll, Cornelia. (2005) *France: Between Integration and National Sovereignty*. In: Bulmer, Simon. Lequesne, Christian. *The Member States and the European Union*. Oxfors: Oxford University Press. s. 97-100.

řádků tedy opravdu vyplývá pravdivost slov Jolyona Howortha, že „*Francie představuje největší záhadu.*“²²³

Pozice Francie na mezinárodní a zejména na evropské scéně nebyla jednoduchá, neboť se vzhledem ke svým ambicím hrát evropského vůdce v rámci SZBP a EBOP/SBOP dostávala do částečného sporu s některými evropskými státy, které upřednostňovaly USA. Co do krizového managementu a vojenských kapacit se tyto dvě země nemohly ani zdaleka rovnat, a proto nejlepší strategií Francie v rámci evropské obrany se zdálo být posílení EBOP/SBOP a zkvalitnění transatlantických vztahů.²²⁴

Takovýto impulz se očekával od výsledků prezidentských voleb ve Francii z roku 2007, ve kterých zvítězil Nicolas Sarkozy, přesvědčený atlantista. I když je nezbytné zmínit, že již ke konci vlády Jacquese Chiraca se spolupráce Francie s Aliancí z hlediska vojenského, strategického a operačního dostala na takovou úroveň, že Francie v podstatě mohla být vnímána jako *de facto* člen integrované velící struktury NATO.²²⁵

²²³ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 154-155.

²²⁴ Hozlářová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francie k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 16.

²²⁵ Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May, s. 78.

4. Nové impulzy do vztahu EU - NATO

Vztahy Evropské unie a Severoatlantické aliance jsou v popředí zájmu a zkoumání nejen odborné veřejnosti, ale především diplomatů a úředníků pracujících ve strukturách těchto institucí. V obou subjektech panuje obecná shoda, že je nutná a žádoucí užší vzájemná spolupráce. Nicméně představy jednotlivých členů obou organizací jak jí dosáhnout jsou mnohdy velice rozdílné, včetně těch států, které tvoří současně členskou základnu Unie i Aliance. Mnohé státy navíc zauímají ke stejným otázkám rozdílné postoje, a to podle toho, na půdě jaké organizace se nachází, což rovněž přispívá ke komplikaci vztahů EU a NATO.²²⁶

Na jaře 2009 a na podzim 2010 došlo ke dvěma událostem, které staví vztahy EU – NATO do nového světla a mohou mít zásadní vliv na jejich další vývoj. První událostí byla opětovná reintegrace Francie do vojenských struktur NATO, tou druhou byl francouzsko-britský podpis smlouvy o spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti.

Se současnou francouzskou administrativou a jejími vstřícnějšími postoji k Severoatlantické alianci úzce souvisela naděje na sblížení nejen obou organizací, ale i přístupů Velké Británie a Francie k evropské bezpečnosti.

Dřívější postoj Francie vůči Severoatlantické alianci nebyl na oficiální úrovni kooperativní, ačkoliv na úrovni praktické Francie v rámci NATO spolupracovala a účastnila se aliančních misí. Politický postoj Francie byl označován za jednu ze zásadních překážek užší spolupráce EU a NATO.

Francouzské opětovné začlenění do NATO mělo za následek nejen odstranění první překážky užší kooperaci obou organizací, ale i následné prohloubení důvěry mezi Francií a Velkou Británií. To nastartovalo jejich užší spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti. Vliv reintegrace Francie do aliančních vojenských velících struktur a francouzsko-britská spolupráce v oblasti obrany na odstranění konkrétních překážek ve spolupráci EU a NATO bude tvořit také jednu ze zkoumaných částí následující kapitoly.

Evropská unie i Severoatlantická aliance se momentálně nacházejí na rozcestí. V obou organizacích probíhala transformace, která je nyní implementována. Aliance se

²²⁶ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

dočkala svého nového strategického konceptu, zatímco Unie uvádí do praxe novinky zavedené Lisabonskou smlouvou. Obě organizace též čelí vlastním výzvám, například EU rozpočtové a měnové krizi, s jejímž vyřešením je svázána budoucnost celé Unie. Podobně jako mise v Afghánistánu a její úspěch či neúspěch je pro další směřování Aliance zcela zásadní a rovněž zásadně ovlivní její budoucnost.²²⁷

Nicméně panuje obecná shoda v tom, že je nanejvýš žádoucí, aby tyto dvě organizace vzájemně spolupracovaly, doplňovaly se a neduplikovaly a aby docházelo ke koordinaci jejich činností již od samého počátku, tedy od fáze plánování.²²⁸

Budoucnost vztahů Unie a Aliance se nicméně podle slov bývalého generálního tajemníka NATO Jaap de Hoop Scheffera ponese v duchu vývoje, který vyústí v užší spolupráci. „*Vztahy EU a NATO se stále vyvíjejí a postupem času se zlepší, ať již záměrně nebo z nutnosti.*“²²⁹

Slova bývalého generálního tajemníka jsou potvrzována již v bilaterální dimenzi, a sice užší spolupráci Francie a Velké Británie v oblasti bezpečnosti a obrany. Zde sehrály významnou roli nejen strategický záměr, ale především finanční nutnost.

4.1. Návrat Francie do integrované vojenské struktury NATO

Nicolas Sarkozy vzápětí po svém zvolení novým francouzským prezidentem v roce 2007 definoval tři oblasti týkající se francouzské bezpečnosti, které by měly zůstat beze změny. Byly jimi prostředky jaderného odstrašení, prohlubování spolupráce v rámci evropské bezpečnosti a dosažení a následné zachování výdajů na obranu ve výši 2% HDP. Sarkozy také zdůraznil, že „*spolupráce NATO a EBOP je nevyhnutelná*“.²³⁰

²²⁷ Rozhovor autorky se seniorním expertem na SBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010. Tato otázka je stále aktuální.

²²⁸ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO, Stálé delegaci FR při NATO, v IS NATO, v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT, se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

²²⁹ Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 107.

²³⁰ Hozlářová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francie k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 17.

Tento výrok znamenal zcela zásadní změnu v přístupu Francie k Severoatlantické alianci, neboť v minulých letech byl vztah těchto dvou organizací Francií nahlížen černobíle, tedy co bylo dobré pro NATO, bylo špatné pro EU a naopak.²³¹

Již následující rok v červnu byla zveřejněna nová *Bílá kniha o obraně a národní bezpečnosti*²³², která mapuje francouzské strategické plány na roky 2009-2013 a nahrazuje předchozí strategii z roku 1994. Bílá kniha se zabývá i opětovnou plnou reintegrací Francie do NATO, a to do všech vojenských institucí Severoatlantické aliance kromě Skupiny pro jaderné plánování (Nuclear Planning Group). Bílá kniha v této souvislosti klade důraz na fakt úspěšného rozšíření obou mezinárodních organizací (EU a NATO), jejichž členská základna se nyní velmi výrazně překrývá (jedná se o 21 zemí).²³³

Ve druhé polovině roku 2008 předsedala Francie Evropské unii a pro toto období si vytkla jako jeden ze základních cílů posílení evropské obrany a revizi Evropské bezpečnostní strategie (EBS) z roku 2003. V posledních dnech francouzského předsednictví, konkrétně 11. prosince 2008, byla přijata zpráva o implementaci EBS.²³⁴

Francie se zároveň začala připravovat na svůj návrat do vojenských struktur NATO. Na dubnovém summitu Aliance v Bukurešti v roce 2008 prohlásil Nicolas Sarkozy, že po skončení francouzského předsednictví EU nastane správný moment pro reintegraci do všech struktur NATO. Tento francouzský krok však musí jít ruku v ruce se zvýšením operačních schopností Evropské unie.²³⁵ Zejména na mezinárodním poli bylo toto prohlášení prezidenta Francie vnímáno více než pozitivně, dokonce

²³¹ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009)

²³² *The french White Paper on Defence and National Security*. Dostupné na [www](http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf)

<http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf> (staženo 4. 4. 2010).

²³³ Tertrais, Bruno. (2008) *The French White Paper on Defence and National Security: Towards a Stronger and More Streamlined Force (ARI)*. Real Instituto Elcano (ARI) 89/2008. 7/8/2008.

²³⁴ *Secure Europe in a Better World – European Security Strategy*. Prosinec 2003. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf):

<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (staženo 4. 4. 2010)

Report on Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World. Prosinec 2008. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf):

<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

²³⁵ Lequesne, Christian., Rozenberg, Olivier. (2008) *The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda*. SIEPS, Stockholm, November 2008, 3op. s. 24. Dostupné na [www](http://www.sieps.se/en/publications/occasional-papers/the-french-presidency-of-2008.html):

<<http://www.sieps.se/en/publications/occasional-papers/the-french-presidency-of-2008.html>> (staženo 20. dubna 2010)

i ze strany Spojených států amerických.²³⁶ Důvodem vstřícné reakce byl příslib, že tento návrat vyústí v efektivnější spolupráci EU a NATO. Avšak úspěšnost francouzské reintegrace a následné zkvalitnění vztahů EU a NATO jsou (i vzhledem k Sarkozyho bukurešťskému výroku) všeobecně nahlíženy z perspektivy možného vzniku stálého operačního centra EU, jejímž hlavním odpůrcem byla tradičně Velká Británie.²³⁷

Spojené království se tak poměrně nově ocitlo v nepříliš lichotivé pozici, neboť častokrát sloužilo jako přemostění mezi USA a SBOP a mnohé kroky Spojeným státům americkým tlumočilo a interpretovalo. Nyní vyvstala možnost, že USA začnou na Velkou Británii tlačit, aby se stálým operačním centrem EU souhlasila.²³⁸ V této otázce nastal v roce 2011 výrazný posun směrem k „polovičatému“ řešení, kdy se charakter Operačního centra (OpCen) v Bruselu z nestálého velitelství změní v používané *ad hoc*, vznikne tak jakýsi „kočkopes“.²³⁹

4.1.1. Francouzská reintegrace do vojenských struktur NATO – důvody

Prezident Francie Nicolas Sarkozy dostal svým proklamacím a na summitu NATO ve Štrasburku a Kehl 3. a 4. dubna 2009 přivedl svou zemi zpět do integrované vojenské struktury NATO. Je však třeba říci, že tento jeho krok nebyl především ve Francii všeobecně přijat s nadšením.²⁴⁰

Francouzské elity tento krok nevnímaly jako prioritu, neboť kladou velký důraz na rozvoj vojenských schopností v rámci SBOP. Mnoho seniorních francouzských

²³⁶ Tato skutečnost změny postoje USA k Francii a k EBOP je dána především změnou administrativy, v Bílém domě nyní vládou Demokraté v čele s Barackem Obamou.

²³⁷ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

²³⁸ Ve stálé operační centrum by pravděpodobně bylo proměněno současné nestálé Operační centrum (OpCen). In: Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22-23.

²³⁹ Termín Tomáše Valáška, ředitel sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012

²⁴⁰ Např. Sarkozyho protikandidátka na prezidentku Francie z roku 2007 Ségolène Royal (Socialistická strana) se vyjádřila skepticky o možném pozitivním vlivu reintegrace Francie do NATO na posílení nezávislosti evropské obrany. 17. února 2009 prohlásila: „*Není možné žádat pokrok v rámci evropské bezpečnosti a současně vynaložit více finančních prostředků pro NATO*“ In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

politiků proto nahlíželo na posun blíže k Alianci negativně. A právě z tohoto důvodu je nezbytné, aby se Sarkozymu tímto krokem povedlo také posílit SBOP.²⁴¹

Ve francouzské zahraniční politice přetrvává kontinuita v podobě snahy o zvýšení vlastní síly a prestiže paralelně s posílením SBOP. Současnému francouzskému prezidentovi Nicolasi Sarkozymu je více než jasné, že není možné vybudovat evropské obranné síly navzdory Anglosasům. Dochází zde tedy k naplnění hesla: „*když je nemůžeš porazit, přidej se k nim.*“²⁴² To, co přístup Sarkozyho odlišuje od jeho předchůdců, je právě způsob, jakým chce tohoto francouzského dlouhodobého cíle dosáhnout, tedy nově skrze spolupráci s USA, a to především v rámci NATO.²⁴³ Spojené státy americké si na Francii vymínily příslib navýšení vojáků v Afghánistánu, který pro ně byl momentální alianční prioritou. Francie za svůj návrat „dostane“ některá velitelství NATO.²⁴⁴

Paříž v této své iniciativě sleduje právě i posílení SBOP, neboť doufá, že si prostřednictvím vstřícnosti k NATO získá v Evropě spojence pro své vize na půdě evropské bezpečnosti. Jedna ze zásadních priorit právě sleduje postupný vznik stálého operačního velitelství EU.²⁴⁵ Uvnitř francouzské společnosti v návaznosti na toto téma probíhala dělicí názorová čára mezi těmi, kteří věřili, že za současné politické konstelace je možné tohoto cíle dosáhnout, a těmi, kteří zastávali názor, že USA a ostatní odpůrci vývoje SBOP toto nikdy neumožní. Náklady opětovného začlenění do NATO by poté předčily výhody.²⁴⁶ Jak již bylo nastíněno a bude zmíněno podrobněji později, v této otázce nastal zásadní průlom, který však měl za následek poškození vztahů Francie a Velké Británie.

²⁴¹ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009)

²⁴² „If you can't beat them, join them.“ In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

²⁴³ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 27.

²⁴⁴ Velitelství pro transformaci (ACT) v Norfolku, Velitelství Sil rychlé reakce NATO (NRF) v Lisabonu.

²⁴⁵ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009).

²⁴⁶ Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009.

Nicolas Sarkozy uvedl argumenty pro opětovné začlenění Francie do vojenských struktur NATO ve svém projevu na vojenské škole v Paříži v březnu 2009. „*Naše sblížení s NATO umocní naši národní nezávislost, naše proklamované a nerealistické vzdalování se od NATO naši národní nezávislost omezuje. Francie bude silnější a vlivnější.*“²⁴⁷ Po položení si řečnické otázky „proč“, odpověděl, že je nutné být u rozhodovacího procesu, aby bylo možné jej ovlivnit a že samostatně Francie ničeho nedosáhne.

„*Potřebujeme silnou diplomacii, silnou obranu a silnou Evropu.*“²⁴⁸ Tato Sarkozyho slova podpořil tehdejší francouzský ministr obrany Herve Morin, který rovněž upozorňoval na prospěšnost tohoto kroku pro všechny – Alianci, Evropu i Francii. Zdůraznil, že Francie bude mít možnost ovlivňovat vojenské strategie.

Tehdejší Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer rovněž přivítal tuto iniciativu a upozornil na skutečnost, že Francie byla vždy velice důležitým aliančním spojencem a že její příspěvky do misí jsou zcela klíčové.²⁴⁹

4.2. Spolupráce Francie a Velké Británie ve vojenské a bezpečnostní oblasti

Druhý listopadový den roku 2010 se zapsal do dějin evropské bezpečnosti podpisem smlouvy o obraně a bezpečnosti mezi Francií a Velkou Británií, smlouvy, jejíž rozsah, šíře a obsah je bezprecedentní.

4.2.1. Deklarace spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti

Hlavním sdělením deklarace²⁵⁰ je skutečnost podpisu Smlouvy o spolupráci v oblasti bezpečnosti a obrany, jejímž cílem je sdílení materiálu a vybavení, budování společných zařízení, vzájemný přístup na obranné trhy a průmyslová a technologická

²⁴⁷ Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na [www](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html) <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>> (staženo 8. 5. 2010).

²⁴⁸ France ends four-decades NATO rift. *BBC NEWS*. 12 March, 2009. Dostupné na [www](http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm) <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm>> (staženo 8. 5. 2010).

²⁴⁹ Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na [www](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html) <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>> (staženo 8. 5. 2010).

²⁵⁰ UK-France Summit 2010 Declaration on Defence and Security Cooperation. Tuesday 2 November 2010. Dostupné na [www](http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/) <<http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/>> (staženo 23. 5. 2011)

spolupráce.²⁵¹ Překvapivým se zdálo být oznámení záměru spolupracovat v oblasti jaderné bezpečnosti. Britský premiér v této souvislosti prohlásil, že zatímco jaderné zbraně obou zemí si i nadále ponechají svou nezávislost, vybudují obě země společné zařízení, které zajistí bezpečnost těchto zbraní. Společné zařízení bude i dohromady spravováno a díky sdílení vědomostí a expertízy dojde ke značné úspoře pro obě země.²⁵²

Zejména tři z mnoha společných projektů obsažených v této smlouvě vzbudily velkou pozornost. Prvním je záměr vybudovat společné letadlové lodě. Do roku 2020 by každá země zvlášť měla disponovat pouze jednou, nicméně vzájemná dohoda je taková, že by vždy jedna z těchto dvou lodí byla vyslána na misi, zatímco druhá by byla k dispozici u břehů obou zemí. Obě letadlové lodě by bylo možné obsluhovat i dovybavovat společnými silami, dostalo by se jim ochrany od britských i francouzských jednotek. Druhým projektem je vybudování společného expedičního sboru (Combined Joint Expeditionary Force, CJEF), tedy sil rychlé reakce o velikosti deset tisíc mužů paritně složených z francouzských a britských ozbrojených sil. Expediční sbor by byl schopen fungovat pod velitelem ze Spojeného království i Francie a zastal by operace jak bilaterálního, tak i multilaterálního rozsahu (pod NATO, EU či jiným koaličním uskupením). Třetí oblastí, která vzbudila především z dlouhodobého hlediska pozornost, je zesílení spolupráce v průmyslu. Konkrétně se jedná o desetiletý plán komplexně mapující zbrojní průmysl, jehož cílem je vyvarovat se duplikaci a zajistit konsolidaci společné průmyslové základny a rovněž významných

²⁵¹ V oblasti operací a tréninku se jedná především o vytvoření společné expediční síly se všemi třemi komponenty (pozemní, námořní a letecký), dále budování společných letadlových lodí; z oblasti vybavení a schopností se jedná zejména o vybudování podpory a tréninku pro A400M vzdušné přepravy, ponorkové technologie a systémy, opatření proti vodním minám, satelitní komunikace, tankování za letu a letecká přeprava cestujících, bezpilotní vzdušné systémy, obranný průmysl, výzkum a rozvoj. Další spolupráce rovněž v oblasti kybernetické bezpečnosti. Boje proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Veškerá doplnění a podrobnosti viz Deklarace.

UK-France Summit 2010 Declaration on Defence and Security Cooperation. Tuesday 2 November 2010. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/>](http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/) (staženo 23. 5. 2011)

²⁵² Slova Davida Camerona, A transcript of a press conference given by Prime Minister David Cameron and French President Nicolas Sarkozy in London following the UK-France Summit on 2 November 2010. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/>](http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/) (staženo 23. 5. 2011)

úspor v oblasti efektivity a financí. Do této kategorie spadá i užší koordinace vědy a výzkumu vojenských a zbraňových systémů a technologií.²⁵³

Britský ministerský předseda David Cameron na tiskové konferenci²⁵⁴ oznámil, že smlouva má dvě části. První zavazuje ozbrojené síly světové úrovně obou zemí k těsnější spolupráci, druhá pokrývá spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti. Tato spolupráce podle jeho slov pomůže udržet a posílit obranu zejména v době, která negativně ovlivňuje stav národních financí.

Francouzský prezident Nicolas Sarkozy v souvislosti s druhou částí smlouvy týkající se vojenské spolupráce v oblasti jaderné bezpečnosti prohlásil:

*„Toto je rozhodnutí, které nemá obdoby a poukazuje na úroveň důvěry a jistoty mezi našimi národy, která je historicky jedinečnou.“*²⁵⁵

Oba signující státníci však ihned poté dodali, že jejich země zůstanou suverénními národy, které budou moci nasadit své ozbrojené síly nezávisle na sobě.²⁵⁶

Podle Benoita Gomise z Chatham House bude udržitelnost smlouvy z roku 2010 z velké části záviset na následujících šesti podmínkách:²⁵⁷

- překonání strachu britských euroskeptiků z implementačního procesu smluv
- příspěví Francie k implementaci odsouhlasených opatření a její schopnost ponechat při jednání se Spojeným královstvím stranou své ideologické a politické aspirace
- podpora Spojených států amerických a jejich správné pochopení smluv, které mají sloužit k posílení globální role USA a ne jejímu rozporování

²⁵³ Gomis, Benoit. (2011) Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts? Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 5.-6.

²⁵⁴ A transcript of a press conference given by Prime Minister David Cameron and French President Nicolas Sarkozy in London following the UK-France Summit on 2 November 2010. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/>](http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/) (staženo 23. 5. 2011)

²⁵⁵ UK and France open „new chapter“ on defence cooperation, Tuesday 2 November 2010. Oficiální stránky kanceláře britského premiéra. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/pm-welcomes-president-of-france-for-uk-france-summit/>](http://www.number10.gov.uk/news/pm-welcomes-president-of-france-for-uk-france-summit/) (staženo 23. 5. 2011)

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Gomis, Benoit. (2011) Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts? Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 4.

- uznání ze strany Severoatlantické aliance, že smlouvy, které jsou částečně umožněny i opětovnou reintegrací Francie do vojenské velitelské struktury NATO, jsou pro Alianci velmi prospěšné, a to dvojitým způsobem – jako model pro spolupráci v euro-atlantické oblasti a jako významné přispění *per se*
- EU, která by vzhledem k zaměření na kapacity a schopnosti měla na smlouvy nahlížet jako na inspiraci pro méně zpolitizovanou Společnou bezpečnostní a obrannou politiku (SBOP)
- rozvoj důvěryhodnějšího, otevřenějšího a efektivnějšího partnerství mezi obranným průmyslem a vládami v Evropě.

Tyto relevantní aspekty budou níže rovněž zkoumány.

Motivů pro uzavření takto úzké spolupráce je možné identifikovat několik. Některé mohly hrát zásadní roli, jiné pouze roli podpůrnou. V následující části budou rozebrány motivy, které spadají do různých kategorií. V rámci každé kategorie budou porovnány motivy Francie a Velké Británie a bude analyzováno, který konkrétní motiv byl pro Francii respektive Velkou Británii tím zásadním a klíčovým a co tedy bylo tím impulzem, jenž vyústil ve vznik této průlomové dohody. Vztahu mezi obranným průmyslem a vládami Evropy se práce nebude věnovat, neboť to není jejím předmětem a s výzkumnou otázkou a zkoumanou hypotézou to přímo nesouvisí.

4.2.2. Hlavní východiska a principy

Francie a Velká Británie měly již delší dobu důvody k užší spolupráci v oblasti obrany. Ty pramení nejen z již zmiňované skutečnosti, že jsou jedinými evropskými mocnostmi disponující jadernými zbraněmi, jako jediné země EU jsou stálými členy Rady bezpečnosti OSN a v rámci evropského kontinentu utrácí nejvíce za obranu a bezpečnost. Další významnou motivací k užší spolupráci jsou společné zájmy a odpovědnost, kdy obě země čelí obdobným hrozbám včetně terorismu, kybernetických útoků, proliferace jaderných zbraní a pirátství.²⁵⁸

Vzhledem k rozsahu spolupráce, která byla mezi oběma zeměmi oficiálně smluvně zpečetěna, se nabízí úvaha, že dohody a jednotlivé projekty byly pečlivě

²⁵⁸ Gomis, Benoit. (2011) Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts? Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 4.

plánovány dlouho dopředu, tedy ještě před největším zásahem ekonomické krize, či před oficiálním návratem Francie do vojenské velitelské struktury NATO. Na východiska vedoucí k podpisu smlouvy je tedy třeba nahlížet především v kontextu tří dlouhodobých trendů, které zpochybnily dlouholeté percepce (a jejich koherenci) v obou zemích.²⁵⁹ Prvním je skutečnost, že vzrůstající náklady na vojenské schopnosti evropských států nebyly kompenzovány adekvátním růstem obranného rozpočtu a aspirace zahraniční politiky se začaly vzdalovat od reálných možností ve vojenské oblasti. Druhým negativním trendem je fakt, že zvyšování obranných rozpočtů je v evropských zemích často politicky neprůchodné, naopak jsou tyto rozpočty vnímány jako prostor, kde je možné relativně „bezbolestně“ ušetřit. Tento fakt je dán především tím, že bezpečnostní situace v Evropě je veřejným míněním obecně považována za velmi dobrou, a není tedy podle názoru většinové populace nutné alokovat na obranu více zdrojů. Třetí trend v sobě spojuje oba předchozí, tedy stále méně zdrojů na stále technologicky náročnější schopnosti. Výsledkem je obava Francie a Velké Británie ze ztráty své autonomní operační schopnosti. Tyto trendy jdou dále ruku v ruce s přibližováním zájmů obou zemí. V Deklaraci o spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti stojí, že obě země čelí novým výzvám a společným hrozbám, na které musí být dobře připraveny. Aby mohly rychle a adekvátně reagovat, potřebují obranné schopnosti, které mohou být v krátkém čase nasazeny po boku svých spojenců jako předpoklad úspěšného zásahu. Bytostné zájmy obou zemí jsou nyní velmi silně propojeny a oba aktéři jsou si toho vědomi. „*Nejsme schopni předjímat žádné situace, ve kterých by došlo k ohrožení životních zájmů jedné země, aniž by byly ohroženy i bytostné zájmy země druhé.*“²⁶⁰

I přesto však cílem spolupráce není sloučení ozbrojených sil obou zemí. Motivů k jejímu těsnému navázání ale bylo více. Silnou motivací k uzavření smluv byla například snaha udržet si přístup k plným operačním schopnostem, které jsou klíčem k prosazování nezávislé zahraniční politiky. Obě země si chtějí uchovat důvěryhodnost a spolehlivost ve vojenské oblasti vůči partnerům v USA, a to jak na bilaterální bázi,

²⁵⁹ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 7-8.

²⁶⁰ UK-France Summit 2010 Declaration on Defence and Security Cooperation. Tuesday 2 November 2010. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/>](http://www.number10.gov.uk/news/uk%E2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation/) (staženo 23. 5. 2011)

tak prostřednictvím Aliance. Spolupráce v oblasti bezpečnosti by tak mohla být „méně oportunistická a více plánovaná, umožňující hlubší vzájemnou operabilitu a výraznější úspory.“²⁶¹

Podle předního seniorního experta na obrannou politiku z Ministerstva obrany České republiky je smlouva mezi Francií a Velkou Británií zajímavým konceptem jak si zachovat a dále rozvíjet schopnosti a kapacity pro soudobé i budoucí operace. Spolupráce může přinést zajímavý precedent, ale i četná úskalí. Jako příklad možného negativního vývoje uvedl případné legislativní neshody, autonomní rozhodování o použití společných schopností a vazbu na obranný průmysl v obou zemích. Spolupráce tedy může být potenciálně průlomová, ale zda tomu tak skutečně bude a zda neztroskotá na konkrétních implementačních problémech, ukáže až čas.²⁶²

4.2.3. Motivy užší spolupráce pro Francii a Velkou Británii

Motivy analyzované v následující části jsou rozděleny a analyzovány v rámci tří kategorií podle tří hlavních skupin, a sice zda mají strategické, politické či ekonomické pozadí. V každé části budou porovnávány pohledy Francie a Velké Británie.

Motiv ekonomický

Na tiskové konferenci, která následovala po podpisu smlouvy britským premiérem Davidem Cameronem a francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym, se oba státníci vyjádřili v tom smyslu, že finanční rozměr smluv, respektive rozsah ušetřených prostředků při společném budování kapacit, hraje důležitou roli. Právě budoucí finanční perspektiva byla jedním z klíčových argumentů obhajoby smlouvy.²⁶³

Pokles v oblasti ekonomiky se zdál být oním pověstným jazýčkem na vahách a konečným faktorem, který pozitivně ovlivnil přiblížení spolupráce Francie a Spojeného království. Právě doba nutných úsporných opatření přivedla obě země k těsné kooperaci, neboť ta se zdála být jediným východiskem jak si zachovat schopnosti, které by naplnily jejich aspirace a ambice. „*Ekonomické potíže jsou*

²⁶¹ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 8.

²⁶² „Minimálně pět let je zapotřebí, aby bylo možné zhodnotit úspěšnost této spolupráce.“ Rozhovor autorky s předním seniorním expertem na Ministerstvu obrany České republiky, srpen 2011.

²⁶³ Francouzský prezident Nicolas Sarkozy uvedl, že tato historická událost umožní úspory; David Cameron v souvislosti s budováním společných zařízení pro jadernou bezpečnost uvedl, že pro země velikosti Francie a Velké Británie je takovéto zařízení hlavním závazkem a příslibem úspor. A transcript of a press conference given by Prime Minister David Cameron and French President Nicolas Sarkozy in London following the UK-France Summit on 2 November 2010. Dostupné na www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/ (staženo 23. 5. 2011)

příležitostí pro Velkou Británii k uzavření realistické bilaterální dohody s Francií, která by byla prosta silného multilaterálního prvku a naopak se věnovala schopnostem. (...) Ekonomický pokles a spolu s ním snížení obranného rozpočtu Francie přimělo vládu k bezodkladnému nalezení řešení, jak si zachovat dostatečné schopnosti a vyhnout se tak upadnutí do strategické irelevance.“²⁶⁴

Významný výzkumník a analytik, který se dlouhodobě zabývá vztahy EU a NATO, uvedl, že je třeba vidět smlouvu mezi Francií a Velkou Británií jako spojené nádoby strategie a dostupnosti.²⁶⁵

Opravdu se tedy zdá, že Francie a Velká Británie byly vzhledem k nepříznivému vývoji jejich ekonomik a stále se stupňujícímu nároku na vybavení špičkové technologické úrovně „donuceny“ k užší spolupráci, neboť za současných vyhlídek není jinak možné udržet si plné spektrum schopností. „*Posledním impulzem bilaterální spolupráce byly propočtené budoucí následky škrťů v obranných rozpočtech obou států. Britský obranný rozpočet bude snížen přibližně o 8% v následujících čtyřech letech a škrty v rozpočtu Francie budou rovněž bezprecedentní.*“²⁶⁶

Motiv ekonomický, sehrál zcela zásadní roli a zdá se být posledním impulzem k realizaci těsnější a pragmatičtější kooperace, neboť nebylo alternativ. Pro obě země byl a je motivem zásadním a důležitým, ačkoliv není jediným. Jeho klíčovost je především následkem neochoty ztratit relevantní pozice na poli evropské a globální bezpečnosti.

Motiv politický

U obou států hraje velmi významnou roli faktor jejich nepřilíš velkého úspěchu ve spolupráci s partnery, na které se zaměřily. Velké Británii, která vždy velmi prosazovala „zvláštní vztah“ s USA, se po nástupu Obamovy administrativy nedostalo příliš vřelého přístupu ze strany předních britských spojenců. Spojené státy americké se více zaměřily na asijsko-pacifický region a od Evropy se odklání. V této souvislosti sklídila britská administrativa velkou vlnu kritiky za nedostatek strategické prozíravosti ohledně této změny v americké zahraniční politice. Spolupráce s Francií tak může být

²⁶⁴ Gomis, Benoit. (2011) Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts? Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 8.-9.

²⁶⁵ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

²⁶⁶ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 13 a 16.

vnímána jako pojistka proti postupnému stahování se USA z Evropy.²⁶⁷ Někdejší britský ministerský předseda Tony Blair byl nařčen z upozadění národních zájmů na úkor vlivu ve Washingtonu. Je zde nutné hledat souvislost s vojenským přepětím Velké Británie v operacích po boku Spojených států amerických v Afghánistánu a Iráku.²⁶⁸ Podobně Francie, která se snažila vybudovat strategické partnerství v oblasti obrany s Německem, nebyla v tomto ohledu příliš úspěšná.²⁶⁹

Dalším impulzem byla malá úspěšnost evropského projektu, kterému položily základ Francie a Velkou Británie na bilaterálním summitu v St Malo na konci 90. let minulého století. „*Francie tvrdě bojovala za bezpečnostní struktury EU deset let. Nyní jsme v období vývoje schopností. Pokud není možné je vyvíjet společně v rámci evropských zemí, pak je nutné hledat jiné cesty a způsoby.*“²⁷⁰ Velká Británie po nepříliš pozitivních zkušenostech také upřednostňuje bilaterální programy, které jsou otevřenější a přímočařejší. Představitelé v Londýně i Paříži vyjádřili nejen spokojenost, ale dokonce údiv nad vysokou úrovní politické vůle v pozadí francouzsko-britské spolupráce. Obě strany si nejspíše uvědomují, že *pokud nebude fungovat bilaterální spolupráce, neexistuje žádné záložní řešení.*“²⁷¹

Spolupráci na vysoké úrovni a částečné odblokování nedůvěry Britů vůči francouzským záměrům velmi pomohl opětovný návrat Francie do vojenských velitelských struktur Aliance. Paradoxní je, že *čím více se oba státy snaží spolupracovat, aby docílily svébytnosti, tím více se sobě přibližují a podobají.*“²⁷²

Na druhou stranu společné obranné plánování se odvíjí nejen od dostupnosti materiálu a lidských zdrojů, ale je generováno především z pohledu zahraniční politiky a geopolitických představ a předpokladů. A právě zde je možné pozorovat mezi Británií a Francií značné rozdíly. Na poli evropské bezpečnosti je nejvýraznějším příkladem

²⁶⁷ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 19-20.

²⁶⁸ Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts?* Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 7.

²⁶⁹ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

²⁷⁰ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 19.

²⁷¹ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 32.

²⁷² Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 17, 21.

rozdílný přístup ke členství Turecka v EU. Velká Británie dokonce obvinila Francii a Německo z *dvojích standardů*, když oba státy trvají na plném zapojení Turecka do obrany Evropy v rámci NATO, aniž by akceptovaly možnost jeho členství v Unii.²⁷³ Jako další příklad rozdílného přístupu k otázkám zahraniční politiky je možné uvést prodej zbraní do Ruska a Číny. Přesto si oba státy uvědomují, že klíč k zachování jejich vlivu leží právě ve společné spolupráci a sdílení schopností.²⁷⁴

Je nutné, aby spolupráce probíhala na dvou úrovních, a sice na úrovni politicko-rozhodovací a dále na úrovni prakticko-technické spolupráce. S jistými neshodami se státy budou setkávat zřejmě v procesu rozhodnutí o tom jak naložit se společnými kapacitami. Avšak díky spolupráci *per se* bude možné vůbec o něčem rozhodovat, neboť bez ní by potřebné kapacity neexistovaly. Úskalí legislativně-praktických problémů s implementacemi smluv zazněly i z úst předního odborníka na danou problematiku z Ministerstva obrany ČR.²⁷⁵

Motiv strategický

Na strategické motivy se často odvolávají oficiální struktury a operují s ním i četná vysvětlení těsnější spolupráce mezi těmito dvěma předními aktéry na poli evropské bezpečnosti. Důvodů je několik a jsou vesměs poměrně prozaické. Oba státy často operují s vysvětlením, že je nezbytné, aby si zachovaly původní kapacity, které jim umožní svobodné rozhodnutí o akci i operační výhody. Paradoxní je, že francouzsko-britská spolupráce je propagována pod heslem „*společnými schopnostmi k podpoře suverenity*“.²⁷⁶

Francouzský prezident Nicolas Sarkozy uvedl, že ačkoliv Francie a Velká Británie nejsou identické a na mnoha věcech se neshodnou, mají společné hodnoty a zájmy: „*francouzské a britské hodiny odbijí stejný čas ve stejnou dobu.*“²⁷⁷

Francie a Velká Británie se po neúspěšném budování a naplňování svých strategií vrací zpět k silné základně se státně-centrickým pojetím. Opouští tedy striktně vymezené pozice, kdy Francie prosazovala primát EU a Velká Británie NATO. Nyní je

²⁷³ Lindley-French, Julian. (2010) *Britain and France: A Dialogue of Decline?* Catham House. S. 9-10.

²⁷⁴ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 21.

²⁷⁵ Rozhovor autorky s Janem Havránkem, zástupcem ředitele Sekce obranné politiky a strategie na Ministerstvu obrany České republiky, srpen 2011.

²⁷⁶ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 20.

²⁷⁷ A transcript of a press conference given by Prime Minister David Cameron and French President Nicolas Sarkozy in London following the UK-France Summit on 2 November 2010. Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/>](http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/) (staženo 23. 5. 2011)

třeba vybudovat kapacity, kterými bude Evropa schopna reagovat na nové prostředí a světové výzvy, kdy se epicentrum bezpečnosti a nestability přesouvá. V budoucnosti nebude tedy tak podstatné, zda budou síly operovat pod EU, NATO, OSN či pod francouzsko-britským velením.²⁷⁸

Možnost neúspěchu však stále existuje. Přes sbližování priorit v oblasti bezpečnosti a obrany stále existují rozdíly v dlouhodobých vizích obou států, a to zejména ve vztahu k evropské bezpečnosti. Francie bude muset vysvětlit Velké Británii, že francouzské aspirace v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky nejsou v kontradikci s francouzsko-britským partnerstvím a neměly by zabránit zejména praktické spolupráci.²⁷⁹

Ačkoliv je smlouva spíše technicko-vojenského ražení, ztělesňuje především potřebu přivést Evropu zpět ke strategickému vnímání. V této souvislosti se také objevuje pojem *strategické lenosti* Evropy, které bylo umožněno upadnout do nečinnosti z důvodu silné americké přítomnosti v podobě NATO.²⁸⁰

²⁷⁸ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

²⁷⁹ Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts?* Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 7, 9.

²⁸⁰ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

5. Dopady na evropskou bezpečnost a vztahy EU – NATO

Hodnocení dopadů na evropskou bezpečnostní architekturu je možné pouze z krátkodobého hlediska, nebo prostřednictvím výhledu.

V této části budou zkoumány dopady těchto dvou změn na EU, NATO a jejich vzájemný vztah. V poslední části věnované vztahu Unie a Aliance bude analyzováno, zda měly tyto dva impulzy pozitivní vliv na dvě zkoumané překážky ve spolupráci EU – NATO, tedy praktický a participativní problém.

5.1. EU a nové impulzy

Seniorní úředníci a diplomaté Evropské unie vidí velikou symboliku v opětovném začlenění Francie do integrované vojenské struktury Aliance, avšak zároveň se zde objevuje názor, že před deseti lety by tento krok byl ještě významnější a vyvstává proto otázka ohledně správného načasování.²⁸¹

Pro naplnění francouzských vizí v oblasti evropské bezpečnosti a dalšího vývoje SBOP je spolupráce s Velkou Británií klíčová. S opětovnou reintegrací Francie do vojenských struktur došlo k otupení nedůvěry Velké Británie směrem k Francii, neboť do této změny byly veškeré francouzské návrhy a plány ze strany Spojeného království nahlíženy s velkou nedůvěrou. A to především s ohledem na fakt, že Velká Británie si byla vědoma skutečnosti, že Francie vnímala současný rozvoj SBOP a NATO jako hru s nulovým součtem. Veškeré francouzské aktivity tedy směřovaly k částečnému podkopávání Severoatlantické aliance. Je velice pravděpodobné, že o konečném výsledku francouzského návratu do integrované vojenské struktury NATO a vlivu tohoto rozhodnutí na SBOP (a NATO) rozhodne Velká Británie, a to tím, jaký k této francouzské iniciativě zaujme postoj.²⁸² Její bezprostřední oficiální reakce byly spíše vlažné, což vedlo k francouzskému zklamání.²⁸³

²⁸¹ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU v Bruselu v březnu 2010.

²⁸² In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

²⁸³ Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009.

V této souvislosti je rovněž třeba mít na paměti, že ve Spojeném království vládou britští konzervativci, kteří jsou známí svou silnou euroskeptickou rétorikou.²⁸⁴ I když faktem je, že z květnových voleb 2010 vzešla koaliční vláda Konzervativců a Liberálních demokratů, kteří jsou naopak naladěni proevropsky a pro unijně.

Vzhledem k ekonomické a finanční situaci je více než jasné, že ani Velká Británie, ani Francie si nemohou dovolit udržovat samostatně celou škálu vojenských schopností, obzvláště když se tyto dvě země a další evropští spojenci angažují na stejných místech. Evropské vlády by se měly pokusit o větší synchronizaci v oblasti budování kapacit, definovat si společné požadavky a ukončit tak polovičatou spoluprací v oblasti bezpečnosti. A to v duchu „*share it or lose it*“.²⁸⁵

To nás přivádí ke druhému klíčovému momentu, tedy k uzavření bilaterální dohody Francie a Velké Británie v oblasti bezpečnosti a obrany.

Reakce z EU na britsko-francouzskou spoluprací v oblasti obrany a bezpečnosti byla z počátku spíše smíšená, nicméně z evropsko-unijního vojenského štábu se již v listopadu 2010 ozývaly pozitivní ohlasy a spoluprací byla hodnocena jako dobrý příklad. Členské státy by měly úžeji spolupracovat, aby si v současné době ekonomických škrťů zajistily své obranné schopnosti. Z dlouhodobého hlediska může SBOP těžit z pragmatické dynamiky pocházející od malých skupin členských států směřující ke zvýšení kapacit. Stálá strukturovaná spolupráce, která byla představena Lisabonskou smlouvou, by měla fungovat na podobném principu. Nicméně stále zde panují neshody ohledně její implementace.²⁸⁶

Ačkoliv ani Francie ani Velká Británie nevidí rozvoj Stálé strukturované spolupráce jako prioritu, spatřují v ní potenciál. Faktem zůstává, že bez zapojení těchto dvou předních hráčů na poli evropské bezpečnosti by byly výsledky této strukturované spolupráce velmi omezené.²⁸⁷

²⁸⁴ Žižka, Jan. (2009) *Evropská obrana s Lisabonem nemusí být k smíchu*. Komentář z deníku E15. 19. 10. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010).

²⁸⁵ O'Donnell, Clara Maria. (2009) *Britain must pool defence capabilities*. CER BULLETIN, Issue 68, October/November 2009.

²⁸⁶ Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts?* Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 14

²⁸⁷ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 44.

Někteří odborníci na danou problematiku si dokonce myslí, že „francouzsko-britská spolupráce v oblasti obrany je nezbytná pro regeneraci evropské strategické kultury.“²⁸⁸ Evropa je základnou bezpečnosti pro oba tyto státy a bude tomu tak i nadále. Británie sice stále vnímá SBOP (po Lisabonu) jako něco nechtěného. Nicméně role NATO jako jediného garanta bezpečnosti v Evropě je rovněž nežádoucí, a to hned z několika důvodů. Jednak by to vyžadovalo návrat plné angažovanosti USA, což vzhledem k současné asijské orientaci Spojených států amerických není možné, dále by to znamenalo selhání SBOP, což by mělo za následek vlnu kritiky v rámci EU. Francie si také uvědomuje, že pokud by Velká Británie i nadále nedostatečně investovala do SBOP, mohla by být špatným příkladem pro ostatní evropské státy. A to zejména ty bez strategické kultury, které by se mohly snažit vymanit se z jakékoliv formy vnějšího zapojení.

Rétorika evropských institucí uvádí, že EU je globálním hráčem, a to navzdory faktu, že obranné rozpočty se snižují a transformace v oblasti obrany je nedostatečná a s malými výsledky. Francouzsko-britská spolupráce by mohla mít především dva dopady na EU. Prvním je jakýsi zlatý standard spolupráce, druhým je atraktivita této skutečnosti pro ostatní státy, které by mohly mít zájem se připojit. Výsledkem by tedy byl počátek ne bilaterálního ale evropského plánování schopností spolupráce. Nicméně tato spolupráce není v rámci zemí EU ani první ani jedinou. Je pravděpodobné, že další spolupráce mezi státy EU bude také ve znamení oportunistu, snahy ušetřit, snahy zachování schopností a většího sdílení existujícího vybavení.²⁸⁹

Rada EU v svých závěrech z prosince 2011 podporuje bilaterální a regionální iniciativy členských zemí, které prostřednictvím sdílení a sdružování vedou k lepším vojenským schopnostem EU. „*Tyto iniciativy přispívají k dosažení dynamiky, která stimuluje další příležitosti ke spolupráci mezi členskými státy.*“²⁹⁰

Ačkoliv došlo ke změně z EBOP na SBOP, přesto EU selhala ve třech důležitých aspektech – cíle posílit schopnosti evropského krizového managementu byly mnohokrát odloženy a kvůli politické nevěli členských států nedosáhly uspokojivých

²⁸⁸ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

²⁸⁹ Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88. s. 37-40.

²⁹⁰ Závěry Rady k SBOP z 1. prosince 2011
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17991.cs11.pdf>>

výsledků, EU se nikdy nepovedlo nastavit fungující vztahy s NATO, SBOP je dlouhodobě podfinancován a potýká se s nedostatkem vybavení i personálu. EU má v rámci SBOP spíše reaktivní než proaktivní roli, koordinace mezi civilními a vojenskými aktivitami příliš nefunguje a její intervence také nemají dlouhotrvající účinky.²⁹¹ Přesto, že jsou Bojové skupiny EU k dispozici a pohotovostním režimu již od roku 2007, nikdy nebyly použity, a to i přesto, že jsou adekvátně vybaveny k boji. Od podzimu 2010 bylo sdílení a sdružování velmi diskutováno v evropsko-unijních kruzích a v rámci Vojenského výboru EU bylo shromážděno na 300 nápadů od členských států jak posílit spolupráci v oblasti obrany. Evropská obranná agentura bude nyní zkoumat jednotlivé možnosti těsnější spolupráce mezi evropskými ozbrojenými silami.²⁹²

Mnohé evropské státy by rády těsněji spolupracovaly v oblasti obrany a tím nejen ušetřily, ale i posílily a podpořily své výkony, nicméně mají obavy. Ty je vedou k uchování schopnosti vlastní obrany bez NATO a rozmístění jednotek bez EU. Od vzájemné spolupráce jsou odrazováni především obavami z toho, že se dostanou do pastí, a to v trojím smyslu. První obava pramení z nutnosti, že budou muset na naléhání partnera zasáhnout, ačkoliv nebudou chtít. Druhá je přesně v opačném sledu, tedy, že jim partner neumožní zasáhnout v místě, kde by zasáhnout chtěli. Poslední obava pramení z „free-ridingu“ chudších a slabších států.²⁹³

Podle předního odborníka na danou problematiku z londýnského think-tanku není francouzsko-britská spolupráce začátkem nové formy spolupráce v Evropě. Podobné iniciativy již byly v rámci Evropy uzavřeny a mnohdy vedly k těsnější integraci (spolupráce Belgie a Holandska, Nordická spolupráce). Význam a důležitost spočívají v něčem jiném. A sice v argumentaci suverenitou a obrannou. Evropské země, které žádnou regionální spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti dosud nezačaly, často argumentovaly právě svou suverenitou a vážným přístupem ke své obraně. V Evropě

²⁹¹ Gomis, Benoit. (2011) Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts? Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01. s. 13

²⁹² O'Donnell, Clara Maria. (2011) *Britain and France should not give up on EU defence co-operation*. Centre for European Reform, policy brief. Dostupné na www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation

²⁹³ Valášek, Tomáš. (2011) *Surviving austerity. The case for a new approach to EU military collaboration*. Centre for European Reform. Dostupné na www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration (staženo 12. 2. 2012)

nejsou dvě země, které si střeží svou suverenitu více než Velká Británie a Francie a současně žádná jiná evropská země nebere svou obranu vážněji. „*Ačkoliv tedy nebyla tato bilaterální první a ani nemá největší rozsah v porovnání s jinými podobnými iniciativami evropských států, její důležitost spočívám právě v tomto argumentu suverenity a obrany, neboť jestliže mohou tyto dvě hrdé země překonat obavy ze ztráty suverenity a reálně spolupracovat, pak mají menší země o důvod méně odolávat spolupráci.*“²⁹⁴

5.2. NATO a nové impulzy

Praktické dopady francouzského návratu do NATO byly z počátku limitované. Vojensky se téměř nic nezměnilo a rétoricky je pro Francii nyní snazší hovořit o evropské autonomii.²⁹⁵ V praktické rovině byla Francie přítomna v NATO po celou dobu, a tedy v tomto směru to neznamená pro žádnou ze zúčastněných stran přílišnou změnu. Francouzský odchod z velící integrované vojenské struktury ji jen poškodil, neboť tak sebe samu připravila o vliv a spolurozhodování o operacích, kterých se posléze účastnila. Takovéto uspořádání bylo tedy spíše výhodné pro NATO.²⁹⁶ Ačkoliv byl navenek tento symbolický krok Francie vnímán pozitivně, dovnitř znamenal názorové rozdělení, které můžou upokojit pouze pozitivní výsledky tohoto kroku.²⁹⁷

Podle seniorních úředníků a diplomatů v rámci NATO má francouzský návrat zásadní vliv nejen v politické rovině, kde dochází k názorovému sblížení a koncepční změně v přístupu, ale i v rovině vojenské jsou dopady masivní. Zejména pak pro Francii samotnou, a to jak po stránce finanční, tak po stránce lidských zdrojů, které je a nutné kvůli novému uspořádání vyčlenit. „*I když následkem nebude žádný zásadní obrat ve francouzské alianční politice, je zde patrný rostoucí alianční konformismus.*“²⁹⁸

²⁹⁴ Rozhovor autorky s Tomášem Valáškem, ředitelem sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012

²⁹⁵ Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.

²⁹⁶ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

²⁹⁷ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu v březnu 2010.

²⁹⁸ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

Dopad bilaterální francouzsko-britské dohody o obraně a bezpečnosti na Alianci je pozitivní a to především v oblasti nových schopností, které budou k dispozici. NATO bude těžit z této spolupráce v podobě lepší koherence a interoperability sil, které povedou k větším schopnostem a efektivitě Aliance. Navíc Francie a Velká Británie se řadí k posledním pěti členům NATO, kteří dodržují závazek odvodu 2% HDP na obranu (dalšími jsou Albánie, Řecko a USA). „*Partnerství tohoto druhu je v době omezených zdrojů rozhodně krokem správným směrem.*“²⁹⁹

V Alianci jsou nyní zkoumány různé návrhy zkvalitnění spolupráce a cílem je představit na summitu NATO v Chicagu v květnu 2012 na tučt konkrétních návrhů.³⁰⁰

Důležitou a novou skutečností je záměr francouzského prezidenta Nikolase Sarkozyho stáhnout francouzské vojáky o rok dříve z Afghánistánu, tedy do roku 2013, a to v reakci na lednová úmrtí čtyř francouzských vojáků. Tento krok je ze strany USA a Velké Británie vnímán velmi negativně a je dáván do souvislosti s francouzskými prezidentskými volbami letos na jaře. Nicméně faktem zůstává, že bezpečnostní situace se v Afghánistánu stále zhoršuje a to především v souvislosti se stoupající mírou korupce. Francie se bude snažit apelovat na ostatní země EU (Spojené státy americké Francii nevyslyšely), aby omezily svou pomoc kábulské vládě dokud ta nezmění svůj postoj ke korupci.³⁰¹

Ačkoliv jsou tedy důkazy o korupci a nefungující strategii v Afghánistánu na straně Francie, v očích Velké Británie a Spojených států amerických je francouzské oznámení o stažení armády nazíráno s podezřením a Francie je opětovně negativně hodnocena jako nespolehlivý partner.

5.3. Dopady na vztahy EU- NATO

Francouzský návrat do integrované vojenské struktury Severoatlantické aliance je vnímán jako nový impulz do vztahů EU a NATO, který by mohl mít za následek

²⁹⁹ E-mailová korespondence autorky s odborníkem na NATO-Europe Policy z Britského ministerstva obrany. (z 23. srpna 2011)

³⁰⁰ O'Donnell, Clara Maria. (2011) *Britain and France should not give up on EU defence co-operation*. Centre for European Reform, policy brief. Dostupné na www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation

³⁰¹ Burke, Edward. (2011) *Why France is leaving Afghanistan*. Centre for European Reform. February 2012. Dostupné na [www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation](http://centreforeuropeanreform.blogspot.com/2012/02/why-france-is-leaving-afghanistan.html) (staženo 11. 2. 2012)

odblokování vzájemné spolupráce. Tento krok má nejen velkou symboliku, ale i po stránce praktické může být zlomovým. Do změny postoje Francie vůči NATO se tak vkládají veliké naděje na posílení vzájemné spolupráce, neboť se věří, že dojde k odblokování snahy uskutečnit ze setkání EU a NATO fórum pro celosvětová bezpečnostní témata.³⁰²

Naděje se upínají právě k oživení formální stránky, tedy strategické roviny. Na té neformální panuje obecná shoda,³⁰³ že v rámci možností probíhá kooperace v praktické rovině relativně dobře. Ačkoliv vzhledem k neexistenci formální koordinace dochází zbytečně k plýtvání financemi a lidskými zdroji, což má za následek horší bezpečnost a také nepříznivý dopad v politické rovině na pověst obou organizací.³⁰⁴

Znovuzačlenění Francie do NATO je „*dobou zlomu*“, podle slov odborníka z Ministerstva obrany ČR z května 2010, se obě organizace snažily najít si k sobě přístup v rámci *Skupiny NATO-EU ke schopnostem (NATO/EU Capability Group)* například organizací tzv. *simple issue meetings*, shrnul, „*že se blýská na lepší časy*“.³⁰⁵

Opatrná očekávání a hodnocení opětovné francouzské reintegrace do velících struktur Aliance bylo možné sledovat mezi bezpečnostními analytiky a experty na vztahy EU a NATO:

„*Praktické výsledky francouzského znovuzapojení do permanentních velitelských struktur NATO nebudou dramatické, ..., ale symbolické a geopolitické důsledky mohou být značné: harmoničtější transatlantická spolupráce v oblasti bezpečnosti a konec poškozující a hloupé rivality mezi těmito dvěma tělesy.*“³⁰⁶

Od dopadu Sarkozyho kroku na obě organizace se očekává vzájemná komplementarita Aliance a Unie. „*Návrat Francie do integrované vojenské části NATO bude garantem pro posílení evropských kapacit ve vojenských operacích, aniž by tyto*

³⁰² Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 20.

³⁰³ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení ČR při EU, Stálém zastoupení UK při EU v Bruselu z března 2010.

³⁰⁴ Rozhovor autorky na Stálém zastoupení ČR při EU v Bruselu z března 2010.

³⁰⁵ Výrok Ing. Ivana Dvořáka, ředitele Sekce obranné politiky a strategie MO a zástupce náměstka ministra obrany pro zahraničí na konferenci SBP CESES v rámci španělského předsednictví Evropské unie s názvem *Lisabonská smlouva a budoucnost evropské bezpečnostní politiky*. 6. května 2010 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

³⁰⁶ Těmi tělesy myšleno NATO a EU. In: Grant, Charles., Valasek, Tomas. (2008) *Sarkozy's bold European defence initiative*. Financial Times, 24 March 2008.

*znamenal oslabování NATO. Právě naopak: zlepšení spolupráce a vzájemného doplňování posílí obě organizace.*³⁰⁷

Vše nasvědčuje tomu, že „Sarkozy bude přemýšlet ekonomičtěji, jednat pragmatičtěji a liberálněji než jeho předchůdci.“³⁰⁸ I když je současný francouzský prezident vnímán jako přítel USA a má zájem na pevných transatlantických vztazích, není z dlouhodobé perspektivy zastáncem transformace NATO v globální organizaci s působností v mnoha oblastech. Naopak preferuje, aby NATO i nadále zůstalo obrannou aliancí zajišťující evropskou bezpečnost. Úlohu SBOP pak spatřuje i v rozšíření vlastních (francouzských) kapacit a do SBOP soustředí své ambice vybudovat kapacity na obranu území EU. Realizace tohoto záměru by způsobila odklon od nynější hlavní orientace SBOP, tedy od krizového managementu.³⁰⁹

Poměrně dobře postoj Francie k NATO a EBOP/SBOP shrnul Lukáš Dyčka³¹⁰:

„Jednoznačným motivem francouzských snah v oblasti ESDP vždy bylo ušetřit finanční prostředky, avšak současně si zachovat svůj vliv v neztenčené míře. K tomuto cíli se ESDP hodí mnohem víc než NATO, jež je zcela nesporně dominováno USA. Naopak návrat do vojenských struktur NATO umožňuje snazší přístup k moderním vojenským technologiím a doktrínám. Společná evropská bezpečnostní a obranná politika tak představuje politický a NATO vojenský nástroj k udržení vlivu Francie ve světě.“

S nástupem nového Generálního tajemníka NATO (GT NATO), bývalého dánského premiéra A. F. Rasmussena³¹¹ se změnil i přístup k setkávání s nejvyššími představiteli EU. Nový GT NATO se již od počátku svého působení ve funkci několikrát sešel s unijní HR/VP baronkou Ashton, aby spolu hovořili o aktuálním dění. Na formální strategické úrovni takové pokusy narazily na odpor členských států, avšak

³⁰⁷ Výrok Haralda Kujata, předsedy Vojenského výboru NATO mezi lety 2002 a 2005. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 32.

³⁰⁸ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 20-21.

³⁰⁹ Ibid, s. 22-23.

³¹⁰ Dyčka, Lukáš. (2009) *Francouzský „návrat do NATO“ posiluje ESDP*. Analýzy Natoaktual, 20. 4. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-/na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-/na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010)

³¹¹ Anders Fogh Rasmussen se ujal funkce GT NATO jako 12. v pořadí po Jaap De Hoop Schefferovi 1. srpna 2009.

po převzetí iniciativy sekretariáty by tento formát schůzek na nejvyšší úrovni mohl pokračovat.³¹²

Francouzsko-britská spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti by mohla mít pozitivní vliv na vztahy obou organizací, pokud bude zaměřena globálně a současně prakticky. V opačném případě bude pokračovat nedokonalé přispívání Velké Británie do SBOP a Francie do NATO, na úkor efektivity, což si ani jedna ze zemí nemůže v oblasti obrany a bezpečnosti dovolit. Francie a Spojené království mají i nadále protichůdné názory na priority obou organizací, ačkoliv spolupráce v rámci evropské bezpečnosti je klíčová. Spolupráce Francie a Velké Británie s ostatními evropskými státy bude mít výrazný vliv nejen na francouzsko-britskou spolupráci v oblasti obrany ale také na vztahy EU-NATO.³¹³ Podle vyjádření experta z Britského ministerstva obrany vyústí francouzsko-britská spolupráce v pozitivní impulz do vztahů EU-NATO.³¹⁴

Vývoj posledních měsíců však naznačuje problematičnost předchozího výroku. Po vypuknutí konfliktu v Libyi se Francie a Velká Británie setkala se silným odporem evropských spojenců podílet se na vojenské operaci, více jak polovina evropských členů NATO neposkytla žádné vojenské vybavení ani podporu. Bylo to rovněž poprvé v historii Aliance, kdy Spojené státy americké odmítly hrát vedoucí roli v hlavních operacích NATO. Této role se ujala Francie a Velká Británie. Výsledkem byla zejména britská frustrace s evropskými spojenci. Tato frustrace měla za následek zesílení názorů ve Spojeném království, že většina evropských států se nikdy nestane spolehlivými vojenskými partnery, a že tedy SBOP je ztrátou času. Velká Británie navíc ztratila veškerý zájem o implementaci Stále strukturované spolupráce a vážně uvažuje o vystoupení z Evropské obranné agentury během roku 2012. Francie také očekávala, že SBOP bude v důsledku jejich opětovného plného začlenění do NATO posílena, k čemuž nedošlo.³¹⁵

³¹² Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO a v IS NATO v Bruselu z března 2010.

³¹³ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

³¹⁴ E-mailová korespondence autorky s odborníkem na NATO-Europe Policy z Britského ministerstva obrany. (z 23. srpna 2011)

³¹⁵ O'Donnell, Clara Maria. (2011) *Britain and France should not give up on EU defence co-operation.* Centre for European Reform, policy brief. Dostupné na [www:](http://www.cerref.org)

Konflikt v Libyi měl však na partnerství obou států pozitivní vliv. Dosáhly úspěchu, ukázalo se, že mají podobné hodnoty a zájmy, politické vedení je také v souladu, stejně jako vojenská přesnost i efektivita. Konflikt poukázal na tři trendy, pro které je klíčová užší britsko-francouzská spolupráce. Zaprvé neochota USA se vojensky angažovat v evropském sousedství, zadruhé malá podpora evropských spojenců na kterou se nedá do budoucna spoléhat a zatřetí pokračující ekonomická krize a s ní spojené škrty vedou k další optimalizaci a prioritizaci zdrojů.³¹⁶

Konflikt ukázal omezenost schopností obou států ale zároveň i potřebu užší spolupráce v oblasti budování kapacit.³¹⁷

Podle slov odborníka z Ministerstva obrany České republiky mají oba nové impulzy pozitivní vliv na vztahy obou organizací, avšak toto kladné působení může také ztroskotat na politických či legislativních neshodách.³¹⁸

Je poměrně zajímavé, že členské státy stály i v pozadí zbrzdění spolupráce EU a NATO na praktické úrovni, tedy na úrovni velitelství. Stalo se tak z toho důvodu, že NATO původně očekávalo, že EU bude hrát významnou roli v nevojenské oblasti, avšak SBOP se začala vyvíjet „příliš rychle“. S tím nebyly některé státy (atlantistické) spokojeny, a proto se zasadily o zpomalení tohoto vývoje. A především proto není možné svalovat veškerou vinu na některé státy (především Turecko)³¹⁹ z blokování užší spolupráce obou organizací.³²⁰ Ačkoliv jak ukáží následující řádky, tato překážka je zcela zásadní.

<<http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation>>

³¹⁶ Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence Cooperation after Libya*. Chatham House, International Security Programme. November 2011. Dostupné na [www](http://www.chathamhouse.org/media/comment/view/179253)

<<http://www.chathamhouse.org/media/comment/view/179253>> (staženo 11. 2. 2012)

³¹⁷ Florian Chevoppe. „*Towards a new golden age of Franco-British cooperation ?*” *Nouvelle Europe* [en ligne], Tuesday 18 October 2011. Dostupné na [www](http://www.nouvelle-europe.eu/node/1265) <<http://www.nouvelle-europe.eu/node/1265>>, displayed on 11 February 2012. (staženo 11. 2. 2012)

³¹⁸ Rozhovor autorky s Janem Havránkem, zástupcem ředitele Sekce obranné politiky a strategie na Ministerstvu obrany České republiky, srpen 2011.

³¹⁹ Poznámka autorky.

³²⁰ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

5.3.1. Vliv na problém participace – posun v turecko-kyperském sporu?

Pokud bychom stručně zhodnotili roli obou hlavních aktérů v oblasti evropské bezpečnosti k turecko-kyperskému problému, zjistíme, že jejich pozice je značně odlišná. Zatímco Velká Británie má na ostrově stále dvě suverénní vojenské základny, což lze označit jako pozůstatek její koloniální minulosti, Francie zde prakticky žádné zájmy nemá.³²¹ Není však nezajímavé, že „*Francie a Turecko v minulosti pracovaly ve zvrácené harmonii*“³²², která spočívala v blokování užších vztahů EU a NATO.

Pozice Velké Británie je oproti té francouzské mnohem konkrétnější. Od roku 1974 zavedla post Vysokého komisaře pro Kypr³²³ a především v rámci OSN se snažila podporovat „*bikomunální a bizonální federativní uspořádání*“ ostrova.³²⁴ Spojené království vnímá rok 2004, kdy došlo k rozšíření EU o tento rozdělený ostrov, a tedy přenesení nevyřešeného sporu na evropskou úroveň, jako kolektivní pochybení a zejména proto se snaží podporovat Turecko.³²⁵ Ačkoliv faktem zůstává, že vzhledem ke svému jedinečnému postavení mohla Velká Británie v řešení turecko-kyperského sporu hrát větší roli.³²⁶

Co se tedy týče postoje obou států k Turecku, i ten je diametrálně odlišný. Velká Británie je zastáncem tureckého členství v EU, oproti tomu Francie chce k této otázce za každou cenu uskutečnit národní referendum, což je vzhledem k celofrancouzským negativním náladám ve společnosti krok spíše populistický.

Role Francie a Velké Británie v tomto sporu není srovnatelná, neboť Spojené království má ke Kypru více závazků a pout, i přesto však zůstává role Velké Británie omezená. Všichni autorkou oslovení diplomaté a experti se shodují na závažnosti problému a nutnosti jeho vyřešení především kvůli stoupající potřebě užší kooperace

³²¹ Ibid.

³²² Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s. 5.

³²³ Nyní Peter Millett, kterého vystřídá britský diplomat Matthew Kidd. In: Peter Millet ends posting, *The Famagusta Gazette Cyprus*, April 27, 2010. Dostupné na [www <http://www.famagusta-gazette.com/default.asp?sourceid=&smenu=69&twindow=Default&mad=No&sdetail=10362&wpage=&skeyword=&sidate=&ccat=&ccatm=&restate=&restatus=&reoption=&retype=&repmin=&repmax=&reb ed=&rebath=&subname=&pform=&sc=2350&hn=famagusta-gazette&he=.com>](http://www.famagusta-gazette.com/default.asp?sourceid=&smenu=69&twindow=Default&mad=No&sdetail=10362&wpage=&skeyword=&sidate=&ccat=&ccatm=&restate=&restatus=&reoption=&retype=&repmin=&repmax=&reb ed=&rebath=&subname=&pform=&sc=2350&hn=famagusta-gazette&he=.com) (staženo 16. 5. 2010)

³²⁴ Kratochvílová, Eva. (2010) *Kypr (Budoucnost rozděleného ostrova)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 107 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD. s. 67.

³²⁵ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.

³²⁶ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

EU a NATO, neboť současný stav nikomu neprospívá.³²⁷ Francie se dříve „schovávala“ za Řecko a tato pozice jí vyhovovala. Nicméně po zjištění, že tento stav nemá příznivý vliv ani na rozvoj SBOP, přehodnotila oficiálně postoj k NATO³²⁸ a Turecko tak přišlo ve svém „blokování“ o významnou unijní protiváhu.

Pozice Turecka se však také výrazně proměnila. Je to způsobeno více vzájemně propojenými faktory. Negativní přístup mnoha členských států EU k možnosti tureckého vstupu do Unie má za následek pozvolný odvrát Turecka od EU. S jeho stoupajícím sebevědomím a uvědoměním si své geostrategické pozice mění Turecko směřování své zahraniční politiky. Ta by se dala charakterizovat jako *multivektorová*, tedy zaměřena na více stran.³²⁹ S událostmi arabského jara je aktivita Turecka v regionu ještě výraznější.

K Turecku, jakožto ke kandidátské zemi na vstup do EU, by se mělo přistupovat jinak než ke třetím zemím, které tento status nemají. Těsnějšími vztahy s touto zemí může Evropská unie mnoho získat, a to zejména v oblasti SBOP. Dokonce se objevují i doporučení, že vztah Unie a Turecka v rámci SBOP by se neměl odvíjet od úspěchů a neúspěchů v rámci jeho přístupových jednání.³³⁰

Ačkoliv je turecko-kyperský spor vnímán jako zásadní překážka ve vztazích EU a NATO, není jeho řešení mezi předními prioritami administrativy prezidenta Baracka Obamy.³³¹

V této souvislosti není nezajímavé, že Turecko nechová přílišné sympatie k současnému prezidentovi USA. Jakési vstřícné kroky Turecka vůči Kypru na nátlak USA se momentálně nedají očekávat. Určitou malou nadějí se zdála v roce 2010 být neutěšená finanční situace Řecka, neboť součástí dohody o pomoci mohl být i vstřícný postoj k řešení turecko-kyperského sporu. Takto se vyjádřil vysoký český diplomat v březnu 2010 a pokračoval proti úvahou, že obrovské řecké problémy by právě

³²⁷ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO, Stálé delegaci FR při NATO, v IS NATO, v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT, se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

³²⁸ Rozhovor autorky v IS NATO v Bruselu z března 2010.

³²⁹ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO a v IS NATO v Bruselu v březnu 2010.

³³⁰ Toto doporučení je však podle autorky realizačně neudržitelné. Benavente, Enrique Mora. (2010) Recommendations. s. 238. In: *The European security and defence policy (ESDP) after the entry into force of the Lisbon treaty*. Ministerio de Defensa. Directorate General for Institutional Defence Relations, Spanish Institute for Strategic Studies. Working Group no 5/09. April 2010.

³³¹ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

pro svůj rozsah a z nich plynoucí zranitelnost a poškození pověsti Řecka na mezinárodní i domácí scéně mohly vést spíše k opačnému efektu. Tedy k jakési kompenzaci a potřebě silné vyhraněné pozice vůči Kypru.³³² Jakmile rozsah problémů Řecka vyplynul na povrch, naděje tohoto typu vzaly za své. Následkem bylo odstartování hluboké krize eurozóny, kdy není jasný ani budoucí osud samotné EU.

Faktem zůstává, že Řecko se Turecka bojí, neboť „*počet obyvatel Istanbulu je větší než v celém Řecku.*“³³³ A proto se bude Řecko stavět vždy proti dobrým vztahům Turecka s EU.

Opětovným vstupem Francie do vojenské integrované struktury NATO sice došlo k částečnému odblokování ze strany Unie, tedy alespoň formálně, nicméně iniciativy se musí chopit hlavní aktéři sporu, tedy Řecko, Kypr a Turecko, aby mohlo dojít ke skutečnému posunu. Momentální zájem je však malý. K řešení celé věci nepřispívá ani turecký argument, že k praktické spolupráci mezi oběma organizacemi „v poli“ stejně dochází.³³⁴

Francouzsko-britská spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti neměla vliv na turecko-kyperský spor. Nicméně Velká Británie a Francie by se měly pokusit dát Turecku, Kypru a Řecku více najevo, že již nebudou tolerovat modernizaci v evropské obraně za podmínek, kdy jsou vtahy EU-NATO rukojmím turecko-kyperského sporu.³³⁵

Shrneme-li tento zásadní problém ve vztazích EU a NATO, nevypadá bohužel jeho odstranění jako brzký počín. Ačkoliv se všechny více či méně zainteresované strany se sice shodují, že je nezbytné tuto překážku odstranit, aby mohlo dojít k užší spolupráci Unie a Aliance. Turecko a Kypr stále pokračují ve vzájemně se blokujících pozicích, kdy Turecko se neúčastní SBOP, a přesto ji ve vztahu k NATO vetuje, podobně jako Kypr není členem NATO, ale prostřednictvím EU jejich vztah zvenčí

³³² Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

³³³ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

³³⁴ Rozhovor autorky na Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³³⁵ Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na [www <http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>](http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html) (staženo 15. 8. 2011)

také vetuje.³³⁶ V této souvislosti se objevila myšlenka ustavení hlubší spolupráce mimo rámec Berlín Plus.³³⁷

„Velká Británie, Francie ani USA nemají dost vlivu, aby mohly na sporné strany tlačit. Turecko i Kypr raději obětují svou reputaci, v otázce vzájemného sporu, který vnímají jako existenční, jsou neústupní.“³³⁸

5.3.2. Vliv na praktický problém – otázka stálého operačního velitelství v rámci EU – změna?

Má-li se Evropská unie stát opravdu globálním hráčem, pak (podle Wenera Fasslabenda)³³⁹ nezbytně potřebuje zbudování stálého operačního velitelství. Ve své argumentaci se odvolává zejména na zkušenosti z misí EU, jejichž rozsah je velký, avšak zásadním problémem je nesourodost schopností členských států. Tím, že EU nemá své stálé operační velitelství, omezuje efektivitu a kredibilitu unijních operací.³⁴⁰

Podle vyjádření unijní HR/VP Ashton v Evropském parlamentu (EP) z března 2010 *„se zvažuje vybudování stálého operačního centra EU, které by řídilo komplexní unijní mise, typově takové, jaké EU vede v Somálsku a v Demokratické republice Kongo.“³⁴¹*

Řeč Ashton spustila vlnu kritiky zejména ze strany britských konzervativců, kteří HR/VP Ashton obvinili z toho, že se z ní stala již po třech měsících horlivá Evropanka a že podlehla nátlaku Francie. Dále upozorňovali na to, že ještě před dvěma měsíci (v lednu 2010) byla proti tomuto záměru. Na kritiku reagovali unijní

³³⁶ Oba jsou „outside veto players“ In: Dursun-Ozkanca, Oya., Mazzucelli, Colette. Veto Players Inside Out: The Future of EU-NATO Security Relations as Explained in a Comparative Foreign Policy Analyses of French and Turkish Grand Strategies. Paper prepared for delivery at the 5th Annual Research Conference of the EU Centre of Excellence (EUCE), 10-12 April 2011, Dalhousie University, Halifax, NS. Dostupné na [www <http://euce.dal.ca/Files/Colette_Mazzucelli_and_Oya_Dursun_Ozkanca_paper_for_5th_EUCE.pdf>](http://euce.dal.ca/Files/Colette_Mazzucelli_and_Oya_Dursun_Ozkanca_paper_for_5th_EUCE.pdf) (staženo 11. 2. 2012)

³³⁷ Ibid.

³³⁸ Výrok Tomáše Valáška, ředitel sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012

³³⁹ Prezident Politické akademie rakouské lidové strany OVP. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s.194-195.

³⁴⁰ Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s.194-195.

³⁴¹ EU's Ashton sets out diplomatic vision, BBC news, 10 March 2010. Dostupné na [www <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm) (Staženo 1. 5. 2010).

představitelé vyjádřením, že HR/VP Ashton ze své pozice a funkce nemá obhajovat britské vize.³⁴²

Nicméně faktem zůstává, že pět dní před jejím projevem v EP se unijní HR/VP opravdu sešla s tehdejšími francouzskými ministry obrany Hervé Morinem a „diskutovali o zájmu mít stálé kapacity pro plánování a řízení unijních operací v Bruselu. Tato kapacita, po které touží většina členských států, by zlepšila reakční schopnosti Unie ve spouštění operací a také by byla cestou jak ušetřit.“³⁴³

Francie byla tradičně pro vybudování Stálého operačního centra EU, zatímco Velká Británie byla vždy proti. Hlavním argumentem a starostí Britů bylo zdvojování struktur a zbytečné duplikace či podemílání NATO.

Britská pozice byla i po návratu Francie do vojenských velitelských struktur stále striktně proti budování Evropského stálého operačního centra, neboť to by mělo za následek odloučení EU od NATO.³⁴⁴

Podle britského experta na danou problematiku je problém se stálým operačním centrem především praktický, a sice nedostatek jednotek a zdrojů. Velká Británie je nyní již tak přepjatá, že není možné personálně naplnit další operační centrum. Zatímco Ministerstvo zahraničních věcí Spojeného království bere v úvahu i otázky politické, Ministerstvo obrany trvá striktně na tom, že vybudování Evropského operačního centra za současných podmínek je plýtváním penězi a především lidskými zdroji, které obzvláště nyní nejsou nazbyt.³⁴⁵

V rámci Unie rostl nátlak jednotlivých členských států na vznik stálého operačního centra EU a zároveň s tím také sílil názor, že vzhledem ke klíčovosti

³⁴² Baroness Ashton drops opposition to Euro-army headquarters. Bruno Waterfiled in Brussels, 10 March 2010, Telegraph. Dostupné na [www <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html>](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html) (Staženo 1. 5. 2010).

³⁴³ France, EU Discuss Permanent HQ for EU Missions. Pierre Tran, 5 March 2010. Federal Times - DefenceNews. Dostupné na [www <http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924>](http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924) (Staženo 1. 5. 2010).

³⁴⁴ Rozhovory autorky Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁴⁵ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

zajištění britské participace na tomto projektu by měla být Spojenému království dána šance definovat podmínky projektu a své účasti.³⁴⁶

Francouzská pozice byla v této otázce neměnná, tedy pro vznik stálého evropského velitelství. Francie pevně doufala, že změna na mezinárodní scéně bude mít vliv na britskou neoblomnost v této otázce.³⁴⁷

„Neexistence stálého operačního řetězce pro plánování a velení srovnatelného s SHAPE Organizace Severoatlantické smlouvy je základním nedostatkem.“³⁴⁸

Polské předsednictví EU (červenec – prosinec 2011) si v rámci SBOP zvolilo těchto pět prioritních oblastí: 1) sdružování a sdílení schopností, 2) Evropské bojové skupiny, 3) vylepšení plánovacích struktur EU, 4) zapojení zemí Východního partnerství do iniciativ v rámci SBOP a v neposlední řadě 5) posílení dialogu mezi EU a NATO. Přes diplomatické úsilí Polska před zahájením předsednictví bylo vysoce nepravděpodobné, že by se v otázce plánovacích struktur EU, která směřovala k vytvoření Stálého operačního velitelství, dosáhlo výrazného úspěchu.³⁴⁹

V červenci 2011 byl Vysokou unijní představitelkou Ashton představen plán na vytvoření evropského stálého operačního centra, který podpořily Francie a Německo. Britský ministr zahraničí William Hague z vládní konzervativní a euroskeptické strany radikálně nesouhlasil s představou tohoto návrhu, který by měl za následek evropské velení a kontrolu nad britskými jednotkami v evropsko-unijních vojenských operacích. Dodal, že *„Spojené království nesouhlasí se stálým operačním velitelstvím, ani nyní ani v budoucnu. To je nediskutovatelné.“³⁵⁰*

Britská neoblomnost a jisté veto měly být díky mechanismům těsnější spolupráce v rámci SBOP po Lisabonu obejity. V září podpořily tajným dopisem

³⁴⁶ Rozhovor autorky v IS NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁴⁷ Změnou je myšlen nejen francouzský návrat do NATO, ale i poukaz na ne již tak pevné vazby UK na USA. Rozhovor autorky na Stálé delegaci FR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁴⁸ Tato slova zazněla k tématu role Francie v evropské bezpečnosti a obraně, jejich autorem byl Guy Teissier – prezident Výboru obranných a vojenských sil ve francouzském Národním shromáždění. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 29.

³⁴⁹ Staszkiwicz, Maria. (2012) *Polsko si v bezpečnostní oblasti v rámci předsednictví vedlo sebevědomě*. Natoaktual.cz, analýzy a komentáře. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/polsko-si-v-bezpecnostni-oblasti-v-ramci-predsednictvi-vedlo-sebevedome-141-na_analyzy.aspx?c=A120130_084203_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/polsko-si-v-bezpecnostni-oblasti-v-ramci-predsednictvi-vedlo-sebevedome-141-na_analyzy.aspx?c=A120130_084203_na_analyzy_m02) (staženo 2. 2. 2012)

³⁵⁰ „red line“ Waterfield, Bruno. (2011) „Britain blocks EU plans for 'operational military headquarters'“ Reuters. Dostupné na [www <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8645749/Britain-blocks-EU-plans-for-operational-military-headquarters.html>](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8645749/Britain-blocks-EU-plans-for-operational-military-headquarters.html) (staženo 25. 1. 2012)

Francie, Německo, Itálie, Španělsko a Polsko Vysokou představitelku Ashton v jejím úsilí stálé velitelství vybudovat. Reakce Velké Británie ve svém dopise zaslaném Ashton byla velmi negativní. Kritizovala zejména skutečnost, že koncept strukturované spolupráce měl především povzbudit státy ke společnému budování evropských kapacit. Spojené království podporuje zvýšení investic do vojenských schopností, zlepšení plánování a vedení operací a v neposlední řadě také zlepšení spolupráce EU-NATO, avšak evropské operační velitelství tyto nedostatky nevyřeší. „*Plytvat energií a zdroji na primárně symbolické projekty je velice nákladný způsob jak odejmout investice do obranných a civilních schopností, kde jsou opravdu zapotřebí. Tento krok nezajistí vyšší politickou vůli jednat.*“³⁵¹

Ze závěrů Rady Evropské Unie k SBOP³⁵² z 1. prosince 2011 vyplývá lehký posun v této otázce. Všech 27 členů EU souhlasilo s připraveností Rady „*v případě, že povaha operace nebude vyžadovat národní velitelství, aktivovat ad hoc operační středisko v souladu s mandátem konkrétní operace SBOP.*“ V souladu s těmito závěry došlo k aktivaci střediska pro operaci v Africkém rohu.

Je skutečností, že absence stálého operačního velitelství v minulosti zdržela spuštění některých vojenských operací, nicméně hlavním důvodem omezených evropských schopností vést vojenské operace je nedostatek adekvátních vojenských kapacit a politické vůle.³⁵³

Neshody mezi Francií a Velkou Británií ohledně stálého operačního velitelství EU velmi poškodily vzájemné vztahy obou států. Není dosud jasné, do jaké míry ovlivní vzájemnou spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti. Utrpěla především vzájemná důvěra. Jejich vzájemná bilaterální smlouva nezmizí, nicméně je zde reálné nebezpečí stagnace z důvodu malé pozornosti politického vedení.³⁵⁴

³⁵¹ Waterfield, Bruno. (2011) „'Big five' tell Baroness Ashton to bypass Britain over EU military HQ.“ The Telegraph. Dostupné na [www](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8747399/Big-five-tell-Baroness-Ashton-to-bypass-Britain-over-EU-military-HQ.html)
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8747399/Big-five-tell-Baroness-Ashton-to-bypass-Britain-over-EU-military-HQ.html>> (staženo 25. 1. 2012)

³⁵² Závěry Rady EU k SBOP 17991/11. Dostupné na [www](http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17991.cs11.pdf)
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17991.cs11.pdf>> (staženo 11. 2. 2012)

³⁵³ O'Donnell, Clara Maria. (2011) *Britain and France should not give up on EU defence co-operation*. Centre for European Reform, policy brief. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation):
<<http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation>>

³⁵⁴ Rozhovor autorky s Tomášem Valáškem, ředitelem sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012

Faktem tedy zůstává, že „*efektivita spolupráce na poli evropské bezpečnosti závisí na trvalé a úspěšné výměně mezi politickou vůlí a strukturálními schopnostmi.*“³⁵⁵

³⁵⁵ „Effective European security cooperation depends on the constant and successful interplay between political will and structural capabilities.“ In: Penksa, Susan E., Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003. s. 261.

6. Závěr

Vztahy Evropské unie a Severoatlantické aliance jsou hojně analyzovány nejen odbornou veřejností, ale zejména jsou v popředí zájmu úředníků a diplomatů, kteří ve strukturách obou institucí působí. Obě organizace se shodují na nutnosti a příhodnosti těsnější vzájemné spolupráce, která je velice žádanou. Nicméně překážkou bývají protichůdné představy jednotlivých členů obou organizací, a to i v případě oněch 21 států, které tvoří členskou základnu EU i NATO. Některé státy také zaujímají rozdílné postoje ke stejným tématům, a to vzhledem k tomu, na půdě jaké organizace jsou tyto vznášeny. Tyto různé přístupy také komplikují vztahy Unie a Aliance.³⁵⁶

Hlavní tezí rigorózní práce bylo, že opětovná reintegrace Francie do vojenské struktury NATO a podpis smlouvy o obraně a bezpečnosti mezi Francií a Velkou Británií bude mít za následek nové impulzy do vztahů těchto dvou organizací, které by mohly vyústit v těsnější spolupráci Unie a Aliance. Hypotéza byla zkoumána na základě empirické analýzy změn kontextu vztahu EU a NATO po Sarkozyho iniciativě v podobě francouzské reintegrace do NATO a v podobě britsko-francouzské spolupráce v obraně a bezpečnosti. Na nové impulzy bylo zčásti nahlíženo z pozice dvou klíčových aktérů evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. Analyzováno bylo, jaký mají tyto dva nové impulzy vliv na Evropskou unii, na Severoatlantickou alianci a dále na jejich vzájemné vztahy. Vztahy EU a NATO byly rovněž rozebírány v kontextu nových impulzů a jejich vlivu na dvě hlavní překážky ve vzájemné spolupráci obou organizací. Těmito překážkami jsou turecko-kyperský spor a otázka stálého operačního velitelství EU.

Na začátku práce byly zmapovány hlavní milníky vztahů Unie a Aliance, dále vznik Evropské bezpečnostní a obranné politiky, které posloužily jako nezbytný úvod do problematiky. Analýza hlavních bodů vývoje vztahů obou organizací poukázala na problémy užší spolupráce, z nichž některé přerostly v zásadní omezující faktory rozvoje vztahů obou organizací. Docházelo k odlišné interpretaci zásadních dokumentů obou organizací, což mělo za následek jakési zmrazení jejich strategického partnerství. Zásadní úlohu v tomto sehráli neunijní evropští členové Aliance, zejména Turecko.

³⁵⁶ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

Tento alianční stát má dosud nevyřešené spory s unijním členem Kyperskou republikou a obavy z dalšího vývoje v turecko-kyperské otázce se „bránil“ doslovnou interpretací strategického partnerství EU a NATO. V roce 2004 byla jižní část Kypru přijata do Unie, aniž by předtím došlo k vyřešení jeho sporu s Tureckem. Důsledkem toho došlo k paralyzování oficiálních kontaktů Unie a Aliance, neboť Kypr nespĺňuje podmínky NATO pro účast na strategickém dialogu. Turecko-kyperský spor, který byl zpočátku bilaterální záležitostí, se tak přenesl na půdu Unie a Aliance, neboť se stal základní překážkou v rozvoji jejich vzájemných vztahů.

Některé členské státy EU byly s tímto sporem vcelku spokojeny, vyhovovalo jim, že blokuje těsnější spolupráci obou organizací, o kterou také neměly zájem. Hlavním představitelem této pozice byla donedávna Francie, a to přes fakt jejího členství v obou organizacích. Pro Francii byl vždy na prvním místě rozvoj evropské bezpečnosti, ve které by země hrála zásadní roli, a to na úkor Organizace Severoatlantické smlouvy. NATO bylo Francií vnímáno jako prodloužená ruka Spojených států amerických a donedávna vyvažovala ze strany EU obstrukce aliančního Turecka. Válka v Iráku a její odlišné vnímání různými členy Unie a Aliance způsobila zásadní transatlantický rozpor. Francie také zatoužila po větší autonomii. Výsledkem tohoto vývoje byla francouzská snaha prosadit vznik stálého unijního operačního velitelství na způsob aliančního SHAPEu. Hlavním odpůrcem tohoto návrhu byla Velká Británie, která argumentovala obavami nad zbytečným zdvojováním struktur. Stálé operační centrum a jeho potenciální vznik v rámci Unie je tak druhou stálou neshodou v rámci evropské bezpečnosti, proto zde bylo také analyzováno.

Evropská bezpečnost a vztahy v jejím rámci směřují k předním aktérům, tedy k Francii a Velké Británii. Vzájemná spolupráce těchto dvou klíčových států je pro budoucí vývoj Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, které daly oba státy základ na summitu v St. Malo, zcela zásadní. Spojené království je tradičně proalianční a zdůrazňuje transatlantickou vazbu, oproti tomu Francie je prounijní a klade důraz na větší autonomii v rámci evropské bezpečnosti.

Francouzská vláda v čele s prezidentem Nicolasem Sarkozym a jeho kladnějším přístupem k Organizaci Severoatlantické smlouvy vyvolala naděje na sblížení obou organizací. Paralelně se uskutečnily dvě události na evropské bezpečnostní scéně, které mohly tvořit nové impulzy do vztahů Unie a Aliance. Prvním impulzem byl návrat Francie do velících struktur Aliance. V této souvislosti byly analyzovány důvody, které

k tomu vedly, ale i vnitřní a vnější očekávání, které tento krok vyvolal. Druhým impulzem bylo uzavření francouzsko-britské spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti. Změna postoje Francie vůči NATO, kdy rozvoj Aliance již nebyl vnímán jako na úkor rozvoje Unie, vyústila v celkově přívětivější atmosféru na půdě Aliance. Sarkozyho iniciativa v sobě zobrazuje nové francouzské přesvědčení o komplementaritě NATO a EU a očekával se od ní zásadní průlom ve vztazích EU a NATO. Francie obhajovala na domácí scéně tento svůj nový postoj k Alianci nutným předpokladem k posílení SBOP. Bilaterální spolupráce Velké Británie a Francie v oblasti obrany a bezpečnosti je svým rozsahem bezprecedentní a vedlo k ní více motivů. Mezi těmi hlavními byly motiv ekonomický související s výraznými škrty v obranných rozpočtech, dále strategický související se snahou obou zemí uchovat si postavení vojenské mocnosti. Politické motivy byly také analyzovány. Dále bylo analyzováno působení těchto dvou impulzů na Evropskou unii, Severoatlantickou alianci a na vztahy EU-NATO, a to i ve světle dvou hlavních překážek ve spolupráci těchto dvou organizací.

Na základě analýzy získaných informací je možné shrnout, že znovuzачlenění Francie do integrované struktury NATO byla opravdu pozitivním impulzem do vztahů obou organizací. Výrazným posunem je pohled Francie na vztahy Unie a Aliance již není vnímán jako hra s nulovým součtem. Spolupráce EU a NATO je naopak vnímána pozitivně především v otázce sdílení kapacit.³⁵⁷ Francie věří, že Severoatlantická aliance a Evropská unie se doplňují, jejich akce jsou vzájemně posilující v produkci kapacit a zvládání krizí po celém světě.³⁵⁸ Francouzský návrat je zejména symbolického významu, neboť vnáší novou pozitivní atmosféru do vzájemného vztahu obou organizací.

Francouzsko-britská bilaterální smlouva má v první řadě z praktického hlediska za cíl vzájemnou kompatibilitu ozbrojených sil obou států, dále maximalizaci schopností a v neposlední řadě znamená výrazné ušetření prostředků.³⁵⁹ Síly obou států mají sice být kompatibilní, ale oddělené.³⁶⁰ Na poli evropské obrany je význam jejich

³⁵⁷ Rozhovor autorky na Stálé delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁵⁸ Prohlásil to Hervé Morin, francouzský ministr obrany. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 24-25.

³⁵⁹ E-mailová korespondence autorky s odborníkem na NATO-Europe Policy z Britského ministerstva obrany. (z 23. srpna 2011)

³⁶⁰ Rozhovor autorky s Tomášem Valáškem, ředitelem sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012

spolupráce především v dobrém příkladu ostatním státům, které dosud váhají nebo nejsou zapojeny do společných bezpečnostních a obranných projektů.

Z vyjádření britského liberálního demokrata Nicka Harveyho vyplývá optimismus: „*Nové partnerství s Francií je win-win, win-win. Výhrou pro daňové poplatníky Velké Británie a Francie. Výhrou pro vojenské schopnosti obou těchto zemí. Výhrou pro schopnosti dostupné v rámci NATO. A výhrou pro schopnosti dostupné v rámci EU.*“³⁶¹

Škrty v obranných rozpočtech sice na jednu stranu vybízejí ke sdílení a sdružování, na druhou stranu je zde fakt ekonomické krize, která tradičně probouzí větší protekcionismus evropských zemí a podezřívavost vůči EU. Základních předpokladů pro úspěšnou spolupráci je podle předního experta z londýnského think-tanku Centre for European Reform, Tomáše Valáška sedm³⁶²:

- 1) Podobnost strategických kultur: tato podmínka je v případě spolupráce Francie a Velké Británie splněna, neboť obě země mají podobná pravidla pro expediční síly včetně podobné míry podstupování rizika (risk-taking). Konkrétně tedy mají stejný model („pooled yet separable“)
- 2) Důvěra a solidarita: tato zásadní podmínka může být podpořena podrobnými jednáními, která vyústí v podpis podrobné smlouvy.
- 3) Podobná kvalita a velikost sil: Síly jednotlivých partnerských zemí by měly být podobné. Francie je také jediná evropská země, jejíž ozbrojené síly Velká Británie uznává za sobě rovné.
- 4) Role a vliv obranných společností: je třeba, aby v takovém partnerství byla zajištěna stejná míra účasti pro obranné průmysly zúčastněných partnerů. Pokud by francouzské společnosti profitovaly více než britské, část britských vojenských představitelů může zvážit podporu spolupráci s Francií.
- 5) Jasnost záměrů: shoda na rozsahu, formě a hloubce společných projektů.

³⁶¹ Chick, Claire. (2011) 2011 FBC Annual Defence Conference Report. Franco-British Council, French Embassy, London, 31 March 2011. s. 7

³⁶² Valášek, Tomáš. (2011) *Surviving austerity. The case for a new approach to EU military collaboration.* Centre for European Reform. Dostupné na [www <http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration>](http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration) (staženo 12. 2. 2012)

- 6) Vážnost záměru: pokud vlády berou obranu vážně, což se projevuje v jejich reálném chování v oblasti obrany, budou více inklinovat ke spolupráci.
- 7) Nízká míra korupce: pro státy s vyšší mírou korupce bude těžší nalézt partnery, kteří budou ochotni s nimi spolupracovat.

Vliv dvou nových impulzů na odstranění konkrétních překážek ve spolupráci EU a NATO je prozatím bohužel spíše nulový nebo velmi malý. V otázce vzniku stálého operačního centra bylo v roce 2010 možné pozorovat pozvolný posun, nicméně vývoj v roce následujícím nabral přesný opak. Velká Británie se vyjádřila zásadně negativně k otázce vzniku stálého operačního centra a britský ministr zahraničních věcí označil toto téma za uzavřené. Francie se se svými evropskými spojenci pokusila obejít Velkou Británii a docílit tak vzniku velitelství bez britské přítomnosti. Spojené království se tímto francouzským krokem cítilo poškozeno a vzájemné vztahy obou států tím byly silně negativně poznamenány.

Turecko-kyperský problém zůstává stále na mrtvém bodě. Zainteresované strany nemají zájem na vyřešení tohoto problému, neboť ústupky druhé straně vnímají jako vlastní prohru. Mezinárodní společenství v čele s Evropskou unií a Spojenými státy americkými nemá dostatečně silné prostředky, kterými by obě strany sporu přiměly k řešení tohoto problému, který zásadně paralyzuje strategickou spolupráci.

V Evropské unii i Severoatlantické alianci probíhá transformace, Aliance implementuje svůj nový strategický koncept, Unie zavádí a upřesňuje novinky zavedené Lisabonskou smlouvou, zejména koncept Stálé strukturované spolupráce.

Vládne obecná shoda v nutnosti vzájemného doplňování a neduplikování obou organizací, jejich činnosti by měly být koordinovány od samého počátku, tedy již od přípravné fáze plánování.³⁶³

Hypotéza byla potvrzena jen částečně a velmi omezeně. Znovuzačlenění Francie do velících struktur Aliance mělo pozitivní vliv na atmosféru uvnitř Aliance. Stejně jako zpočátku skepticky nahlížená francouzsko-britská bilaterální spolupráce

³⁶³ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO, Stálé delegaci FR při NATO, v IS NATO, v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT, se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

znamenal nový impulz do evropské bezpečnosti. Nicméně přímý dopad na vztahy EU a NATO, který by vedl ke zkvalitnění strategického partnerství, a tedy odstranění hlavních překážek ve spolupráci obou organizací tyto impulzy zatím neznamenal.

Evropská unie a Severoatlantická aliance by měly pomoci zemím v jejich úsilí sdílet a sdružovat kapacity. Role těchto mezinárodních institucí sice zůstane kvůli snahám vlád bránit svou suverenitu ve vojenské oblasti omezená, nicméně přesto mohou pomoci ve čtyřech důležitých aspektech. Prvním je změna smýšlení. Obě organizace by se měly zasadit o propagování dobrých příkladů sdílení a sdružování kapacit členských států. Druhým pak vytváření pobídek. Členské státy by měly být správně motivovány k reformám a stávající Bojové skupiny EU a alianční Síly rychlého nasazení by mohly být sdružovány na permanentní bázi, neboť půlroční rotace má za následek ztrátu velkého množství zkušeností. Třetím je odstranění překážek. V této souvislosti se Unie snaží zjednodušit vnitřní fungování trhu s obranným průmyslem. Posledním aspektem je řízení sdílených schopností. Především by se jednalo o náročná a nákladná zařízení, které si členské státy nebudou moci dovolit spravovat či pořídit samostatně.³⁶⁴

Nicméně základním předpokladem úspěšnosti této čtyř-bodé strategie je opět zlepšení vztahů Unie a Aliance, aby nemusely členské státy vyvíjet dvojité úsilí.

Budoucnost vztahů Unie a Aliance se nicméně podle slov bývalého generálního tajemníka NATO Jaapa de Hoop Scheffera ponese v duchu vývoje, který vyústí v užší spolupráci. „*Vztahy EU a NATO se stále vyvíjejí a postupem času selepší, ať již záměrně nebo z nutnosti.*“³⁶⁵

³⁶⁴ Valášek, Tomáš. (2011) *Surviving austerity. The case for a new approach to EU military collaboration.*. Centre for European Reform. Dostupné na [www <http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration>](http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration) (staženo 12. 2. 2012)

³⁶⁵ Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons.* John Harper, London. s. 107.

Počet slov: 35 149

Počet znaků bez mezer: 210 541

Počet znaků s mezerami: 245 657

Summary

Working and close relations between European Union and North Atlantic Treaty Organisation (Alliance) has always been considered as essential. Despite the fact that both organizations perceive their relations as crucial and recognize the need to enhance them, the official cooperation had to (and still has to) face many obstacles. There are many limitations to closer EU-NATO relations, among the most significant is ranked the still unsolved Turkey-Cyprus dispute, forming the real obstacle to strategic partnership between Union and Alliance, and also the issue regarding the potential establishment of the European permanent operational headquarter.

The current deadlock is foremost caused by Turkey strictly interpreting the Berlin Plus agreement. The situation became much worse with the accession of southern Cyprus into the EU resulting in nearly absolute impossibility of any official contacts due to the restrictions to collaborate under the agreement only for the members of NATO or PfP.

Turkey was not alone playing the obstructive role, the other „trouble maker“ and Turkey's traditional counterbalancer from the Union side was France. EU and NATO were perceived by France as rivals and their relations as „zero-sum game“. French attitude from the Union's side was matched by the Turkey's from the side of the Alliance.

These obstructions ended when Nicolas Sarkozy became the French president. He was well aware of the harmfulness of the French blocking attitude not only for the relations between Common Security and Defence Policy (CSDP) and NATO but France itself. France used to prefer CSDP to the Alliance, this strategy however did not generate any progress in CSDP, France achieved only minor results. Therefore blocking closer ties between EU and NATO was no longer an option that might result in CSDP development. It did not work.

The hope for a new way forward was embodied in two new impulses that were to influence significantly the European security framework. The first one was the full French reintegration into the NATO military structure (that France left in 1966), the second one was the Franco-British cooperation on defence and security.

The main thesis of this analyse is that these two impulses may trigger progress in the current deadlock resulting in closer relations between EU and NATO.

This thesis was analysed on the background of the attitudes of two main European security forces, France and United Kingdom. These two sates not only form the key security actors within Europe, they also represent two main positions towards EU and NATO. France has always been for-CSDP and United Kingdom preferred Alliance. The two positive impulses embodied in the abovementioned events are also strictly connected to these two European military powers. The influence of French fully re-joining the NATO and Franco-British security and defence cooperation was also explored in relations to the two obstacles to EU-NATO relations, on Turkey-Cyprus dispute and European operational headquarter.

The thesis was confirmed only to a limited extend. When France fully re-joined the Alliance, the overall atmosphere between EU and NATO improved considerably and the possibility of enhancing the relations and improve contacts between the two organization was in the air. The cooperation is especially in the current state of austerity badly needed. The economic crises is closely connected with the budgetary constraints.

Regarding the two main problems causing complications in EU – NATO relations, there has not been almost any progress. In case of Turkey-Cyprus dispute, the deadlock is still in place and unless the two disputing sides are willing to solve it, no progress is to be expected. The issue of permanent European operational headquarter underwent a significant progress. France with other like-minded countries pushed hard for the realisation of the European OHQ resulting in infuriating Britons and thus significantly worsening relations between the two countries.

Nevertheless the future of EU – NATO relations lies in cooperation and collaboration, either by agreement or by coercion. This is closely linked to the fact that both organizations are operating with the same set of forces. Therefore pooling and sharing is necessary and compose the only way towards progress.

Zdroje a literatura:

Primární

Dokumenty, příručky

- *Alliance's New Strategic Concept*, listopad 1991. Dostupné na [www](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm) <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm> (staženo 7. 2. 2010)
- *Alliance's Strategic Concept*, 1999. Dostupné na [www](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm) <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm> (staženo 7. 2. 2010)
- *EU-NATO declaration on ESDP*. December 16, 2002, Brussels. Dostupné na [www](http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1871_en.htm) <http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1871_en.htm> (staženo 15. 2. 2010)
- EU Council Secretariat –Factsheet –EU Battlegroups. EU BG 02, November 2006. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf) <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf> (staženo 10. 5. 2010).
- *Joint Declaration on European Defence*. Franco-British Summit, Sain-Malo, 4 December 1998. Dostupné na [www](http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2002/02/joint-declaration-on-eu-new01795) <<http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2002/02/joint-declaration-on-eu-new01795>> (staženo 15. 2. 2010)
- *Lisbon Treaty*. Lisbon, 13 December 2007. Dostupné na [www](http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML) <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>> (staženo dne 27. 2. 2010)
- *NATO Handbook*. Brusel, 2006.

- Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/73842.pdf) <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/73842.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- *Příručka NATO*. Brusel, 2001.

- *Report on Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World*. Prosinec 2008. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf) <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

- Scheffer, Jaap de Hoop. *NATO and the EU: Time for a New Chapter*, projev v Berlíně, 29. ledna 2007. Dostupné na [www](http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7482.htm?selectedLocale=en) <http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7482.htm?selectedLocale=en> (staženo 15. 5. 2010)

- *Secure Europe in a Better World – European Security Strategy*. Prosinec 2003. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf) <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (staženo 4. 4. 2010)

- SIPRI Yearbook. (In: Oxford University Press, Oxford 2009, tables of Military Expenditure, Appendix) Dostupné na [www](http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A) <<http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A>> (staženo 15. 5. 2010)

- Strategic Concept for Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Dostupné na [www](http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf) <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>

- *The french White Paper on Defence and National Security*. Dostupné na [www](http://www.ambafrance-) <[112](http://www.ambafrance-

</div>
<div data-bbox=)

ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

- *UK – France Summit 2010 Declaration on Defence and Security Co-operation.* (2010) Dostupné na [www <http://www.number10.gov.uk/news/statements-and-articles/2010/11/uk%e2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation-56519>](http://www.number10.gov.uk/news/statements-and-articles/2010/11/uk%e2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation-56519) (staženo 23. 5. 2011)
- Závěry Rady k SBOP z 1. prosince 2011
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17991.cs11.pdf>>

Rozhovory a vyjádření

- Rozhovor autorky s Janem Havránkem, zástupcem ředitele Sekce obranné politiky a strategie na Ministerstvu obrany České republiky, srpen 2011.
- Rozhovor autorky s Vitem Stříteckým, výzkumný pracovník Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, srpen 2011.
- Rozhovor autorky s Tomášem Valáškem, ředitelem sekce zahraniční politiky a obrany výzkumného centra v Londýně – Center for European Reform, telefonický rozhovor z ledna 2012
- E-mailová korespondence autorky s odborníkem na NATO-Europe Policy z Britského ministerstva obrany. (z 23. srpna 2011)
- Rozhovory autorky na Stálém zastoupení České republiky při EU v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovory autorky na Stále delegaci České republiky při NATO v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovory autorky na Stále delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

- Rozhovory autorky na Stálém zastoupení Spojeného království při EU v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovory autorky na Stále delegaci Spojeného království při NATO v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovory autorky na Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka NATO (IS NATO) v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.
- Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.
- Výrok Ing. Ivana Dvořáka, ředitele Sekce obranné politiky a strategie MO a zástupce náměstka ministra obrany pro zahraničí na konferenci SBP CESES v rámci španělského předsednictví Evropské unie s názvem *Lisabonská smlouva a budoucnost evropské bezpečnostní politiky*. 6. května 2010 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Sekundární

Neperiodická

- Balme, Richard. Woll, Cornelia. (2005) France: Between Integration and National Sovereignty. In: Bulmer, Simon. Lequesne, Christian. *The Member States and the European Union*. Oxfors: Oxford University Press.

- Benavente, Enrique Mora. (2010) Recommendations. In: *The European security and defence policy (ESDP) after the entry into force of the Lisbon treaty*. Ministerio de Defensa. Directorate General for Institutional Defence Relations, Spanish Institute for Strategic Studies. Working Group no 5/09. April 2010.

- Billion, Didier. Liberti, Fabio. (2009) *NATO's 60th Birthday: What does the Future Hold for the Transatlantic Military Alliance? The Relationship between NATO and the European Security Defence Policy (ESDP): The Cypriot/Turkish Disruption*. IRIS, 9 april 2009. Dostupné na www <<http://www.affaires-strategiques.info/spip.php?article1050>> (staženo 15. 5. 2010)

- Blank, Stephen J. (2001) *The Transatlantic Security Agenda: A Conference Report and Analyses*. US army War College, Strategic Studies Institute. Dostupné na www <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub132.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Burke, Edward. (2011) *Why France is leaving Afghanistan*. Centre for European Reform. February 2012. Dostupné na www <<http://centreforeuropeanreform.blogspot.com/2012/02/why-france-is-leaving-afghanistan.html>> (staženo 11. 2. 2012)

- Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009. Dostupné na www <http://www.rusi.org/downloads/assets/France_NATO_PAPER.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Chick, Claire. (2011) 2011 FBC Annual Defence Conference Report. Franco-British Council, French Embassy, London, 31 March 2011. s. 7

- Cornish, Paul.(2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, Serpntember 2006. Dostupné na www <http://www.chathamhouse.org.uk/files/3379_nato_eu.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Dyčka, Lukáš. (2009) *Francouzský „návrát do NATO“ posiluje ESDP.* Analýzy Natoaktual, 20. 4. 2009. Dostupné na www <http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010)

- Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy.* Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

- Eralp, Atila. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship.* Discussion Paper Series – 2009/02. July 2009. EDAM. Dostupné na www <http://www.ces.metu.edu.tr/docs/eralp_discuss_paper.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda.* Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Reasearch (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. Dostupné na www <<http://archive.sgir.eu/uploads/Forsberg-torino-forsberg-esdp.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts?* Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01.

- Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP.* Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara.

- Haaland Matlány, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian. Ondrejcsák, Róbert. Tarasovič, Vladimír. Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava.
- Hauser, Gunther. Kernic, Franz (eds.) (2006) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot a Burlington, 2006.
- Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York.
- Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) The EU, NATO and the Quest for European Autonomy. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.
- Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a prístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava, 2008.
- Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. Dostupné na [www <http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf>](http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf) (staženo 15. 5. 2010)
- Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88.
- Jones, Seth G. (2007) *The rise of European security cooperation*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. Dostupné na www <http://www.iep-berlin.de/fileadmin/website/09_Publikationen/Sonstige/esdp-debate_on_the_institutional-aspects.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Keohane, Daniel. (2004) *Europe's new defence agency*. Centre for European Policy Reform. London. Policy Brief, June 2004. Dostupné na <http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf> (staženo 6. 3. 2010.)

- Keohane, Daniel. (2006) *Unblocking EU-NATO Co-operation*. CER Bulletin, Issue 48, June/July 2006. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/48_keohane.html> (staženo 15. 5. 2010)

- Ker-Lindsay, James. (2008) *The Security Dimensions of Cyprus Solution*. GreeSE Paper No.19. Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe. October 2008. Dostupné na www <http://eprints.lse.ac.uk/22027/1/GreeSE_No19.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Khol, Radek. (2002) *Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany?* In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečností a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

- Khol, Radek. (2002) *Turecko – problematičnost nebo oprávněná citlivost?* In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečností a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

- Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky – možnost lepší integrace*. Analýza. Natoaktual. 14. 12. 2009. Dostupné na www <<http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast>>

bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-
/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010)

- Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast vnějších vztahů EU – kontinuita, flexibilita a inovace*. Analýza. Natoaktual. 23. 11. 2009. Dostupné na www <[http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-
/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02](http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02)> (staženo 13. 3. 2010)
- Lequesne, Christian. Rozenberg, Olivier. (2008) *The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda*. SIEPS, Stockholm, November 2008, 3op. s. 24. Dostupné na www <<http://www.sieps.se/en/publications/occasional-papers/the-french-presidency-of-2008.html>> (staženo 20. dubna 2010)
- Lindley-French, Julian. (2010) *Britain and France: A Dialogue of Decline?* Catham House. Dostupné na www <<http://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/109446>> (staženo 2. Srpna 2011)
- Lindley-French, Julian. (2011) *Britain and France: Bringing Europe Back to Strategic Sanity?* Dostupné na www <<http://lindleyfrench.blogspot.com/2011/02/britain-and-france-bringing-europe-back.html>> (staženo 15. 8. 2011)
- Melakopides, Costas. Kentas, Giorgos. (2005) *CFSP WWATCH 2005 – Cyprus*. Cyprus Institute for Mediterranean and International Studies (KIMEDE). Dostupné na www <<http://www.fornet.info/CFSPannualreports2005/CFSP%20Watch%202005%20Cyprus.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)
- O'Donnell, Clara Maria. (2009). *Britain must pool defence capabilities*. CER BULLETIN, Issue 68, October/November 2009. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/68_odonnell.html> (staženo 15. 5. 2010)

- O'Donnell, Clara Maria. (2011) *Britain and France should not give up on EU defence co-operation*. Centre for European Reform, policy brief. Dostupne na www: <<http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2011/britain-and-france-should-not-give-eu-defence-co-operation>>

- Pachta, Lukáš. (2005) *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů*. EUROPEUM, Červenec 2005. Dostupné na www <http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf> (staženo listopad 2007)

- Papacosma, Victor S. Kay, Sean. Rubin, Mark R. (eds) (2001) *NATO after fifty years*. Scholrally Resources Inc., Wilmington, United States of America.

- Park, Bill. (2007) The EU and Turkey: bridge or barrier? In: Brown, David. Shepherd, Alistair J.K. *The security dimension of EU enlargement: wider Europe, weaker Europe?* Manchester University Press, Manchester.

- Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. Draft paper. Dostupné na www <<http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/090.pdf>> (Staženo 14. 4. 2010, citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.)

- Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA.

- Staszkievicz, Maria. (2012) *Polsko si v bezpečnostní oblasti v rámci předsednictví vedlo sebevědomě*. Natoaktual.cz, analýzy a komentáře. Dostupné na www

<http://www.natoaktual.cz/polsko-si-v-bezpecnostni-oblasti-v-ramci-predsednictvi-vedlo-sebevedome-141-na_analyzy.aspx?c=A120130_084203_na_analyzy_m02> (staženo 2. 2. 2012)

- Tertrais, Bruno. (2008) *The French White Paper on Defence and National Security: Towards a Stronger and More Streamlined Force (ARI)*. Real Instituto Elcano (ARI) 89/2008. 7/8/2008. Dostupné na [www](http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari89-2008)
<http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari89-2008> (staženo 15. 5. 2010)
- Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). Dostupné na [www](http://www.seep.ceu.hu/archives/issue31/terzi.pdf)
<<http://www.seep.ceu.hu/archives/issue31/terzi.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)
- Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. Dostupné na [www](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf)
<<http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>> (staženo 19. ledna 2010)
- Tofte, Sunniva. (2003) *Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination*. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.
- Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. Dostupné na [www](http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OP-74.pdf)
<<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OP-74.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Udum, Sebnem. (2006) Turkey's Role in Post-Cold War European Security Policy. In: Hauser, Gunther. Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

- Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM. Dostupné na www <<http://www.edam.org.tr/images/PDF/yayinlar/makaleler/edam-discussion%20paper2%202008.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_tv_eu_nato_20dec07.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009)

- Valášek, Tomáš. (2011) *Surviving austerity. The case for a new approach to EU military collaboration..* Centre for European Feform. Dostupné na www < <http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2011/surviving-austerity-case-new-approach-eu-military-collaboration>> (staženo 12. 2. 2012)

- Van Ham, Peter. (2006) EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation. In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

- Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris. Dostupné na www

<http://www.cicerofoundation.org/lectures/Marcel_H_Van_%20Herpen_Why_France_Rejoins_NATO.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Von Kielmansegg, S.G.: A Permanent Structured Cooperation: A New Mechanisms of Flexibility. s. 555-560 (In: Blanke, H. J., Mangiameli, S.: The European Union after Lisbon: Constitutional Basis
- Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper Publishing, London.
- Zaborowski, Marcin. (2009) Organizing a strategic EU-US partnership. In: Majer, Marian. Ondrejcsák, Róbert. Tarasovič, Vladimír. Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava.
- Závěšický, Jan. (2006) *Východiska a perspektivy Evropské bezpečnosti a obranné politiky*. In: Závěšický, Jan (ed.). *Evropská unie a její bezpečnost – Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. International Institute of Political Science of Masaryk University, Brno.
- Žižka, Jan. (2009) *Evropská obrana s Lisabonem nemusí být k smíchu*. Komentář z deníku E15. 19. 10. 2009. Dostupné na [www](http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02) <http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010).

Periodická

- Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June.
- Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4.

- Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1.
- D'Argenson, Pierre-Henri. (2009) The future of European Defence Policy. *Survival*. V. 51, n.5, October-November. s. 143-154.
- Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May.
- Howorth, Jolyon. (2005) European security in the coming decade: transatlantic and global perspectives. *Romanian journal of international affairs*, 2005, v.10, n. 1-2.
- Karásek, Tomáš. (2003) Evropská armáda: realita, projekt, fikce? *Mezinárodní politika* 8/2003.
- Larrabee, Stephen F. (2004) ESDP and NATO: assuring complementarity. *The International Spectator*. 2004, v. 39, n. 1, January-March.
- Mathiopoulos, Margarita. Gyarmati, István. (1999) Saint Malo and Beyond: Towards European Defense. *Washington Quarterly*, Washington DC. Vol. 22. No. 4. 1999.
- Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London.
- Menon, Anand. (2011) European Defence Policy from Lisbon to Libya. *Survival*. Vol. 53 no. 3, June-July 2011, pp. 75-90.

- Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1.
- Ojanen, Hanna. (2006) The EU and NATO: two competing models for a common defence policy. *Journal of Common Market Studies*. 2006, v. 44, n.1, March.
- Penksa, Susan E. Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003.
- Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004.
- Petrov, Petar. (2007) The ESDP in motion: opportunities and constraints for the application of an integrated civil-military operational scenario. In: Giegerich, Bastian. Deni, John R. Petrov, Petar. NATO and ESDP. *Studia diplomatica*, 2007, v. 60, n. 3.
- Pond, Elizabeth. (1999) Kosovo: Catalyst for Europe. *Washington Quarterly*. Washington, DC. Vol. 22 No. 4. 1999.
- Sturm, Paul. (2010) NATO and the EU: Cooperation? *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010.
- Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. 2009. Roč. 33, č. 3.

Internetové a ostatní zdroje

- A transcript of a press conference given by Prime Minister David Cameron and French President Nicolas Sarkozy in London following the UK-France Summit

on 2 November 2010. Dostupné na [www](http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/)
<<http://www.number10.gov.uk/news/uk-france-summit-press-conference/>>
(staženo 23. 5. 2011)

- Archick, Kristin. Gallis, Paul. *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na www
<<http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>> (staženo 4.4.2010)
- Baroness Ashton drops opposition to Euro-army headquarters. Bruno Waterfiled in Brussels, 10 March 2010, Telegraph. Dostupné na www
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html>> (staženo 1.5. 2010)
- CER fringe meeting at the Labour Party Conference speech by the Secretary of State for Defence Geoff Hoon, *EU Defence or NATO: Must Britain Choose?* 28 September 2004. Dostupné na www
<http://www.cer.org.uk/articles/speech_hoon28sep04.html> (staženo 20. 1. 2010)
- Dursun-Ozkanca, Oya., Mazzucelli, Colette. Veto Players Inside Out: The Future of EU-NATO Security Relations as Explained in a Comparative Foreign Policy Analyses of French and Turkish Grand Strategies. Paper prepared for delivery at the 5th Annual Research Conference of the EU Centre of Excellence (EUCE), 10-12 April 2011, Dalhousie University, Halifax, NS. Dostupné na www
<http://euce.dal.ca/Files/Colette_Mazzucelli_and_Oya_Dursun_Ozkanca_paper_for_5th_EUCE.pdf> (staženo 11. 2. 2012)
- EU's Ashton sets out diplomatic vision, *BBC news*, 10 March 2010. Dostupné na www <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm>> (staženo 1.5. 2010)
- Florian Chevoppe. "Towards a new golden age of Franco-British cooperation ?" *Nouvelle Europe* [en ligne], Tuesday 18 October 2011. Dostupné na www

<<http://www.nouvelle-europe.eu/node/1265>>, displayed on 11 February 2012.
(staženo 11. 2. 2012)

- France ends four-decades NATO rift. *BBC news*. 12 March, 2009. Dostupné na www <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm>> (staženo 8. 5. 2010).
- France, EU Discuss Permanent HQ for EU Missions. Pierre Tran, 5 March 2010. *Federal Times - DefenceNews*. Dostupné na www <<http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924>> (staženo 1.5. 2010)
- Grant, Charles. Valasek, Tomas. *Sarkozy's bold European defence initiative*. *Financial Times*, 24 March 2008. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/grant_valasek_ft_24march08.html> (staženo 15. 5. 2010)
- Kratochvílová, Eva. *Kypr (Budoucnost rozděleného ostrova)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 107 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.
- Peter Millet ends posting, *The Famagusta Gazette Cyprus*, April 27, 2010. Dostupné na www <<http://www.famagusta-gazette.com/default.asp?sourceid=&smenu=69&twindow=Default&mad=No&sdetail=10362&wpage=&skeyword=&sidate=&ccat=&ccatm=&restate=&restatus=&reoption=&retype=&repmin=&repmax=&rebed=&rebath=&subname=&pform=&sc=2350&hn=famagusta-gazette&he=.com>> (staženo 16. 5. 2010)
- Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na www <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>> (staženo 8. 5. 2010).
- Turkish Cypriot Hard-Liner Wins Elestions. Associated press – *The New York Times / International Herald Tribune*. Dostupné na www

<http://www.nytimes.com/aponline/2010/04/18/world/AP-EU-Cyprus-Election.html?_r=1&scp=1&sq=cyprus%20election&st=cse> (staženo 1.5. 2010)

- Waterfield, Bruno. (2011) „Britain blocks EU plans for 'operational military headquarters'”
Reuters. Dostupné na www
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8645749/Britain-blocks-EU-plans-for-operational-military-headquarters.html>> (staženo 25. 1. 2012)

- Waterfield, Bruno. (2011) „'Big five' tell Baroness Ashton to bypass Britain over EU military HQ.” The Telegraph. Dostupné na www
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/8747399/Big-five-tell-Baroness-Ashton-to-bypass-Britain-over-EU-military-HQ.html>> (staženo 25. 1. 2012)

- Why Cyprus entry into European Union would be illegal. Proceedings of a panel discussion held at the Turkish Embassy in London 8 November 2001. The Turkish Embassy, London, 2002.

UNIVARZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT RIGORÓZNÍ PRÁCE

Francouzsko-britská spolupráce
ve vojenské oblasti na pozadí vztahů
EU-NATO

autor: Mgr. Hana Konířová

obor: Bezpečnostní studia

Vymezení tématu

Téma rigorózní práce vychází z práce diplomové, na kterou navazuje, rozšiřuje ji a doplňuje. Toto rozšíření je ve světle nedávných událostí na evropské politické scéně téměř povinností a původní absolventské práci, do které tematicky patří, vtiskne jiný rozměr a vyústění. Nebylo v ní zahrnuto, neboť vychází z události, která se uskutečnila na podzim 2010, tedy až po dokončení a obhajobě magisterských tezí (červen 2010).

V diplomové práci jsem se zabývala odblokováním a posílením spolupráce Evropské unie (EU) a Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO)³⁶⁶, a to zejména ve světle francouzského návratu do vojenských velitelských struktur NATO. Francie z nich odešla již v roce 1966 za vlády Charlese de Gaulla, který tak chtěl oslabit vliv Spojených států amerických na evropskou bezpečnost.

Spolupráce Unie a Aliance nebyla v posledních letech příliš intenzivní a ani se příliš nerozvíjela, zejména v důsledku ochromení oficiálního rámce spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi. Vhodným impulzem vedoucím k možné změně se zdálo být znovu-začlenění Francie do vojenských velitelských struktur NATO.

V diplomové práci jsme se snažila problematiku uchopit od jejího počátku, tedy od konce studené války, který s sebou přinesl mnoho otazníků spojených s potřebou reflexe nové bezpečnostní situace. Organizace Severoatlantické smlouvy také stála před otázkami svého budoucího působení, které bylo předestřeno ve zlomové alianční bezpečnostní strategii v roce 1991. Evropané zároveň prosazovali svou významnější úlohu v oblasti evropské bezpečnosti, což vedlo k budování Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI, ESDI) jakožto evropského pilíře NATO. Zásadní roli sehrála Západoevropská unie (ZEU, WEU), která plnila funkci mostu mezi Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. V rámci Unie tvořila bezpečnostní prvek a Aliancí byla vnímána jako posílení evropského pilíře NATO. Nicméně vlivem vnějších faktorů se příliš nerozvinula.

Konec 90. let byl svědkem několika událostí, kterých následkem bylo položení základů Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) jakožto politiky EU, a to Francií a Velkou Británií. Po částečném začlenění ZEU do Evropské unie došlo

³⁶⁶ V celé práci budou synonymně používány tyto pojmy: Evropská unie, EU, Unie; a Severoatlantická aliance, NATO, Organizace Severoatlantické smlouvy, Aliance.

i k počátkům vztahů Aliance a Unie. S nedůvěrou na novou iniciativu – Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku – hleděly nejen Spojené státy americké, které se obávaly oslabení Organizace Severoatlantické smlouvy, ale i neunijní evropští alianční členové (NEEA, Non-EU European Allies).

Omezování spolupráce Unie a Aliance se neslo částečně ve světle striktní pozice Turecka (jakožto člena NATO), které trvalo na doslovné interpretaci strategických dokumentů uzavřených mezi oběma organizacemi. Následkem toho bylo paralyzování oficiálních kontaktů mezi Unií a Aliancí po roce 2004, tedy po unijním rozšíření, kdy se členským státem EU stal rozdělený Kypr, respektive jeho jižní řecká část. Turecko a Kypr mají dodnes nevyřešené spory, bilaterální neshody tak ovlivňují multilaterální vztahy.

Turecko-kyperský spor však není jedinou překážkou užší spolupráce EU a NATO, přestože tvoří překážku zcela zásadní. Fakt nemožnosti rozvoje strategické spolupráce vyhovoval některým členským státům Unie včele s Francií, která se snažila prosazovat EBOP na úkor NATO.

Zlom této strategie nastal s nástupem nové francouzské administrativy v čele s Nicolasem Sarkozym. Ten připustil, že užší spolupráce EBOP s NATO je nejen žádoucí, ale vzhledem ke značnému překryvu velké části členské základny obou organizací i nezbytná. Evropská bezpečnostní a obranná politika (po přijetí Lisabonské smlouvy SBOP – Společná bezpečnostní a obranná politika) by rovněž mohla vést k posílení EU jako globálního aktéra a vyústit v jednotnou, silnou a bezpečnou Evropu.

Velká Británie je druhým klíčovým hráčem na poli evropské bezpečnosti, společně s Francií má ve vojenské a obranné oblasti ojedinělé postavení a také zaznamenala důležité změny ve vládě, v jejímž čele stanul konzervativní David Cameron.

Závěrem diplomové práce bylo, že ačkoliv opětovné začlenění Francie do vojenských velitelských struktur NATO mělo pozitivní ohlas a vztahy EU i Severoatlantické aliance tím značně pookřály, tento fakt sám o sobě k odblokování strategického partnerství obou organizací nestačí, neboť problematických aspektů zásadního charakteru je zde více.

Meritem rigorózní práce je otázka nového počátku těsnějších vztahů Velké Británie a Francie v oblasti bezpečnosti a obrany po summitu v Londýně na podzim 2010. Tuto událost je třeba vidět z více hledisek a perspektiv. Nejen v návaznosti na opětovný vstup Francie do vojenské integrované struktury NATO. S tímto faktem úzce souvisí změna francouzského postoje k předním organizacím v rámci evropské bezpečnosti, tedy proměna v oblasti politické, svou významnou roli sehrála i ekonomická krize. Ačkoliv nastala pozitivní proměna atmosféry mezi EU a NATO po změně francouzského postoje vůči NATO, na rovině praktické a strategické spolupráce obou organizací se příliš nezměnilo. V diplomové práci bylo na vztahy Unie a Aliance nahlíženo z pohledu dvou předních aktérů na poli evropské bezpečnosti – Francie a Velké Británie. Ekonomická krize a škrty v obranných rozpočtech evropských států hrají také velmi zásadní roli, stejně jako ambice Francie a Velké Británie uchovat si vliv na světové dění, což úzce souvisí s jejich těsnou spoluprací ve strategické vojenské oblasti.

Základní hypotézou diplomové práce bylo, že začlenění Francie do vojenských struktur NATO bude mít za následek nový začátek vztahů EU a NATO, a to s důrazem na poměrně velký potenciál jejich lepší a bezproblémovější spolupráce. Organizace byly reprezentovány předními zástupci hlavních pozic a předními aktéry v oblasti evropské bezpečnosti, tedy Francií a Velkou Británií. Tyto dva evropské státy byly vybrány proto, že tvoří opravdové jádro evropské bezpečnosti – poskytují nejvíce jednotek, vyrábějí a nakupují nejvíce vojenského materiálu. Pokud tyto dvě země s něčím v evropské bezpečnosti nesouhlasí, je nemožné to prosadit. Nejednalo se o zaujatý výběr případů, nýbrž výběr záměrný, neboť oba státy jsou skutečnými lídry evropské bezpečnosti. Tato hypotéza se však potvrdila pouze částečně, neboť absence ve velitelských strukturách a tím lehký bojkot NATO ze strany Francie se ukázal být pouze relativně malou částí složitého komplexu vztahů EU a NATO, a tedy i odstranění tohoto dílčího problému, ač vnímáno pozitivně, nemohlo mít a nemělo zásadní strategický dopad na vztahy obou organizací.

Základní hypotézou práce rigorózní je, že rozsáhlá spolupráce Francie a Velké Británie není pouze důsledkem stagnace vztahů Evropské unie a Organizace Severoatlantické smlouvy, k jejichž výraznému zlepšení po opětovném začlenění

Francie do vojenských struktur NATO nedošlo, ale má také ekonomický, politický a strategický rozměr. Pokud by se nesečkala změna politické situace Francie s ekonomickými dopady na Velkou Británii, k tak úzké spolupráci by možná nedošlo.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy je vybráno empiricko-analytické zpracování vztahu Francie a Velké Británie k Unii a Alianci ve světle podpisu Smlouvy o obraně a spolupráci v oblasti bezpečnosti, kterou tyto dva státy podepsaly na podzim 2010. Ve studii se opět zaměřím na interpretativní pojetí. Na diplomovou práci tedy navážu empirickou analýzou francouzsko-britské spolupráce, motivů obou států a dopadu na evropskou bezpečnost. Právě spolupráce Francie a Velké Británie v oblasti bezpečnosti a obrany tvoří závislou proměnnou. Proměnnami nezávislými pak jsou tři různá vysvětlení této spolupráce, a sice ekonomický, politický a strategický rozměr. Dále zohledním výtku oponenta, která směřovala k teoretickému ukotvení práce. Hlavním nedostatkem bylo, že vzhledem k empirickému charakteru práce není snaha o její teoretické ukotvení na místě. Teoretickou část, která nebyla zpracovaná zcela bez chyb, proto z práce odstráním.

Budu vycházet zejména z analýzy strategických dokumentů, dále budu čerpat z rozhovorů ze Stálých delegací NATO a Stálého zastoupení při EU, které jsem uskutečnila v březnu 2010 při psaní diplomové práce. Rovněž budu čerpat z vědeckých statí a odborných analýz, stejně jako z odborných vědeckých článků. Literatura bude vycházet opět z práce diplomové, bude tedy rozdělena na primární a sekundární zdroje. Dalšími zdroji budou studie a analýzy předních think-tanků, opět se pokusím zajistit si rozhovory s odborníky a expertními úředníky, tentokrát v České republice.

Předběžná struktura práce

- 1) Úvod
- 2) NATO a EBOP/SBOP na poli evropské bezpečnosti
- 3) Francie a Velká Británie – hlavní aktéři evropské bezpečnosti
- 4) Francouzský návrat do NATO a jeho vliv na evropskou bezpečnost
 - Tyto části použity z DP
- 5) Francouzsko-britská spolupráce:
 - A) Hlavní principy a východiska
 - B) Motivy spolupráce
 - a) Ekonomický
 - b) Politický
 - c) Strategický
 - C) Dopady na evropskou bezpečnost a vztahy EU-NATO
- 6) Závěr

Literatura:

Uvedu pouze některé nejdůležitější a nové zdroje.

Primární

Dokumenty, příručky

- *EU-NATO declaration on ESDP*. December 16, 2002, Brussels. Dostupné na [www <http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1871_en.htm>](http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1871_en.htm) (staženo 15. 2. 2010)
- *Joint Declaration on European Defence*. Franco-British Summit, Sain-Malo, 4 December 1998. Dostupné na [www <http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2002/02/joint-declaration-on-eu-new01795>](http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2002/02/joint-declaration-on-eu-new01795) (staženo 15. 2. 2010)
- Scheffer, Jaap de Hoop. *NATO and the EU: Time for a New Chapter*, projev v Berlíně, 29. ledna 2007. Dostupné na [www](http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2007/01/scheffer-nato-and-the-eu-time-for-a-new-chapter)

<http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7482.htm?selectedLocale=en> (staženo 15. 5. 2010)

- *The french White Paper on Defence and National Security*. Dostupné na www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf (staženo 4. 4. 2010)
- *UK – France Summit 2010 Declaration on Defence and Security Co-operation*. (2010) Dostupné na www.number10.gov.uk/news/statements-and-articles/2010/11/uk%e2%80%93france-summit-2010-declaration-on-defence-and-security-co-operation-56519 (staženo 23. 5. 2011)

Rozhovory a vyjádření

- Rozhovory autorky na Stálém zastoupení České republiky a Velké Británie při EU v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovory autorky na Stálé delegaci České republiky, Francie, Velké Británie při NATO v Bruselu v březnu 2010; na Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka NATO (IS NATO) v Bruselu v březnu 2010.
- Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010; telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

Sekundární

Monografická neperiodická

- Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009. Dostupné na www.rusi.org/downloads/assets/France_NATO_PAPER.pdf (staženo 15. 5. 2010)

- Cornish, Paul. (2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, September 2006. Dostupné na [www](http://www.chathamhouse.org.uk/files/3379_nato_eu.pdf) <http://www.chathamhouse.org.uk/files/3379_nato_eu.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Dyčka, Lukáš. (2009) *Francouzský „návrát do NATO“ posiluje ESDP*. Analýzy Natoaktual, 20. 4. 2009. Dostupné na [www](http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02) <http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010)
- Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara.
- Gomis, Benoit. (2011) *Franco-British Defence and Security Treaties: Entente While it Lasts?* Chatham House. Programme Paper: ISP PP 2001/01.
- Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.
- Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a prístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava, 2008.
- Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. Dostupné na [www](http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf) <http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Jones, Ben. (2011) *Franco-British military cooperation: a new engine for European defence?* European Institute for Security Studies, Occasional Paper 88.
- Karásek, Tomáš. Nekvapil, Václav. Skocz, Marcin. Thim, Michal. (2010) *Komparace bezpečnostních strategií Británie, Francie, Německa, Itálie, Polska a Turecka*. Vědecký projekt RM 08/01/09. Asociace pro mezinárodní otázky.

- Keohane, Daniel. (2006) *Unblocking EU-NATO Co-operation*. CER Bulletin, Issue 48, June/July 2006. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/48_keohane.html> (staženo 15. 5. 2010)
- Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečností a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.
- Lindley-French, Julian. (2010) *Britain and France: A Dialogue of Decline?* Catham House.
- O'Donnell, Clara Maria. (2009). *Britain must pool defence capabilities*. CER BULLETIN, Issue 68, October/November 2009. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/68_odonnell.html> (staženo 15. 5. 2010)
- Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. Dostupné na www <<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OP-74.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)
- Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_tv_eu_nato_20dec07.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris. Dostupné na www <http://www.cicerofoundation.org/lectures/Marcel_H_Van_%20Herpen_Why_France_Rejoins_NATO.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper Publishing, London.

Monografická periodická

- Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June.
- Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4.
- Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1.
- Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May.
- Menon, Anand. (2011) European Defence Policy from Lisbon to Libya. *Survival*. Vol. 53 no. 3, June-July 2011, pp. 75-90.
- Ojanen, Hanna. (2006) The EU and NATO: two competing models for a common defence policy. *Journal of Common Market Studies*. 2006, v. 44, n.1, March.
- Sturm, Paul. (2010) NATO and the EU: Cooperation? *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010.
- Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. 2009. Roč. 33, č. 3.

Internetové a ostatní zdroje

- Archick, Kristin. Gallis, Paul. *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>](http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf) (staženo 4.4.2010)

- EU's Ashton sets out diplomatic vision, *BBC news*, 10 March 2010. Dostupné na [www <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm) (staženo 1.5. 2010)
- France ends four-decades NATO rift. *BBC news*. 12 March, 2009. Dostupné na [www <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm) (staženo 8. 5. 2010).
- Grant, Charles. Valasek, Tomas. *Sarkozy's bold European defence initiative*. Financial Times, 24 March 2008. Dostupné na [www <http://www.cer.org.uk/articles/grant_valasek_ft_24march08.html>](http://www.cer.org.uk/articles/grant_valasek_ft_24march08.html) (staženo 15. 5. 2010)